Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

В. Ф. Кучерук,
Н. П. Кучерук,
П. Й. Шиманський

Методика і практикум роботи з колективом

Навчальний посібник
для студентів закладів вищої освіти

Луцьк
Вежа-Друк
2018

УДК 78.087.031.4:785.7
К 95

Рекомендовано науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол №
(протокол № 3 від 21.11.2018 р.)

Рецензенти:

Івченко О. Л. – заслужений артист України, доцент, завідувач кафедри гри на музичних інструментах Рівненського державного гуманітарного університету;

Панасюк С. Л. – кандидат пед. наук, доцент кафедри історії, теорії мистецтв та виконавства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Кучерук В. Ф.

К 95 Методика і практикум роботи з колективом : навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти / Володимир Феофілович Кучерук, Надія Петрівна Кучерук, Петро Йосипович Шиманський. − Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 88 с.

Основою навчального посібника є твори, інструментовані авторами видання для різних за складом ансамблів народних інструментів. Мета цього видання – розвиток організаторських та педагогічних здібностей майбутнього диригента та керівника інструментального колективу, удосконалення фахової майстерності, формування навичок творчого спілкування у музичному колективі та основ артистизму й сценічної культури.

До посібника увійшло шість партитур. Це – українські народні мелодії та твори українських композиторів.

Рекомендовано для викладачів та студентів закладів вищої освіти.

УДК 78.087.031.4:785.7

© Кучерук В. Ф., Кучерук Н. П., Шиманський П. Й., 2018
© Маліневська І. П. (обкладинка), 2018
© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018

ПЕРЕДМОВА

Одним із видів навчальної діяльності студентів є ансамблеве (колективне) виконання, яке сприяє формуванню музично-естетичних смаків, розвитку музичних здібностей особистості, виконавських умінь та творчого потенціалу особистості, формуванню навичок творчого спілкування у музичному колективі та основ артистизму й сценічної культури, удосконаленню фахової майстерності.

Вивчення курсу «Методика і практикум роботи з колективом» будується на засвоєнні студентом комплексу практичних інструментально-виконавських умінь і навичок у взаємозв'язку з музично-теоретичними знаннями.

Одним із важливих факторів у вихованні керівника оркестру (ансамблю) є практична робота студента з інструментальним колективом, без постійного спілкування з яким неможливо виховати диригента та керівника музичного колективу.

Ансамбль – узгодженість, злагодженість виконання [18]. Ансамблю притаманне колективне музикування, адже загальна мета вимагає зусиль від усіх членів колективу. Виконуючи музичний твір, потрібно слухати не лише себе, а й інших учасників ансамблю, вміти підпорядковувати свій голос спільним завданням колективу. Гра в музичному колективі – це узгоджені дії усіх виконавці, спрямовані на досягнення спільного результату [9].

Ансамблеве виконання – це розвиток музичної пам'яті, мелодичного і гармонічного слуху, уваги, навичок читання нотного тексту з аркуша тощо.

Виконавська майстерність колективу, а це технічна досконаліть, якість звуку, точність виконання штриха, музична виразність, баланс ансамблевого звучання, артистизм, знаходиться у прямій залежності від індивідуальної підготовки кожного учасника колективу. Адже чим краще оркестранти володіють музичним інструментом, тим продуктивнішими будуть репетиції та концертне виконання музичного твору [6].

Основною ланкою організаційної та навчальної роботи майбутнього керівника інструментального колективу є проведення *репетиції*, які умовно можна поділити на декілька етапів.

Підготовчий. Роботу над новим музичним твором доцільно розпочати з ознайомлення з творчістю композитора, прослуховування аудіо та відео записів. На цьому етапі також необхідно провести музично-теоретичний та художньо-виконавський аналіз партитури з метою визначення форми, жанру, змісту, фактури, тонального плану твору, засобів музичної виразності (метро-ритму, гармонії, темпу, динаміки, кульмінації, фразування тощо), а також визначення виконавських труднощів.

Наступною важливою складовою цього етапу є програвання партитури на фортепіано. Це допоможе диригенту уявити звучання музичного твору.

Не менш важливим у підготовці до проведення репетиції – є диригентський аналіз партитури. Він передбачає визначення та опрацювання студентом технічно складних для диригування епізодів (вступів, зняття, фермат, темпових та динамічних змін тощо). Ця робота виконується на індивідуальних заняттях з викладачем та удосконалюється студентом самостійно.

Планування та проведення репетицій. Цей етап залежить від технічно-виконавського рівня учасників, складності твору і складається з наступних видів роботи: ознайомлення з твором, вивчення партій (індивідуально або оркестровими групами), програвання музичного матеріалу однією або декількома групами. Таке ознайомлювальне програвання твору допоможе керівнику спланувати роботу, визначити складні для виконання місця. Адже складний ритмічний або мелодичний малюнок, знаки альтерації, технічно складний для виконання текст, швидкий темп, зміна метро-ритму, відлік довготривалих пауз та вступ після них тощо – вимагають тривалої індивідуальної та групової роботи на

репетиціях інструментального колективу. Завданням цього етапу є робота над інтонацією, аплікатурою, штрихами, технічним удосконаленням гри.

На репетиціях студент закріплює і вдосконалює диригентські навички, набуває вміння контролювати інтонацію, ритмічний малюнок, динаміку, баланс звучання ансамблевих голосів, знаходить шляхи усунення недоліків звучання виконуваного твору.

Завершальний етап – це проведення загальних репетицій, на яких доцільно попрацювати над динамікою, агогікою, фразуванням тощо, співвідношенням звучності оркестрових груп, стилістичним та емоційним взаємозв'язком та ансамблевою зіграністю колективу. Цей етап проведення репетиції передбачає програвання всього музичного твору, так і його окремих частин, над якими велася робота на занятті, а також акцентування уваги виконавців на досягнутих успіхах і допущених помилках та зазначенні шляхів їх подолання [14].

До навчального видання увійшло шість партитур, інструментованих авторами навчального посібника для різних за складом інструментальних ансамблів. Так, «Козачок», «Полька» М. Олейникова, «Українські візерунки» та «Полька Паша» написані для ансамблю народних інструментів у складі сопілки, баяна, скрипки, контрабаса; «Вокаліз» О. Курінного для ансамблю у складі флейти Пана, баяна, бандури, скрипки, контрабаса; «Кларнет-полька» А. Хумпфата для ансамблю у складі флейти, баяна, струнного квінтету, фортепіано.

Усі твори пройшли апробацію в ансамблі народних інструментів «Джерела» та інструментальному ансамблі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Вони доступні для сприйняття, зручні для виконання, тому можуть бути рекомендовані як для навчального процесу так і для концертного виконання інструментальним колективом.

Кларнет-полька

А. Хумпфат
Інстр. В. Кучерука,
П. Шиманського

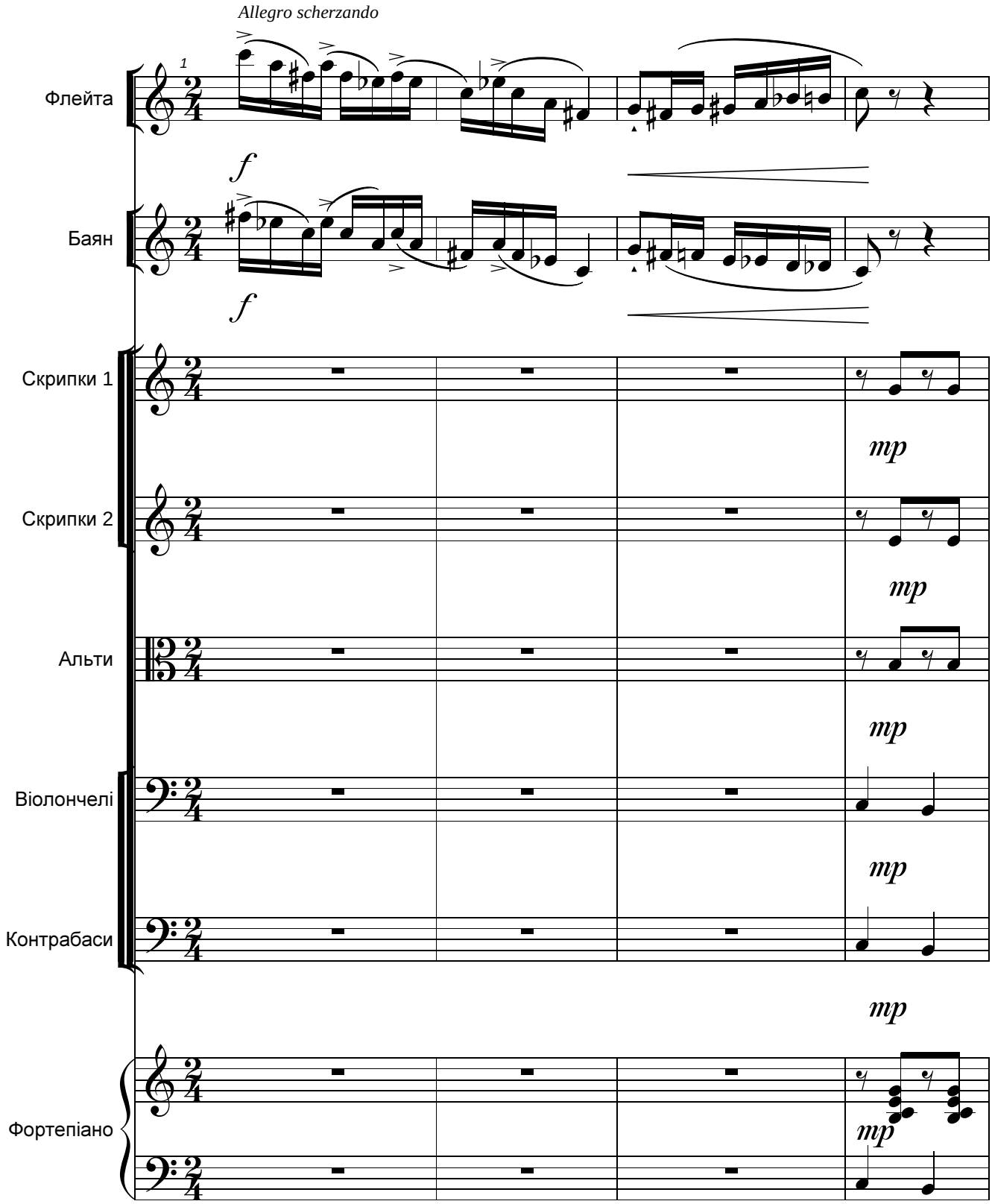

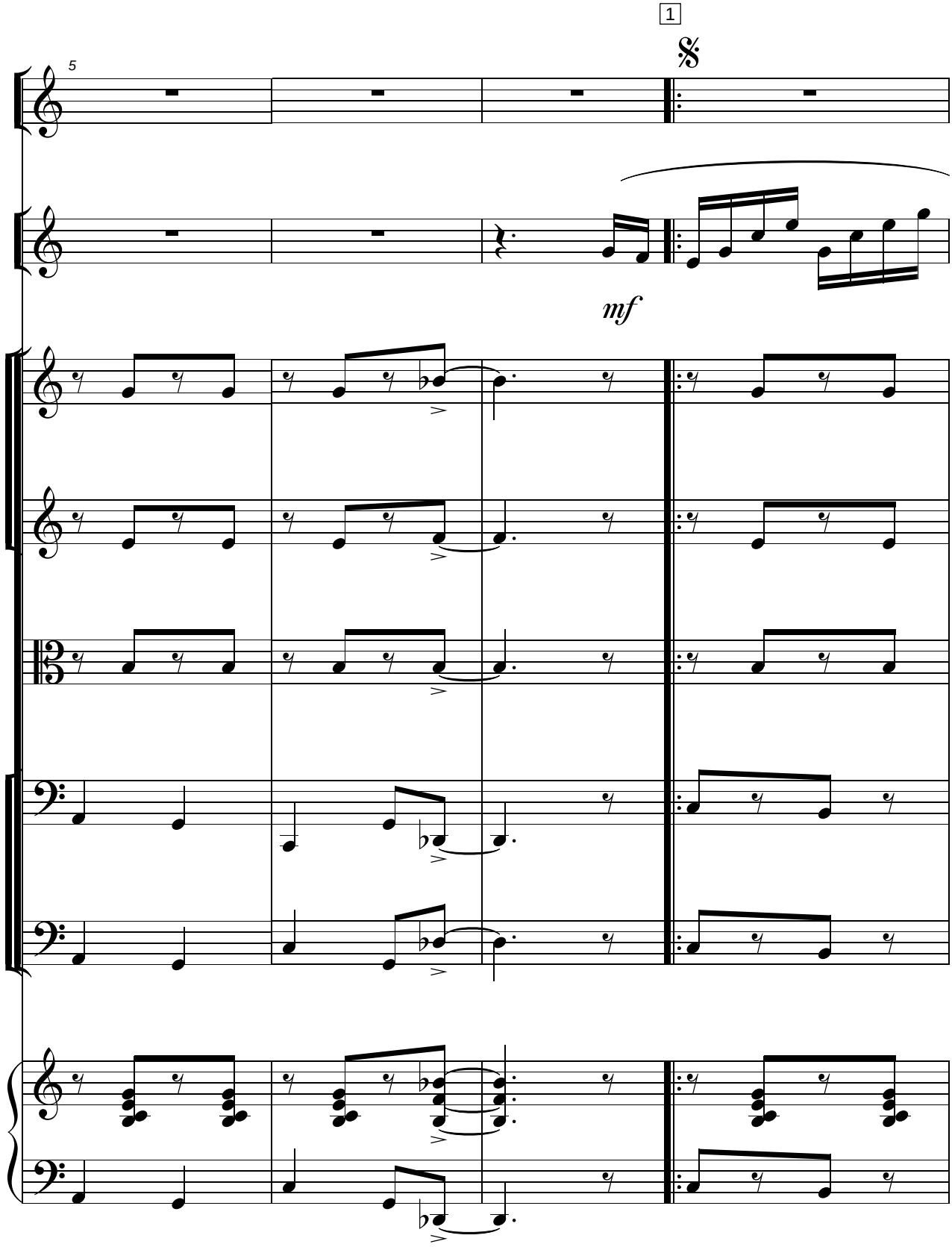
1
5
mf

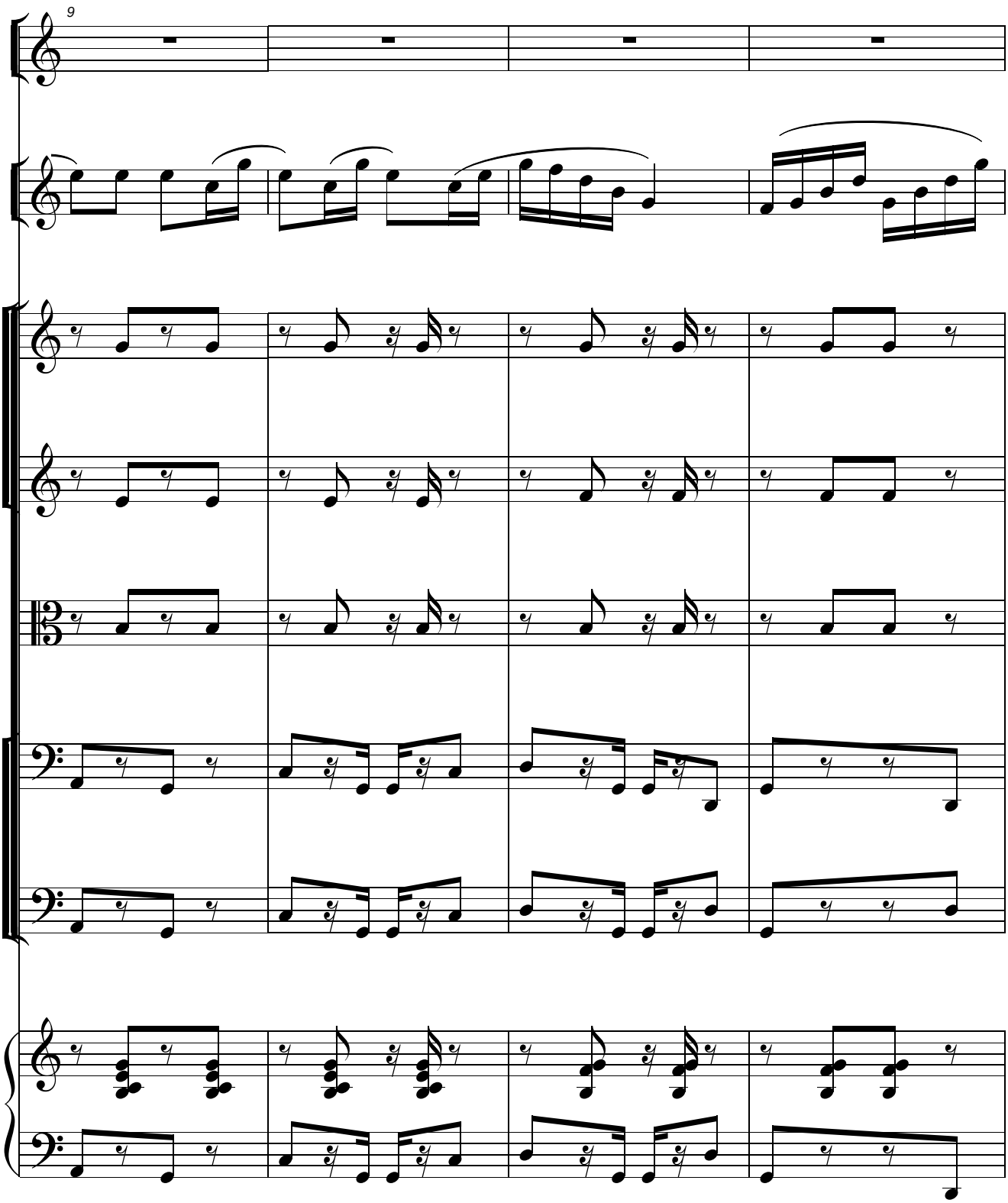
9

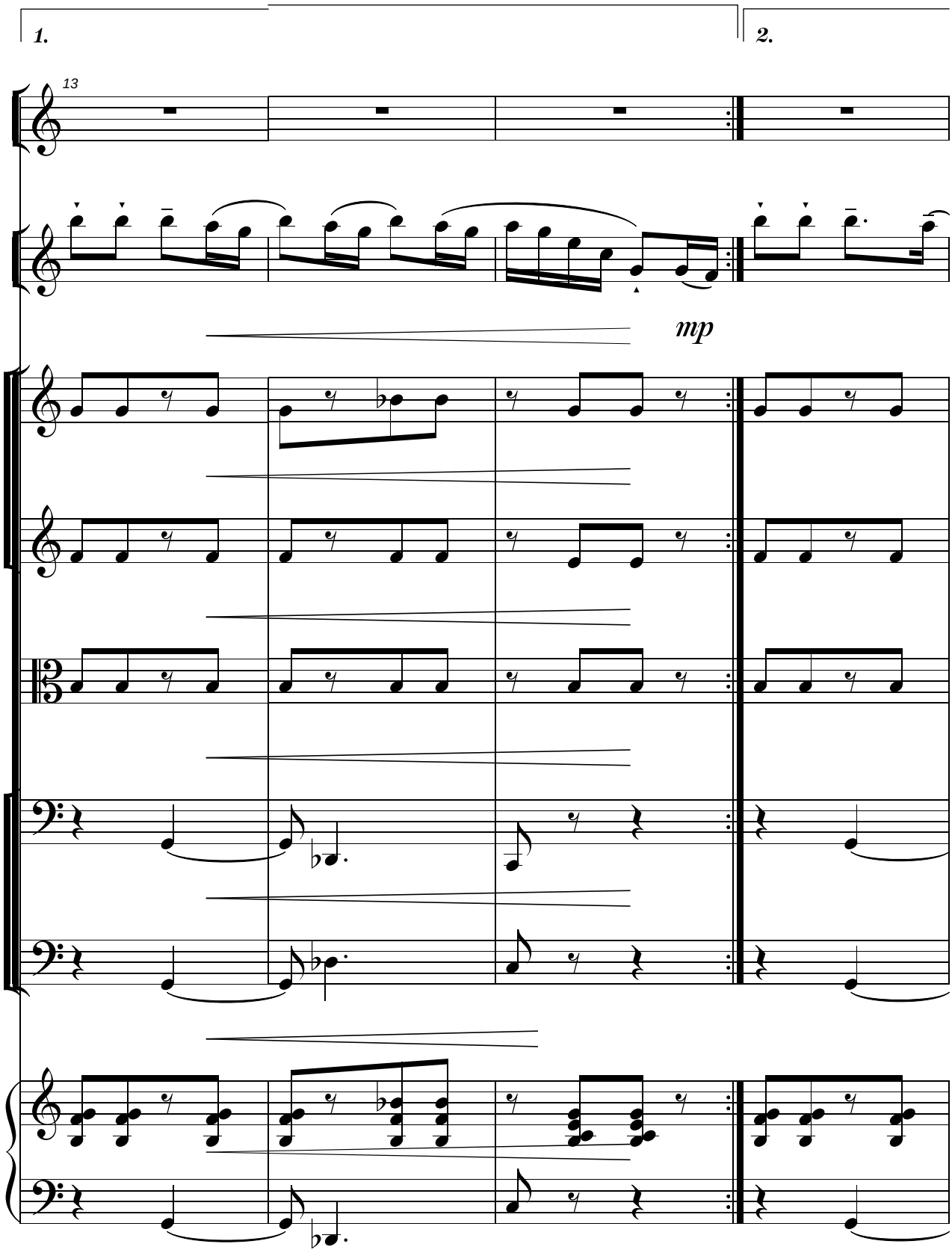
1.
2.
13
mp

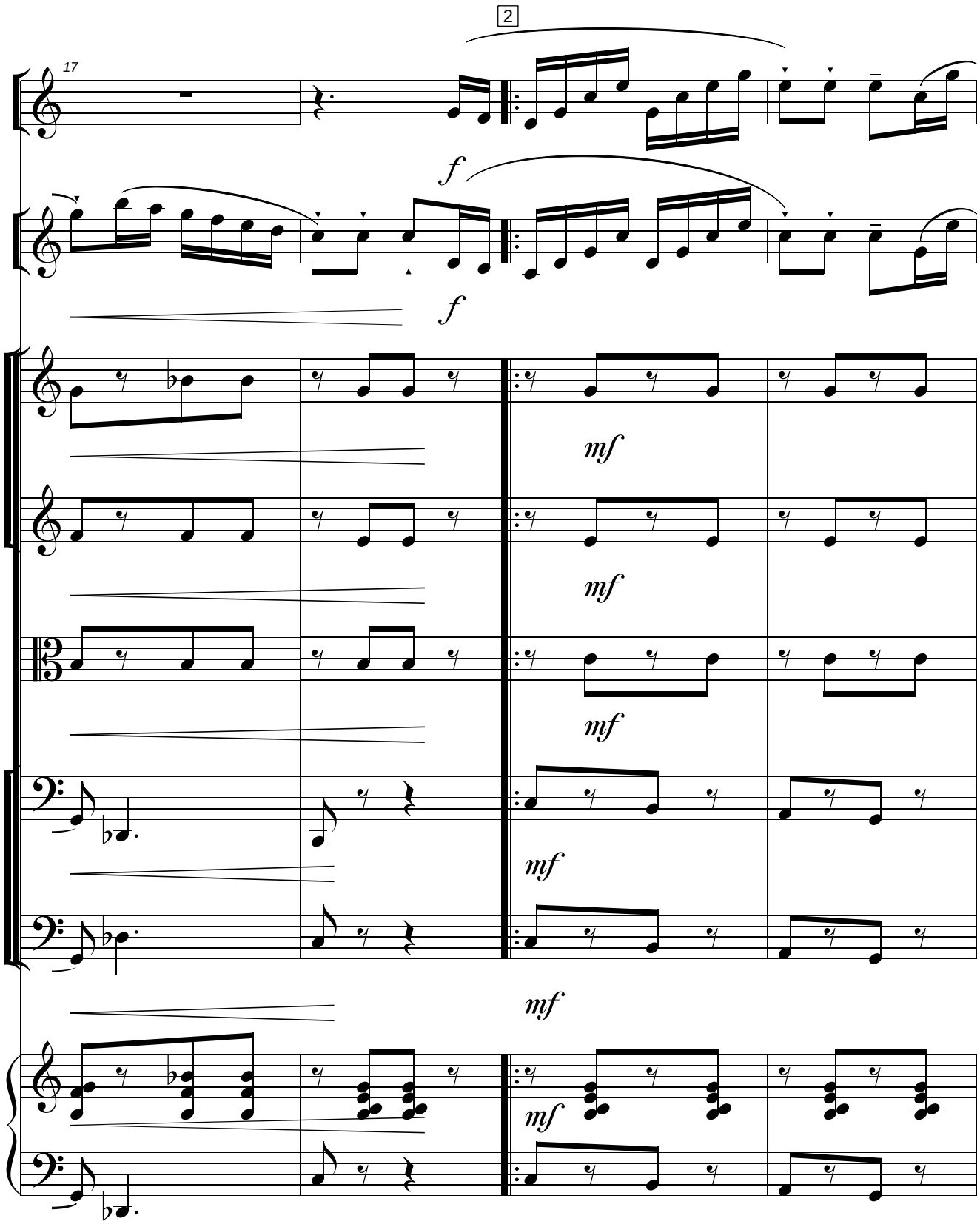
17
2
f
f
mf
mf
mf
mf
mf
mf

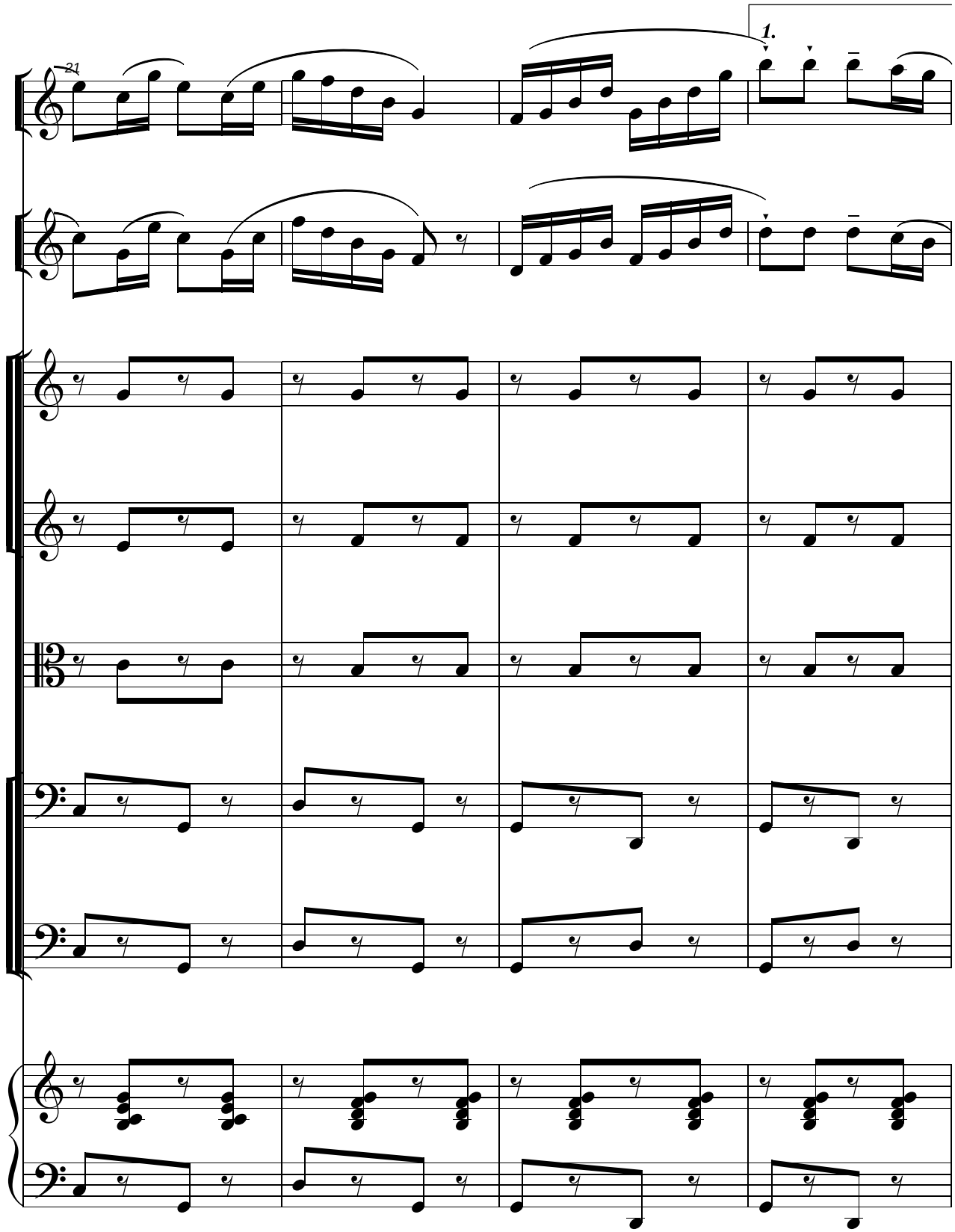
21
1.

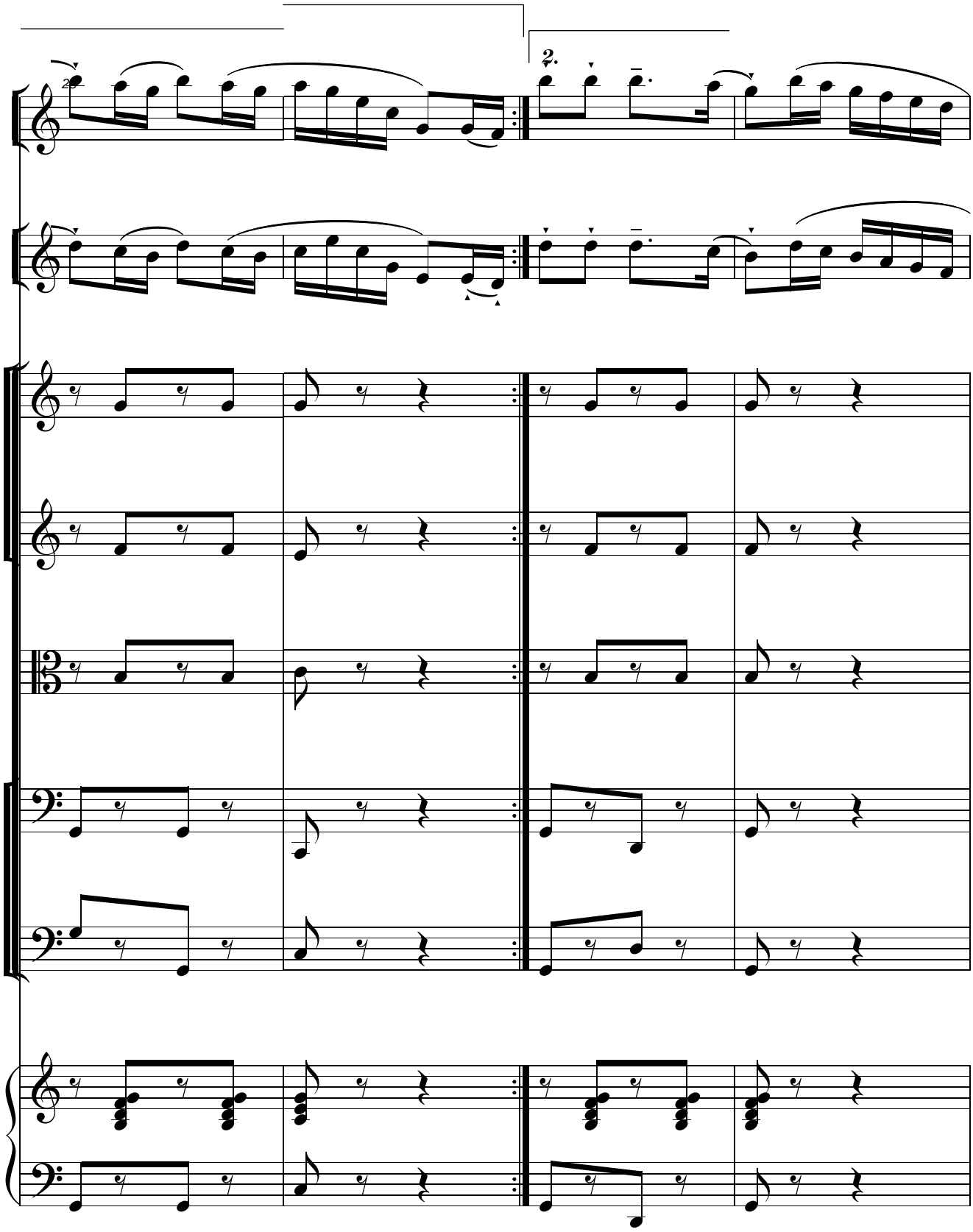
2.

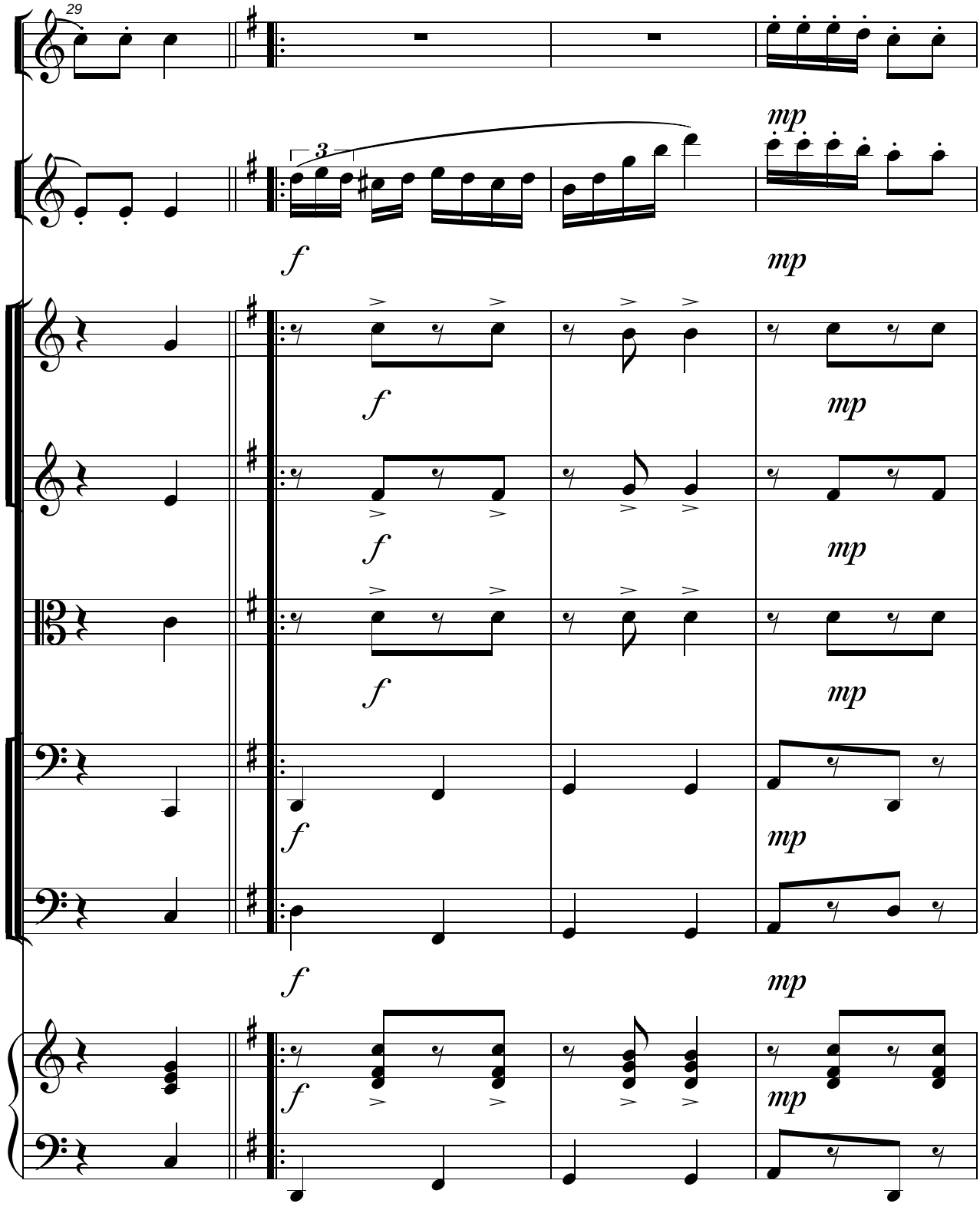
29
3
mp
f
mp
f
mp
f
mp
f
mp
f
mp
f
mp

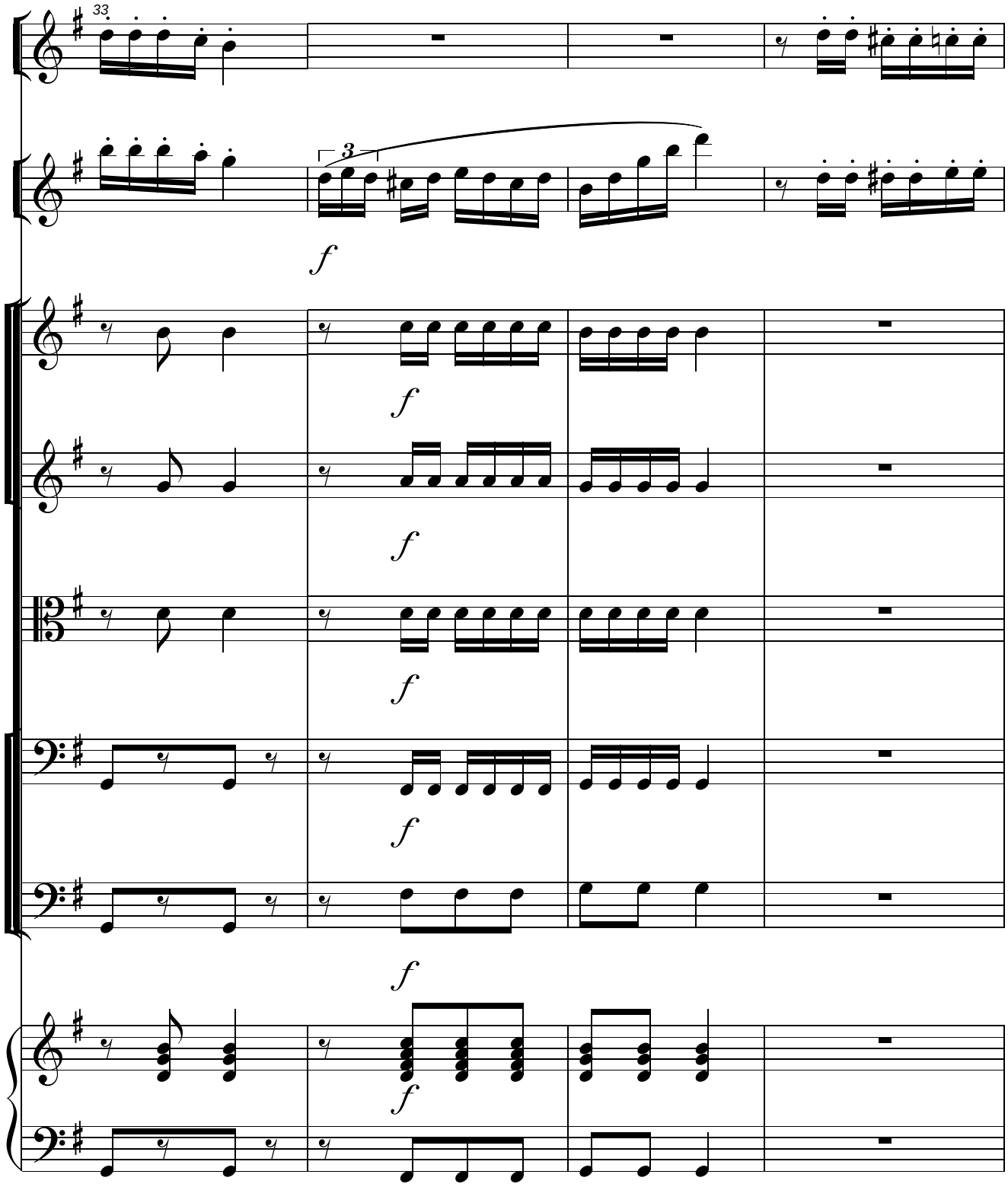
33
3
f
f
f
f
f
f
f

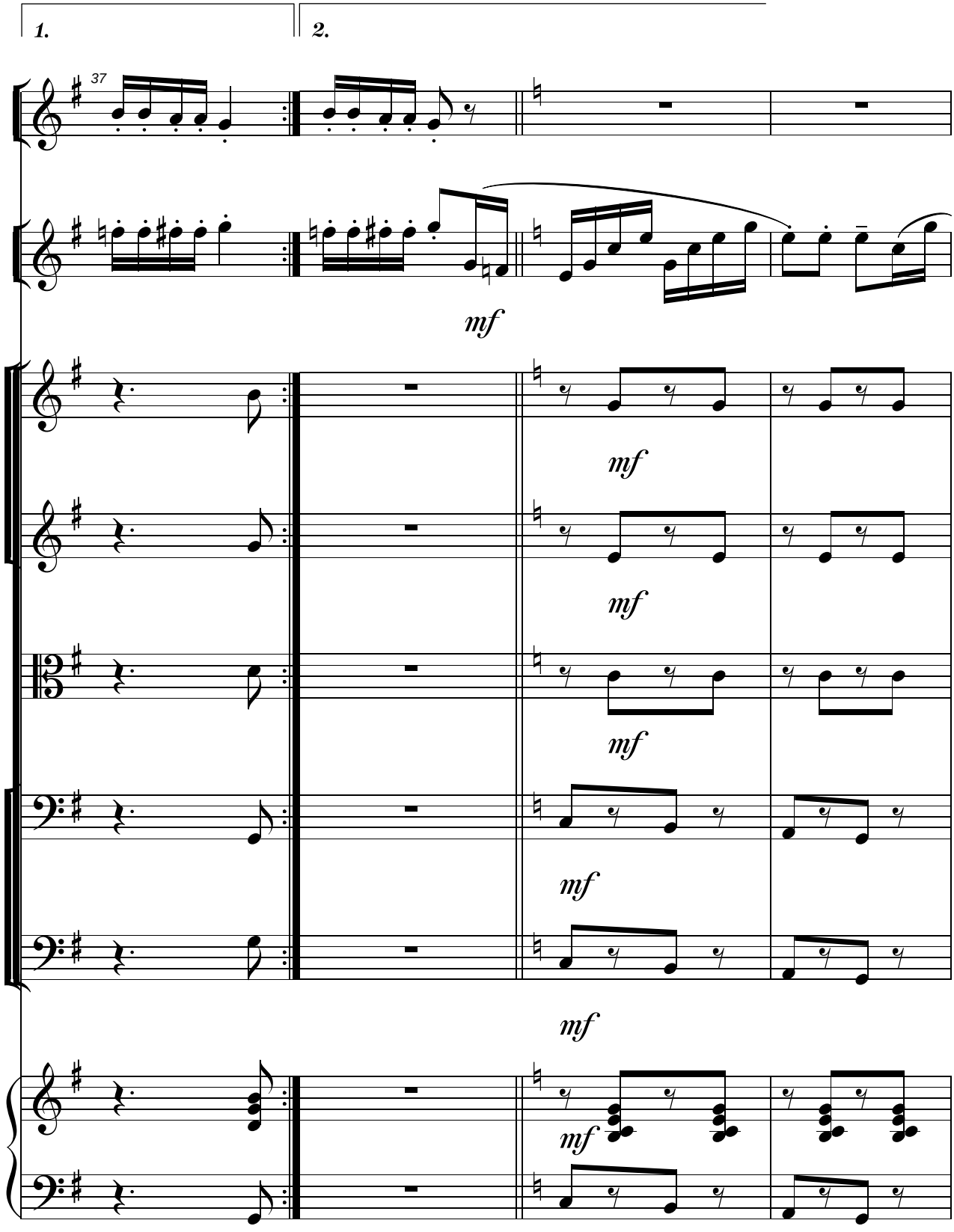
1.
2.
37
mf
mf
mf
mf
mf
mf
mf

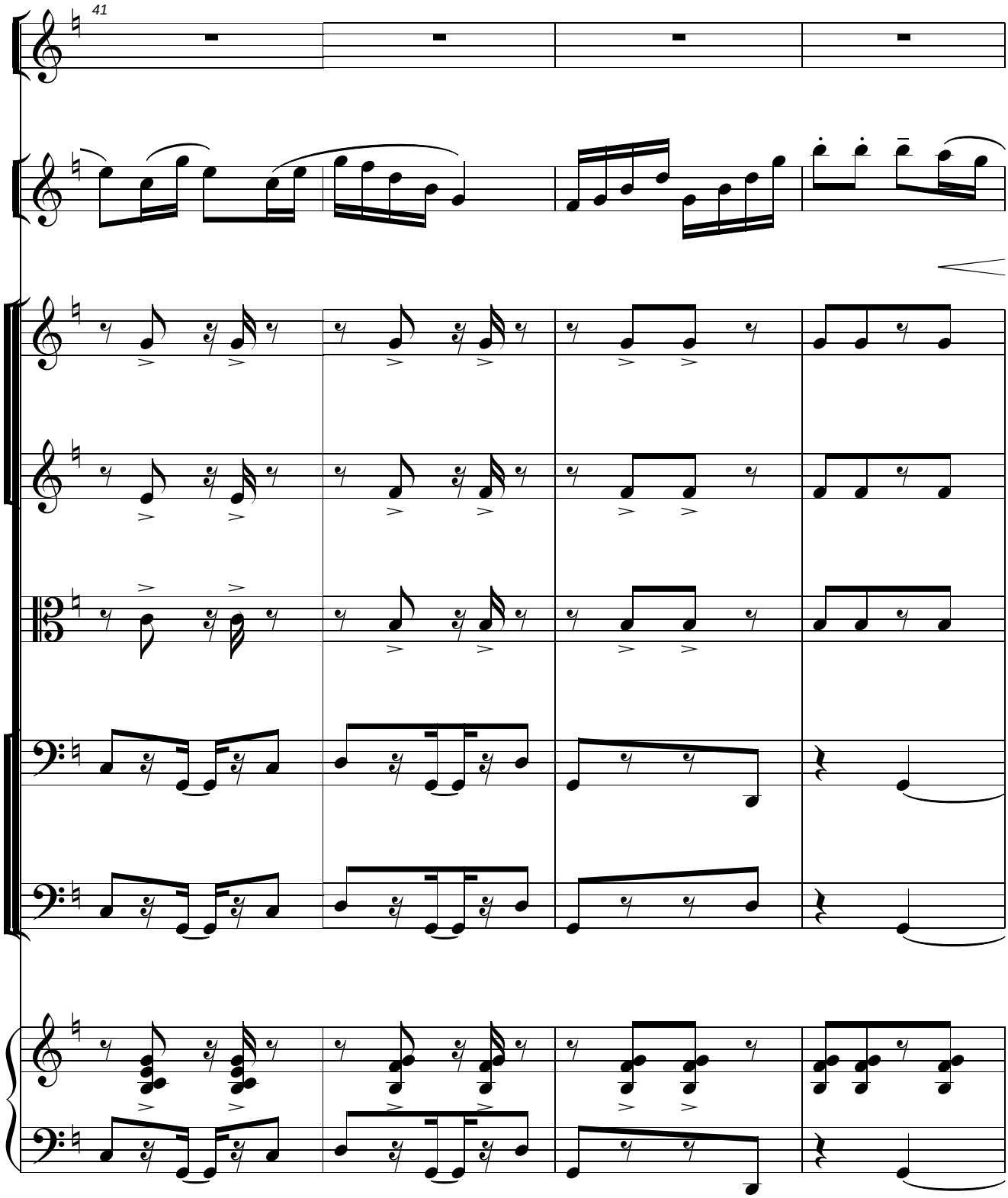
41

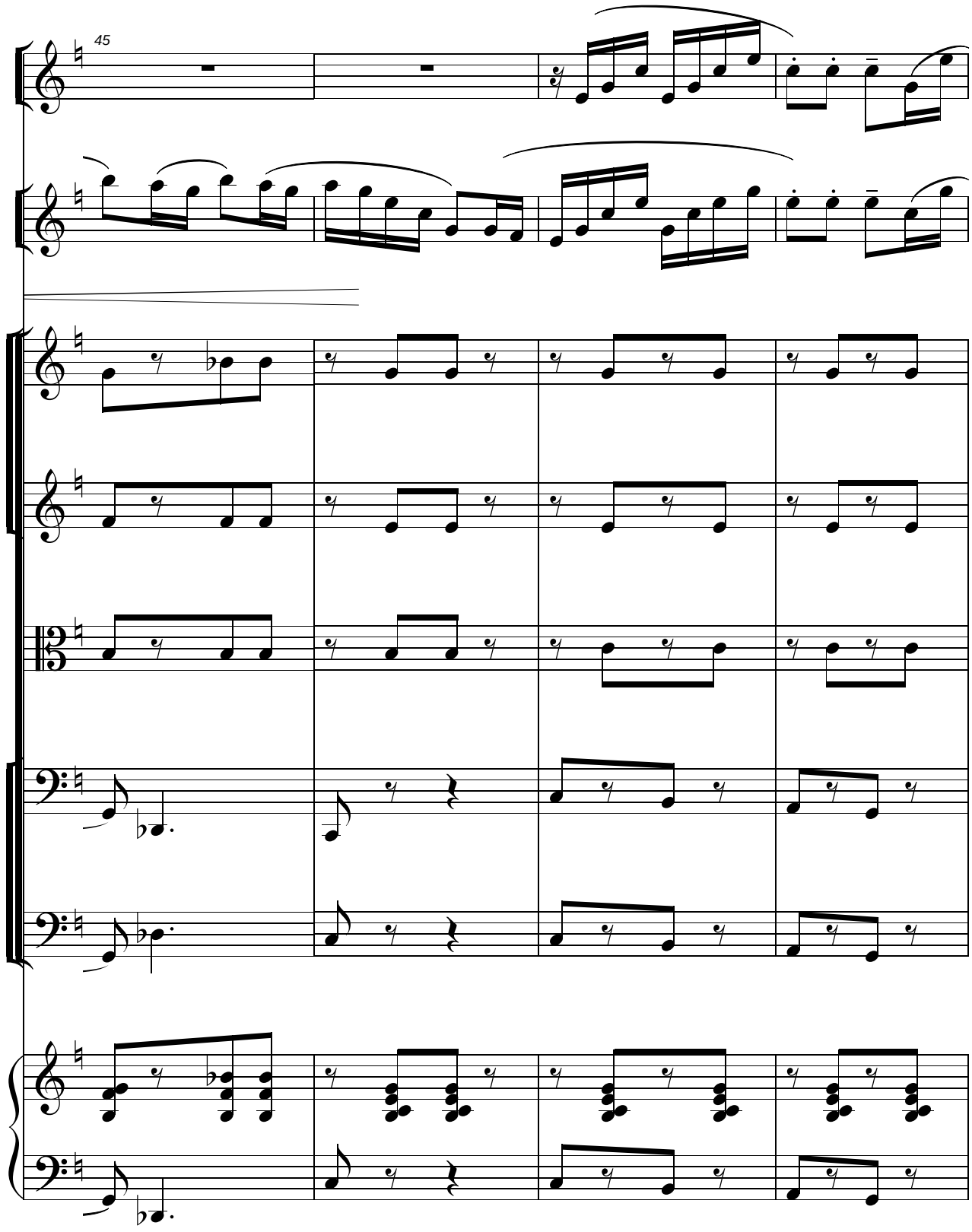
45

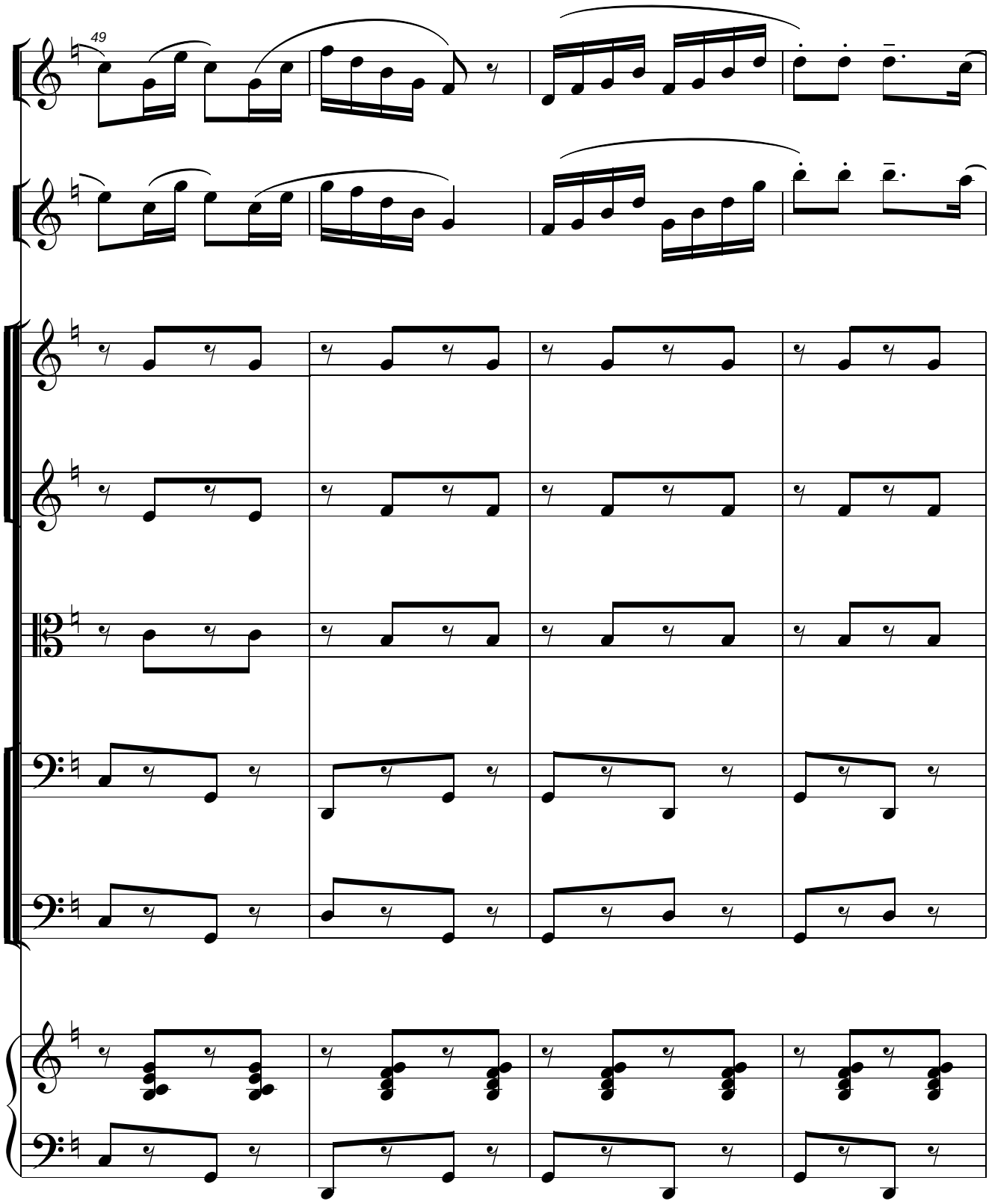
49

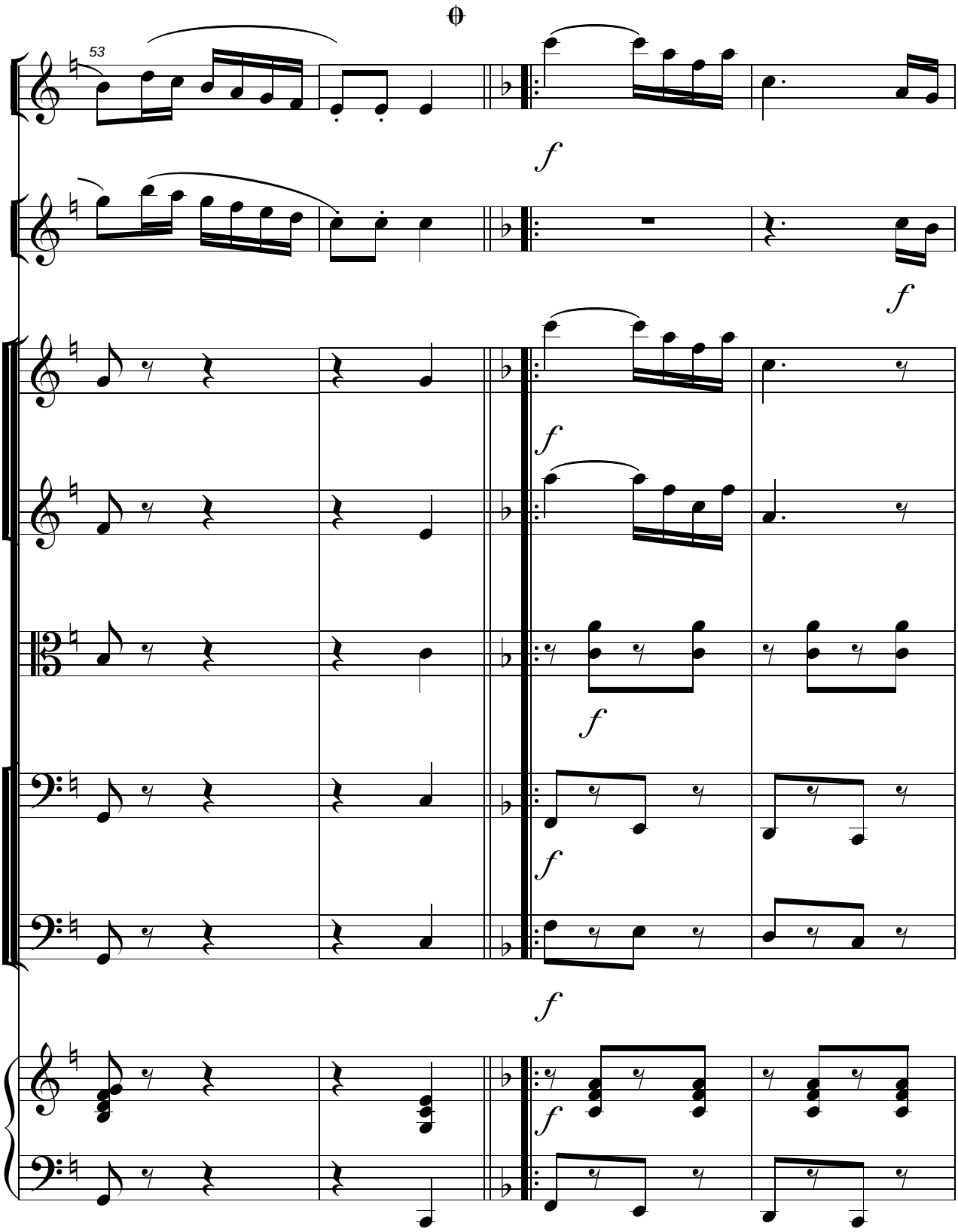
53
f
f
f
f
f
f

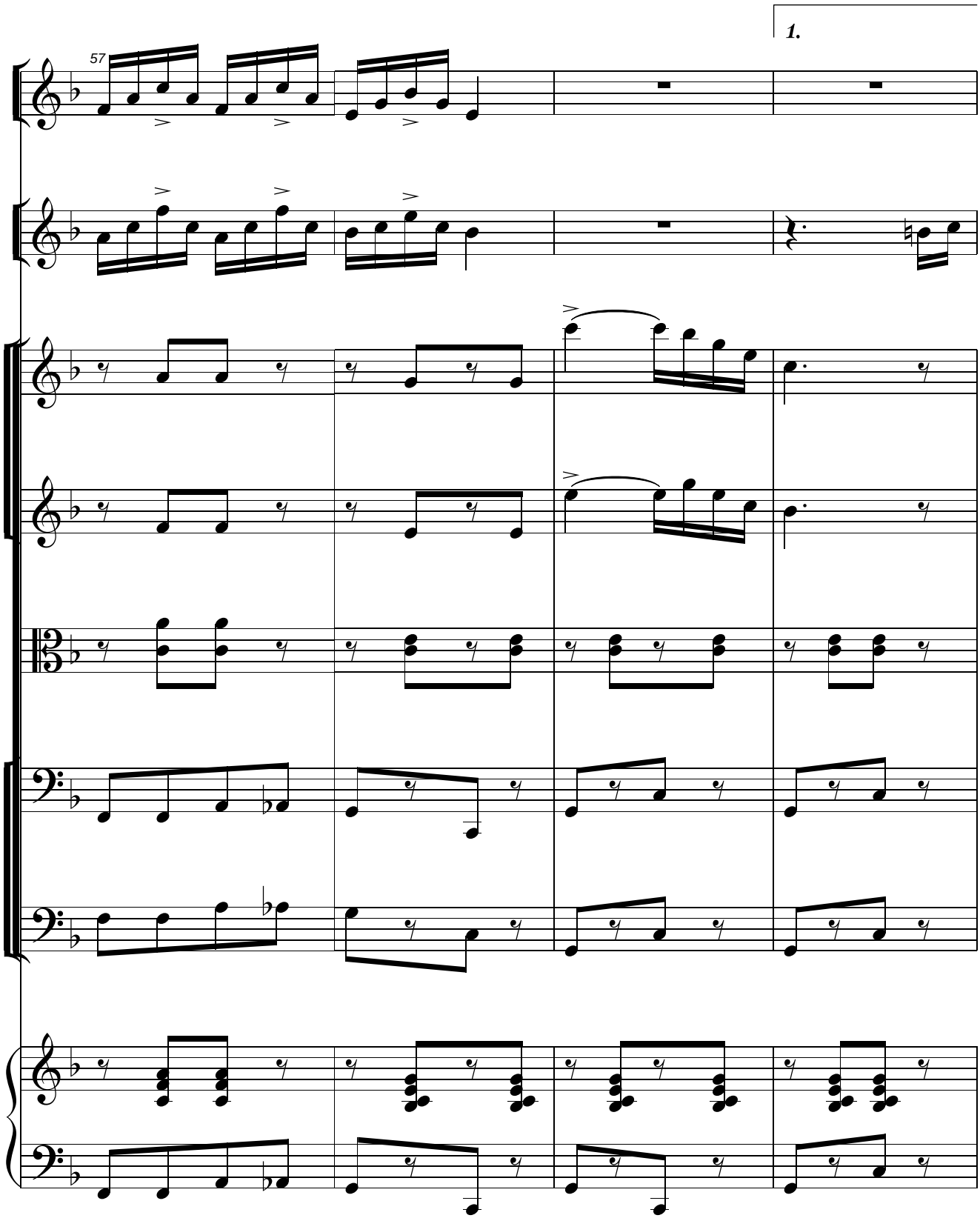
57
1.

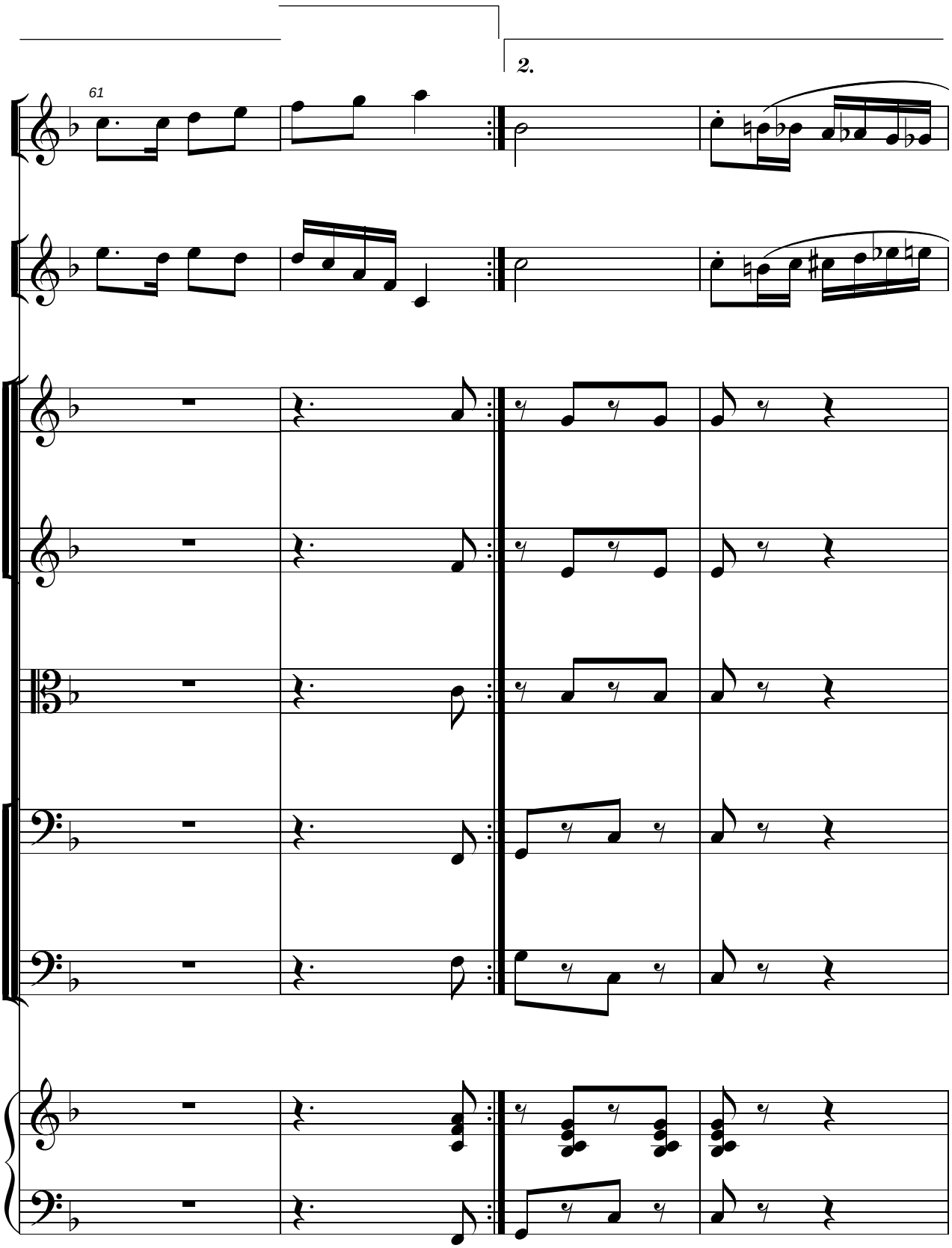
61
2.

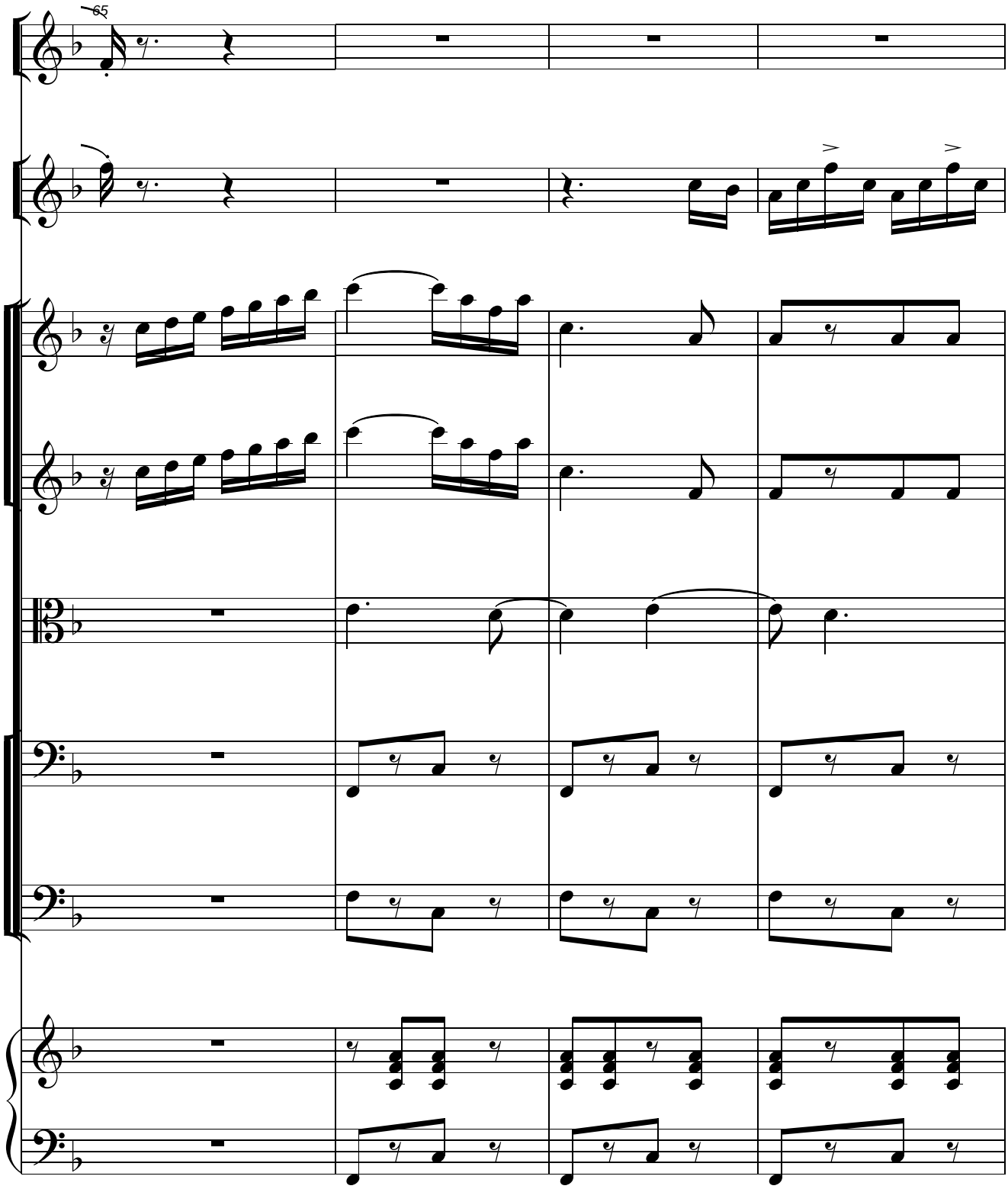
65

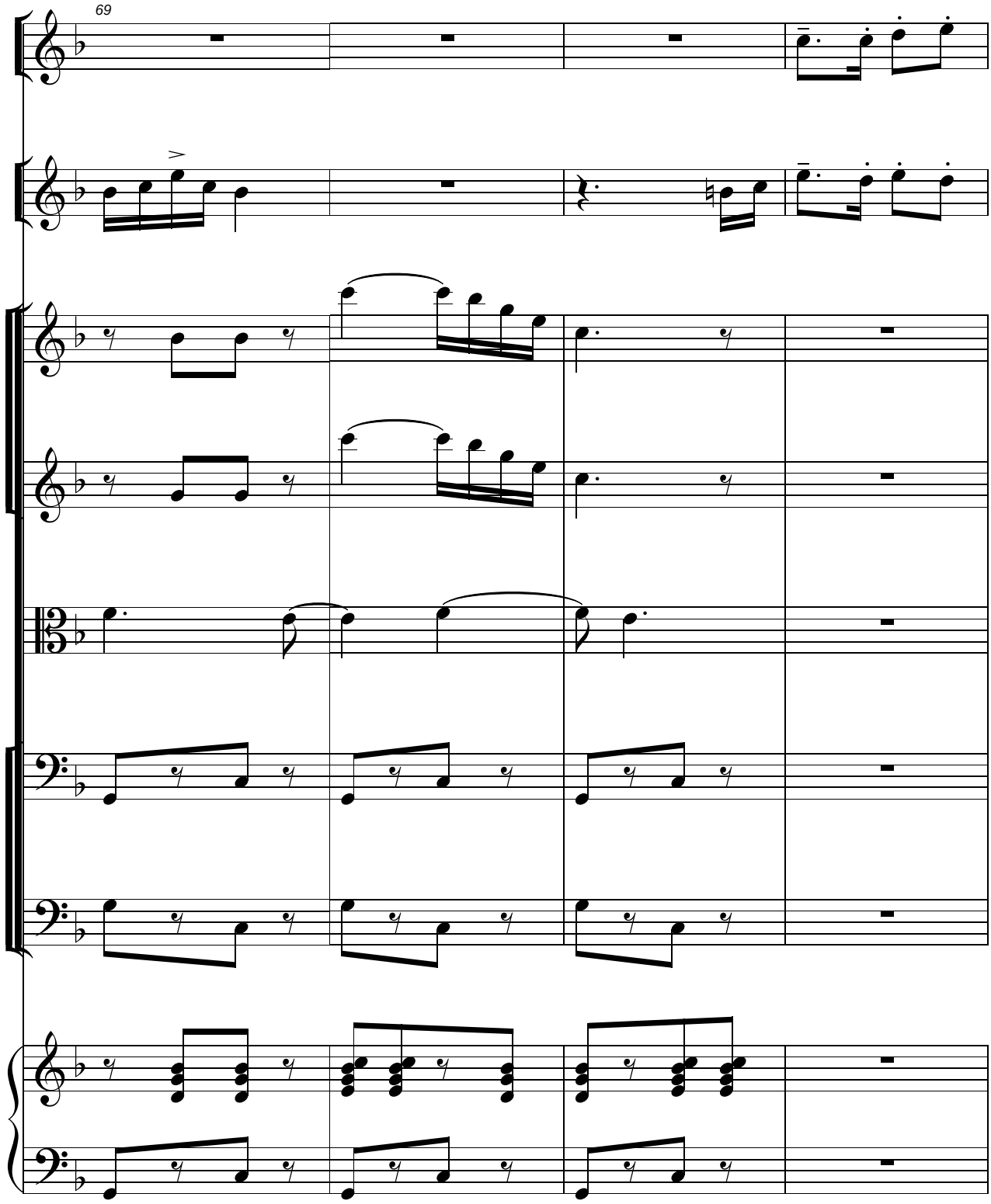
69

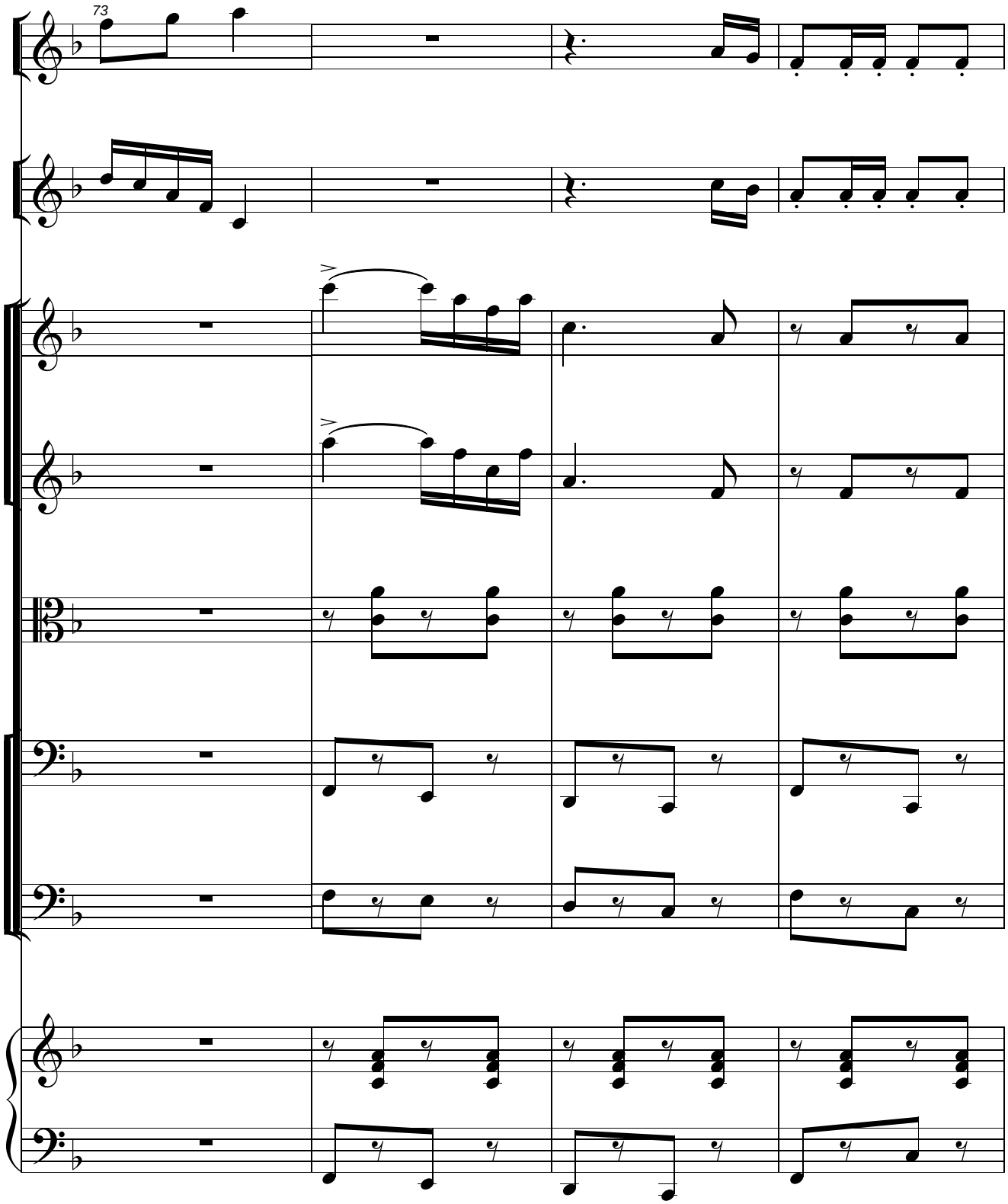
73

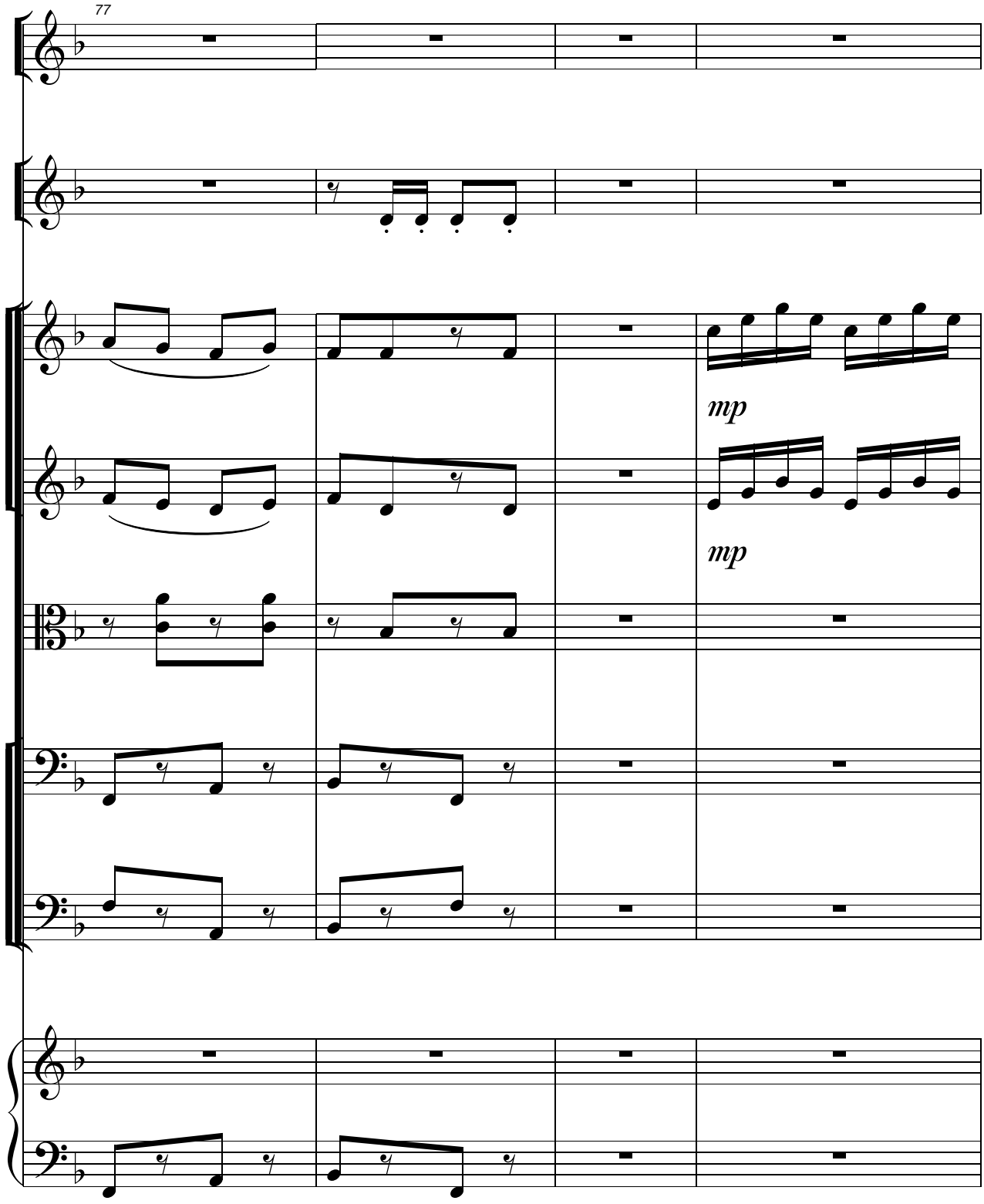
77
mp
mp

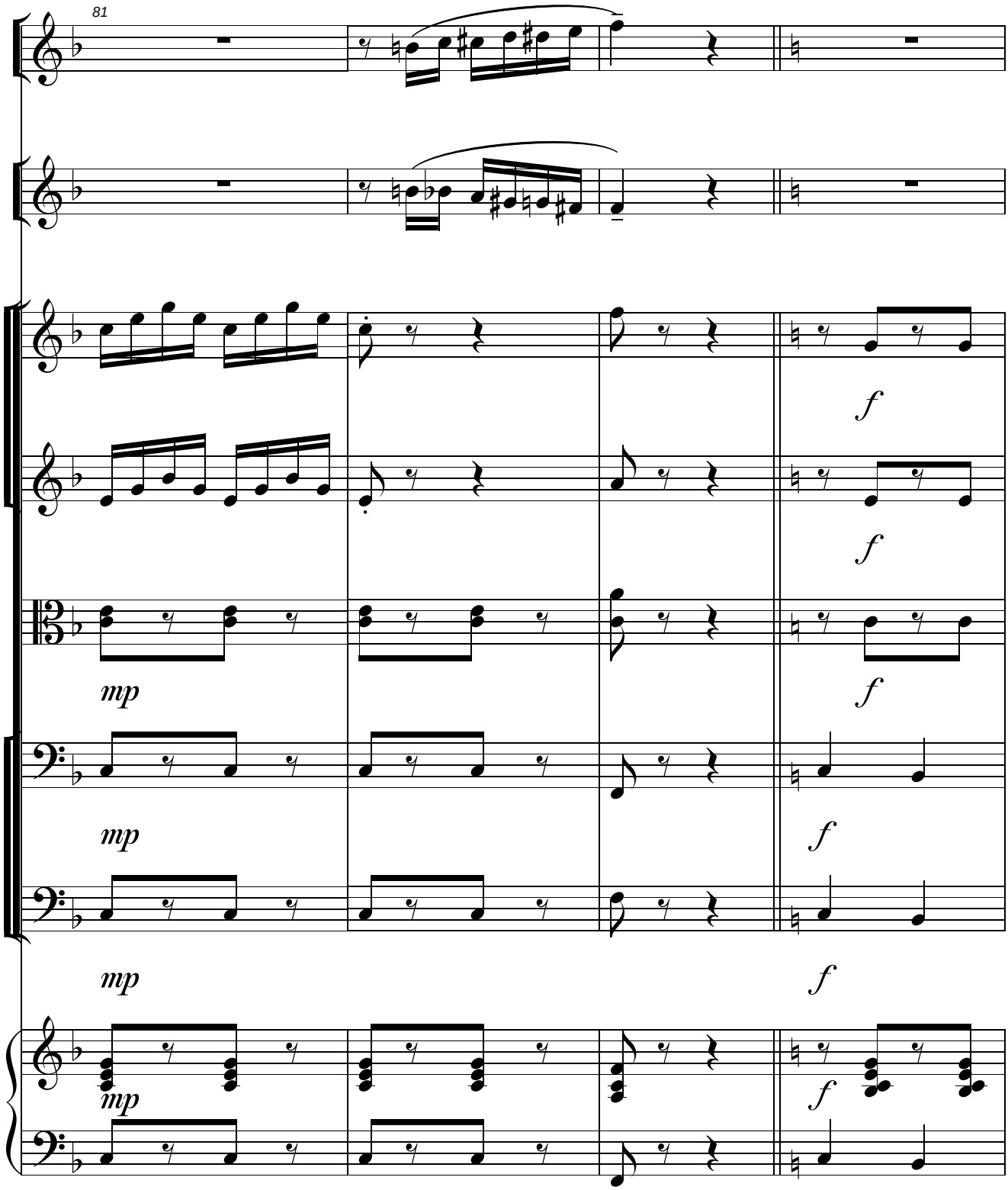
81
f
f
mp
f
mp
f
mp
f
mp
f

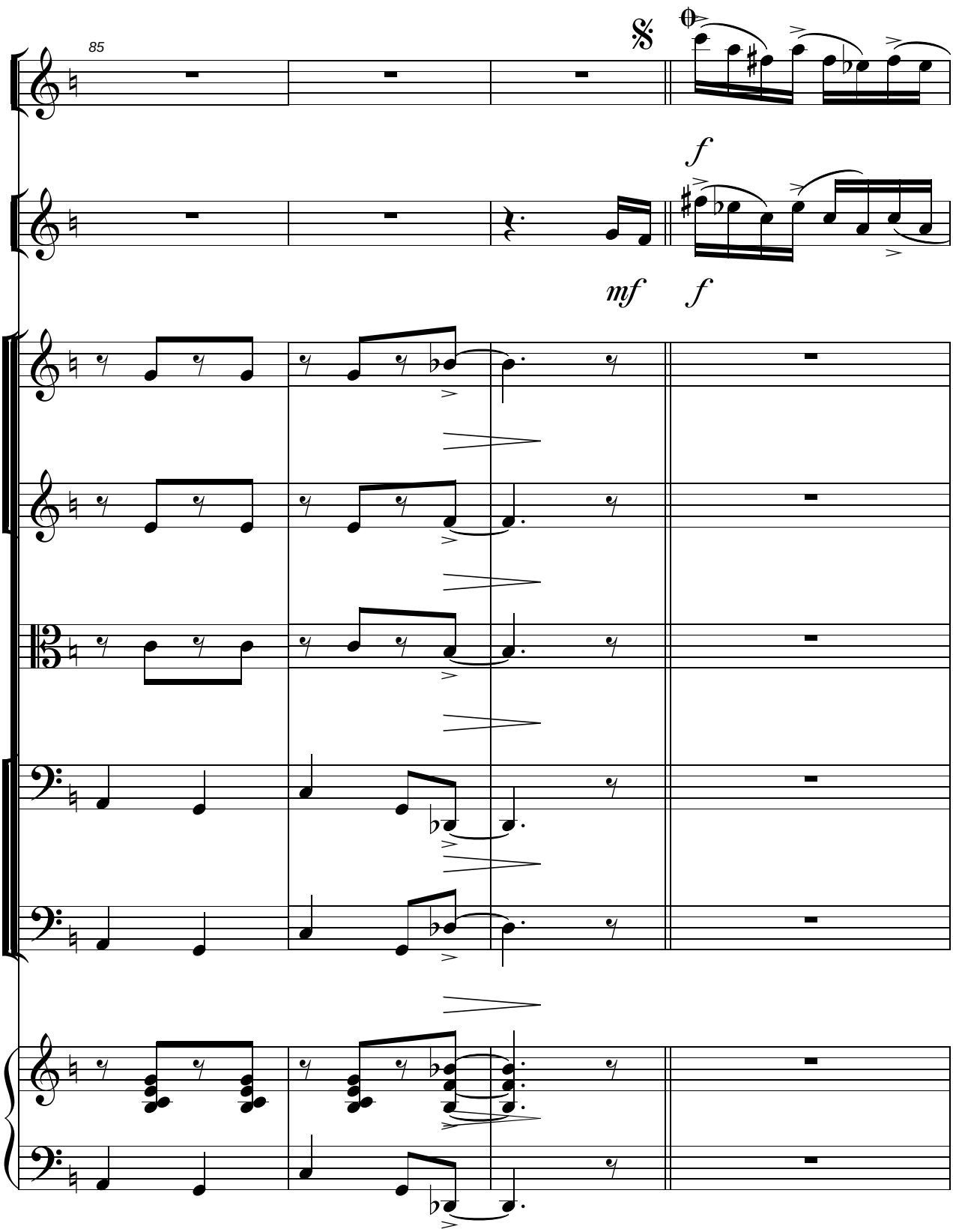
85
f
mf
f

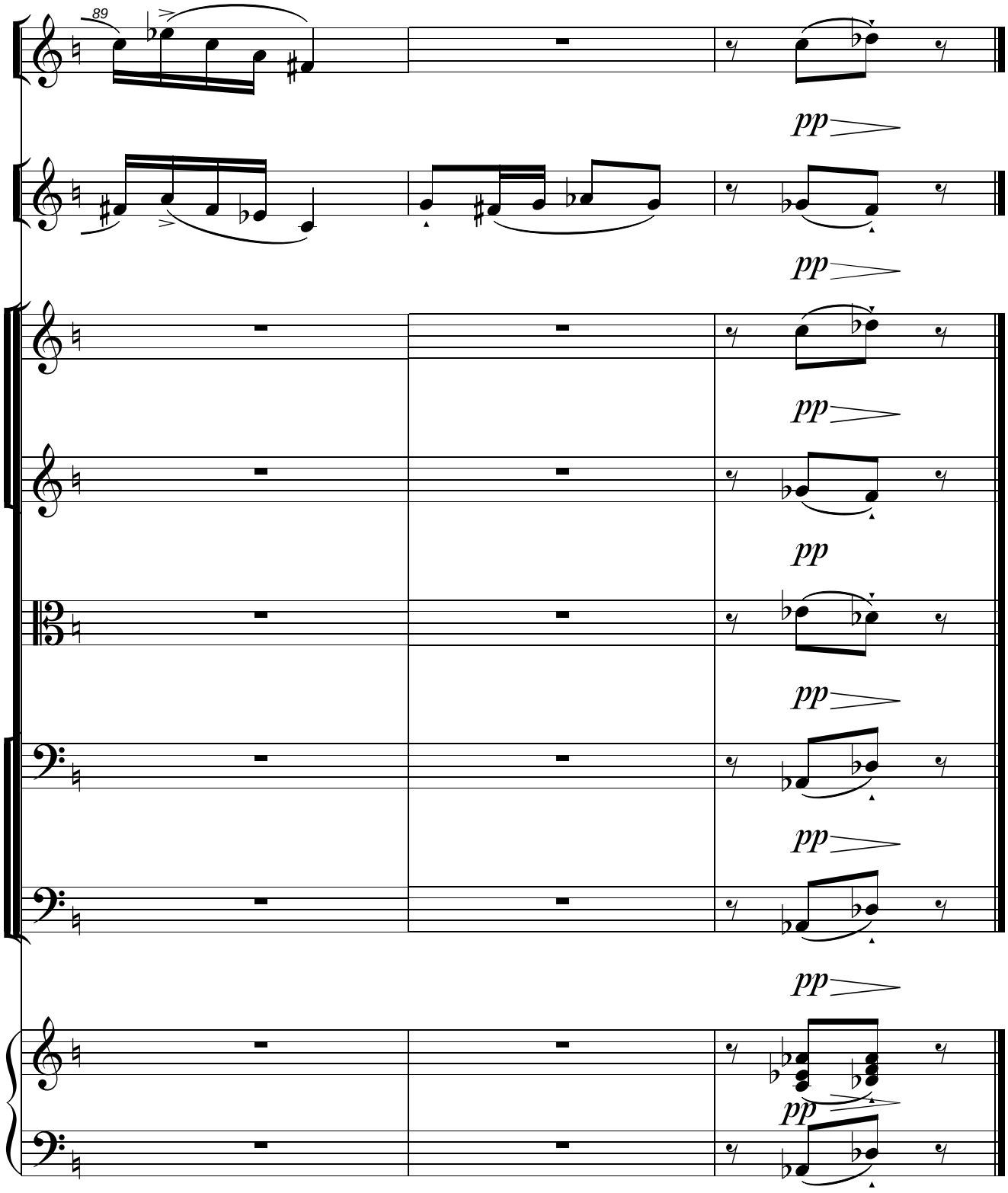
89
pp
pp
pp
pp
pp
pp
pp

Полька Паша

Інстр. В. Кучерука

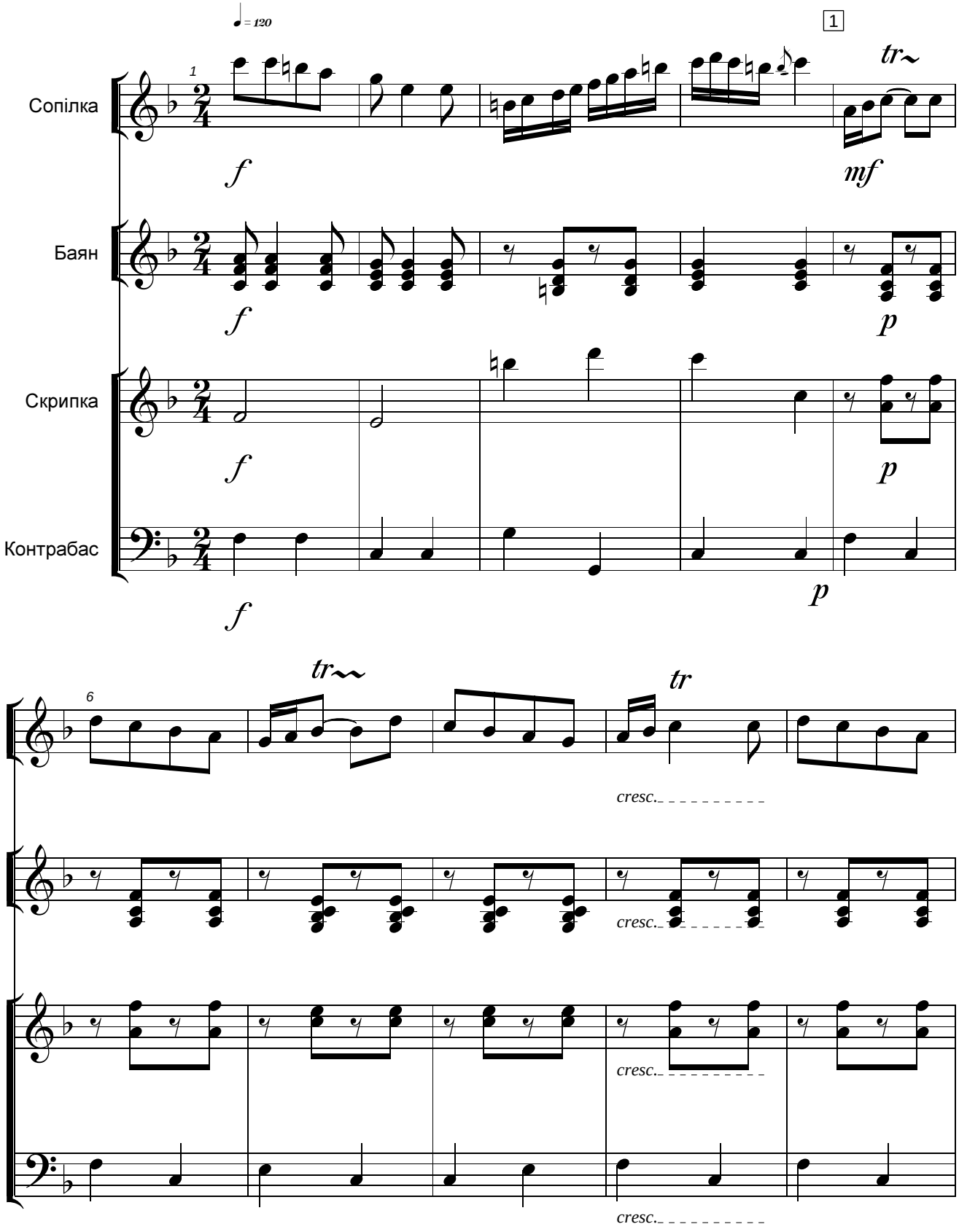

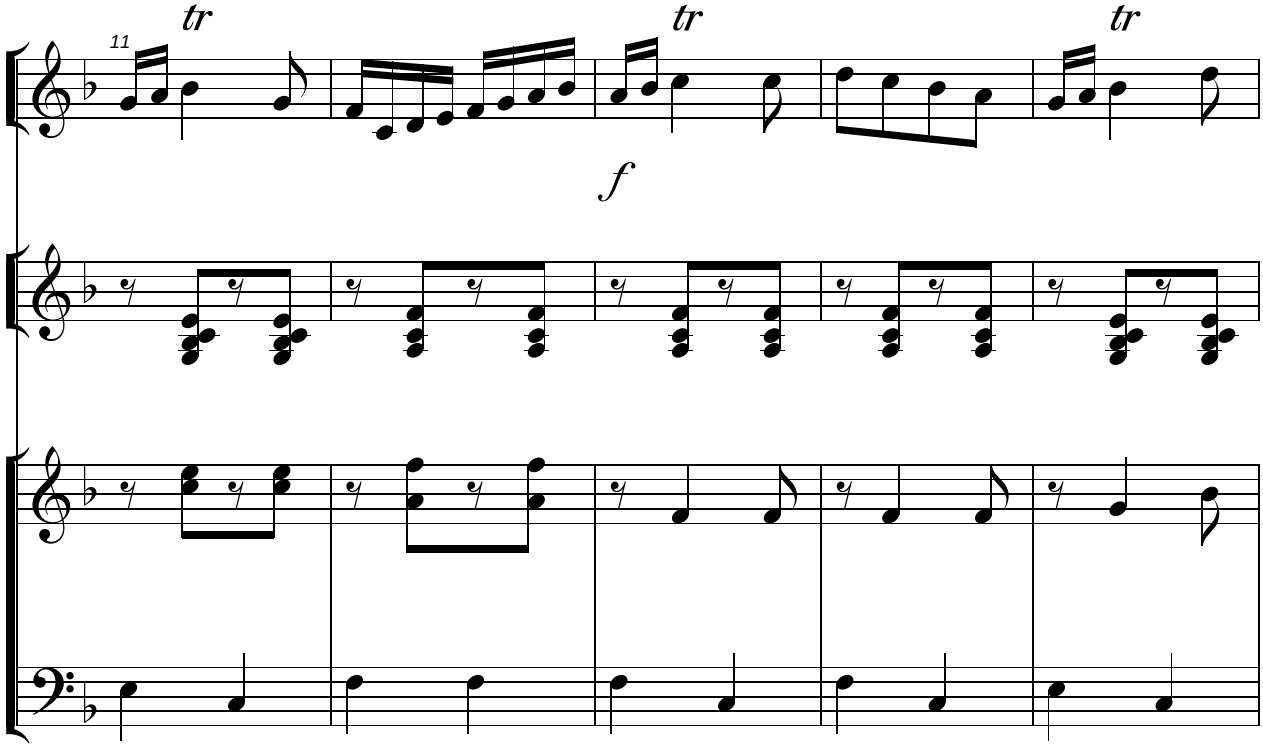
11
tr
tr
tr
f

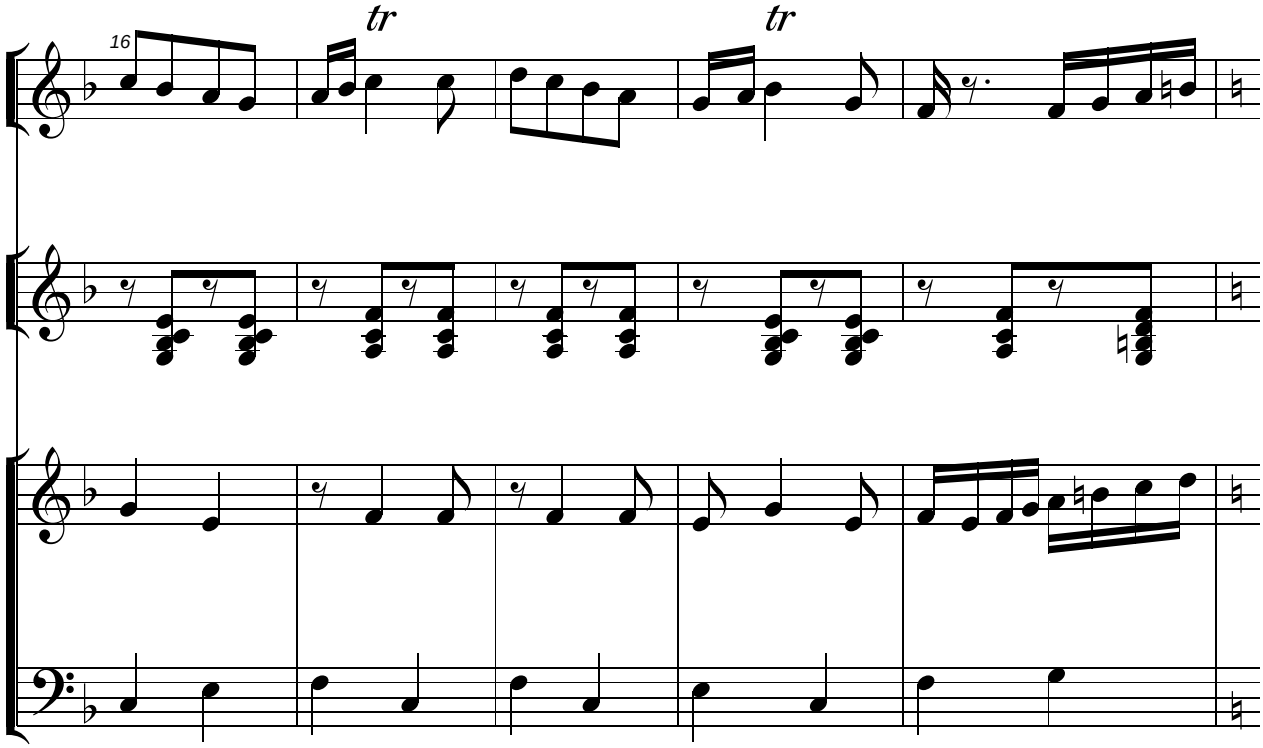
16
tr
tr

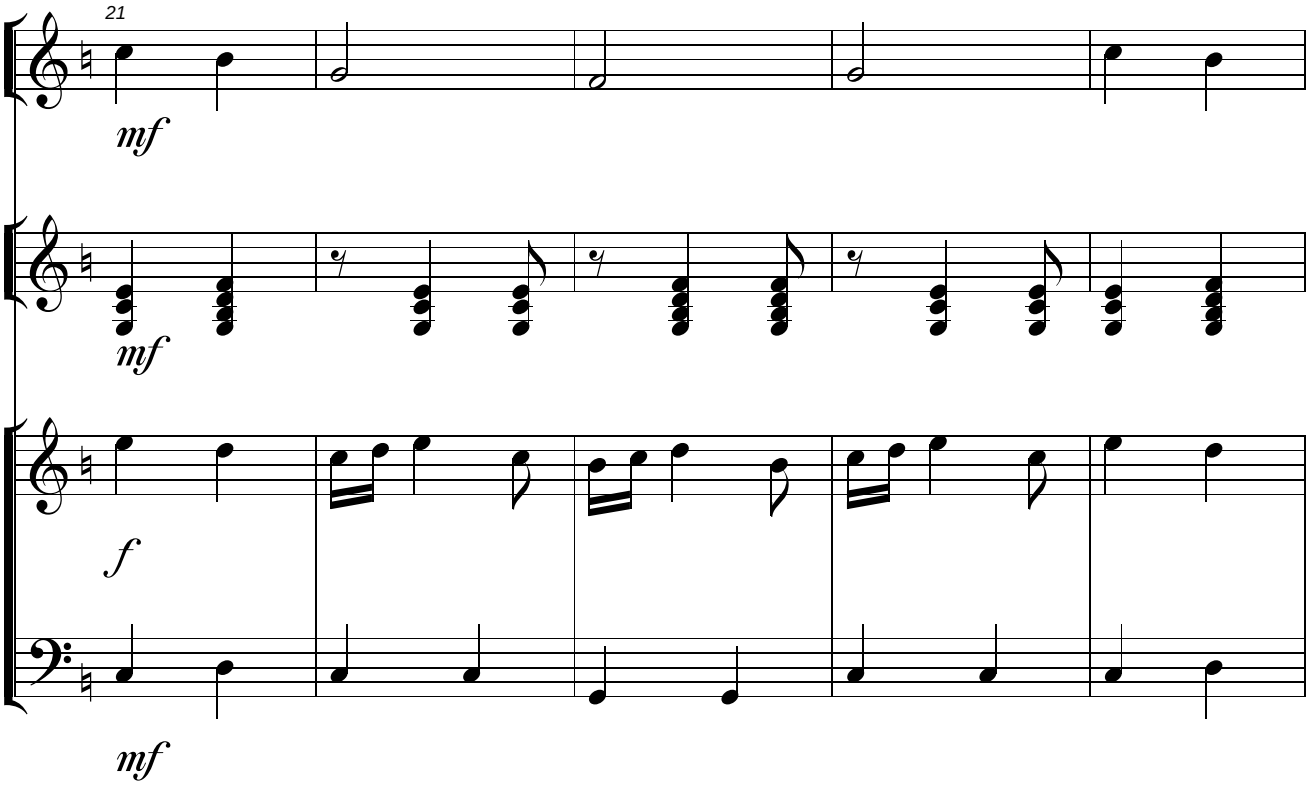
21
mf
mf
f
mf

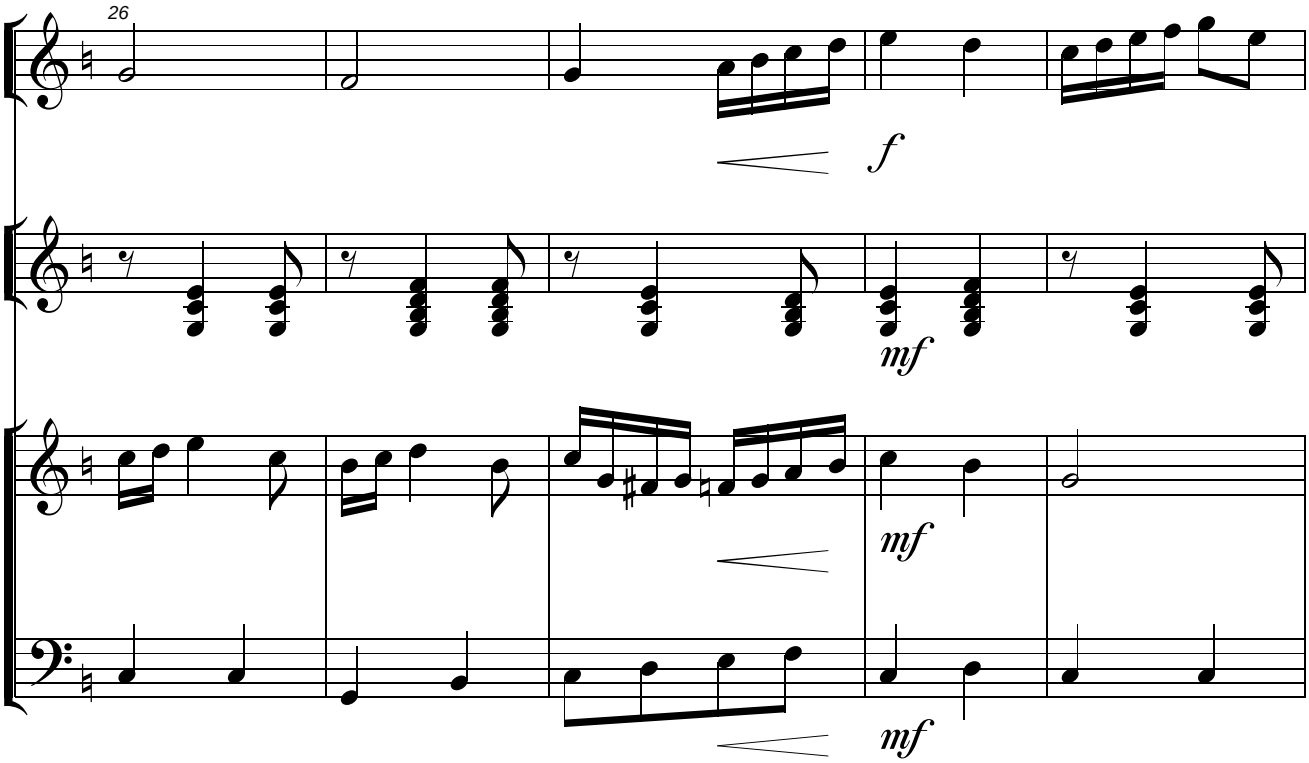
26
f
mf
mf
mf

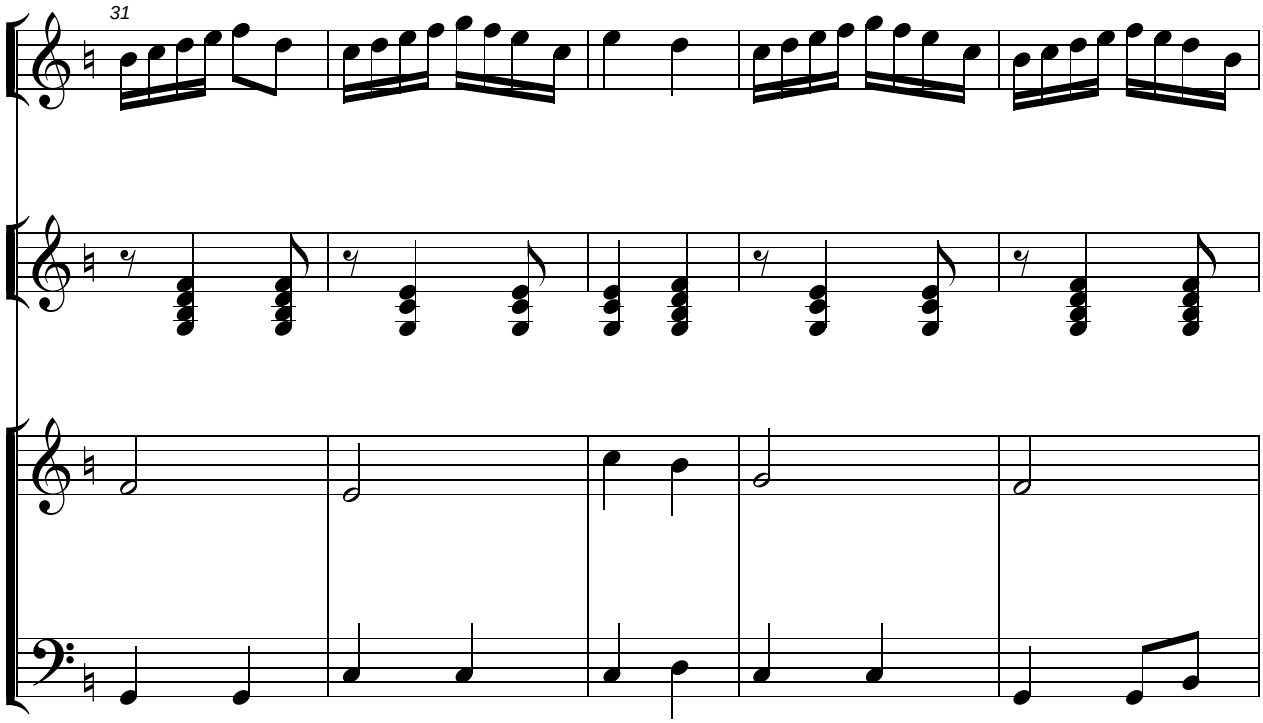
31

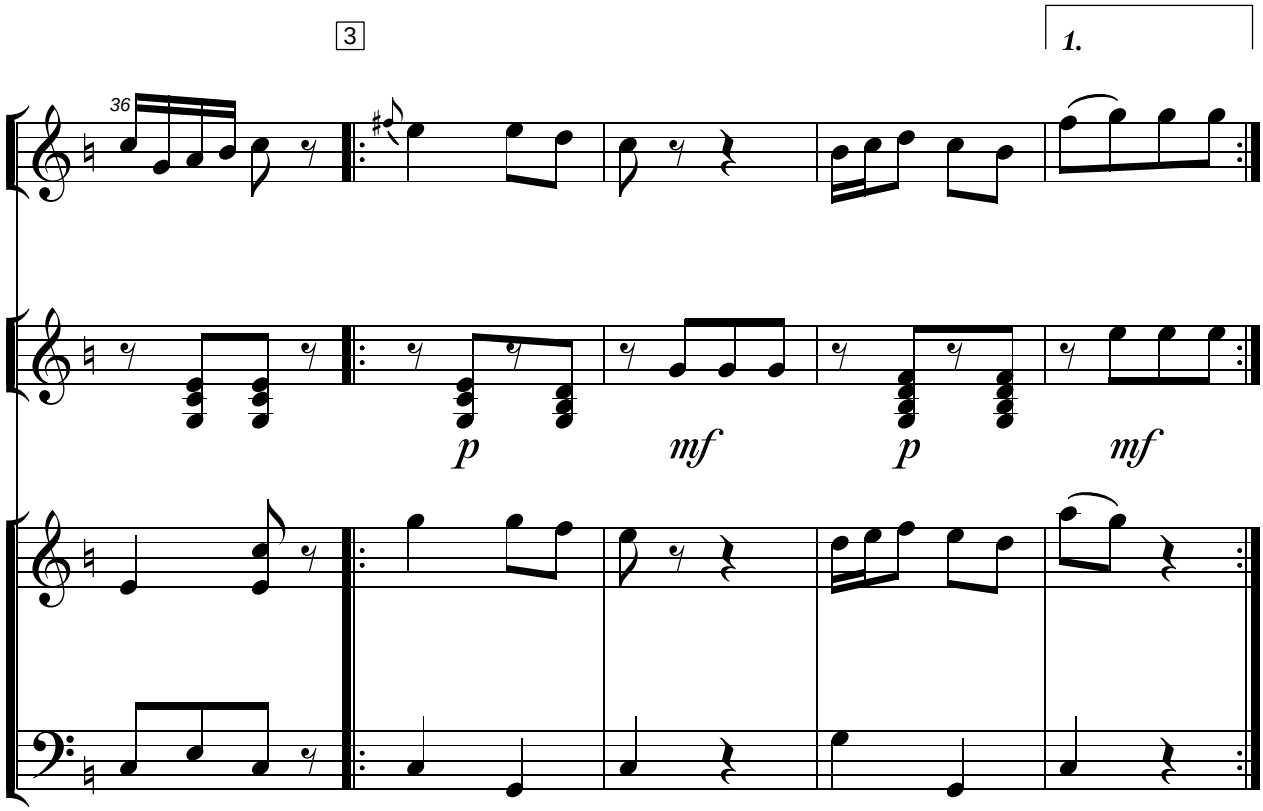
3
1.
36
p
mf
p
mf

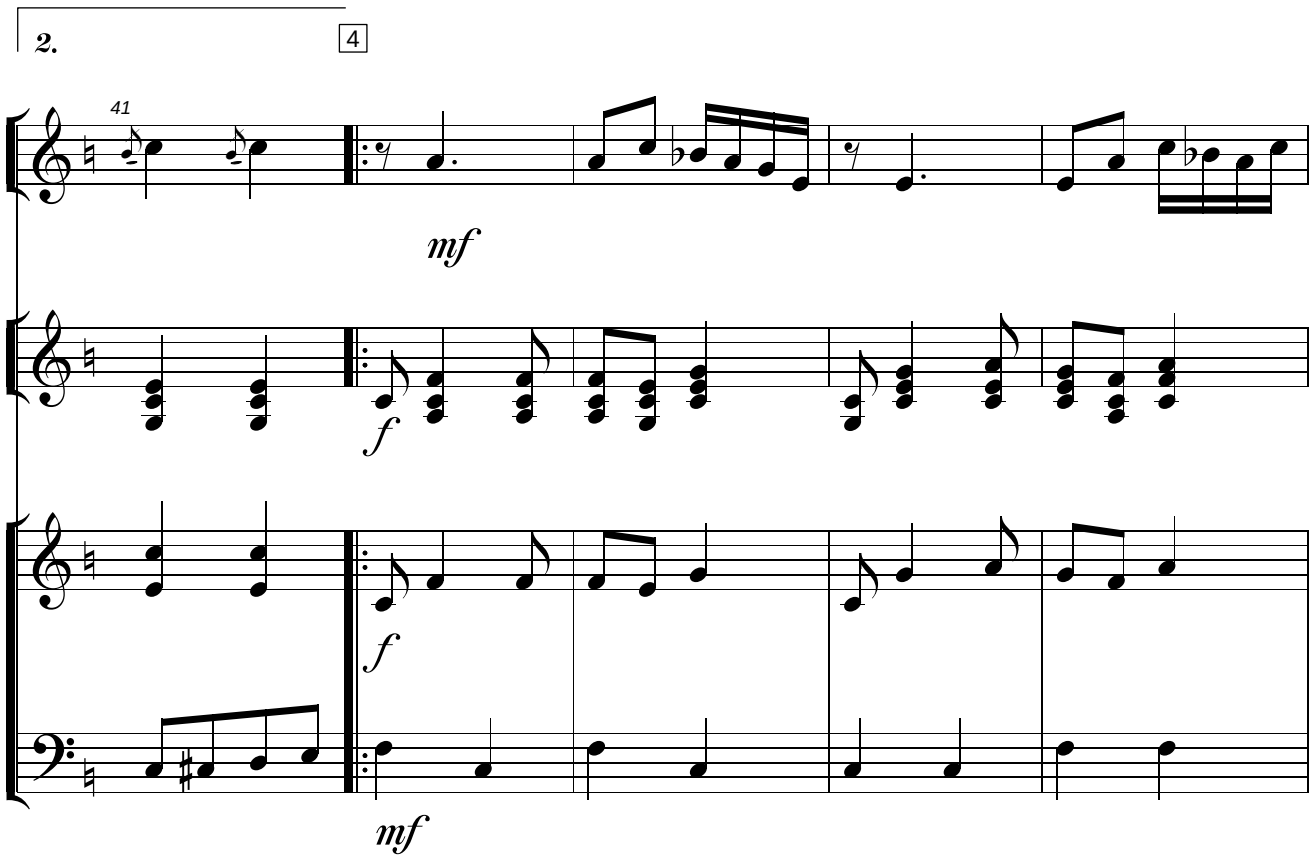
2.
4
41
mf
f
f
mf

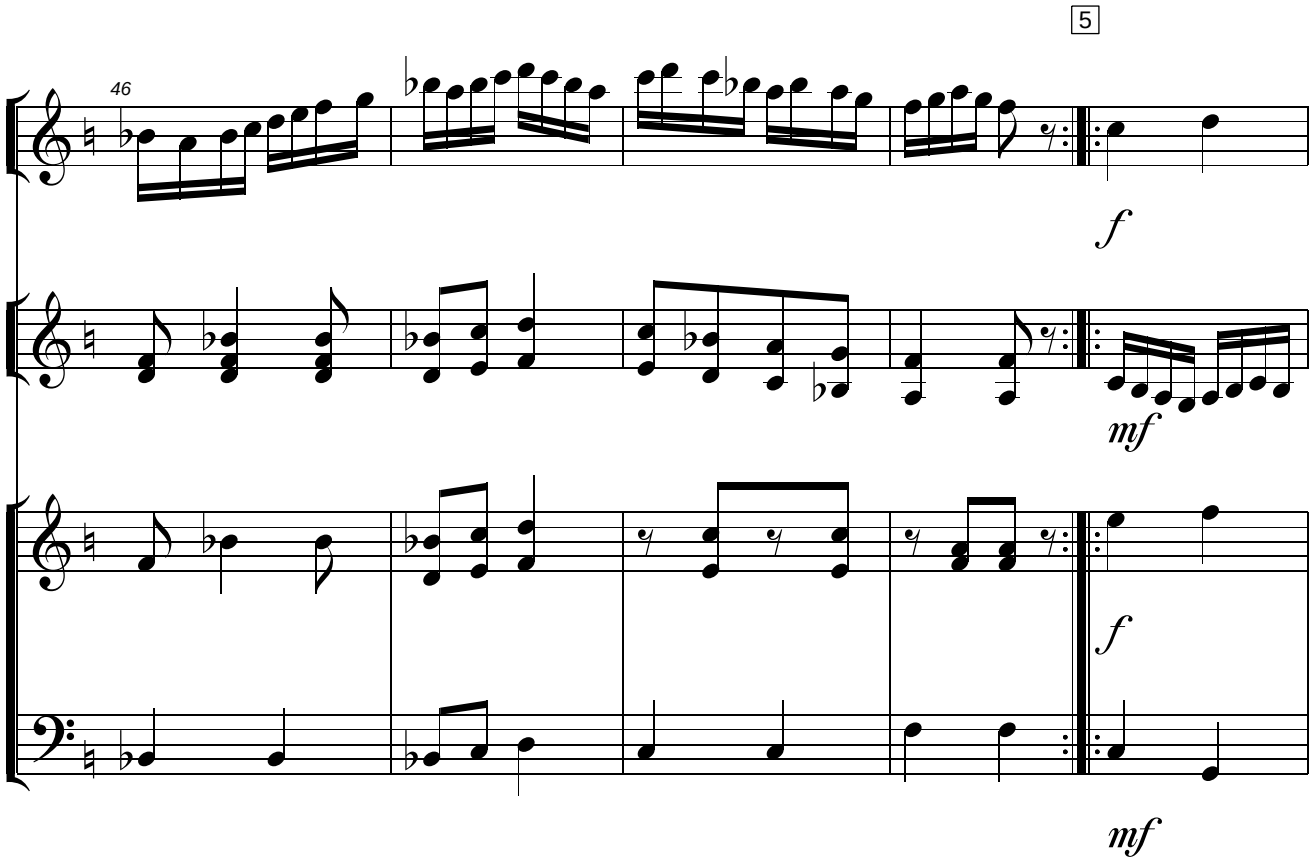
5
46
f
mf
f
mf

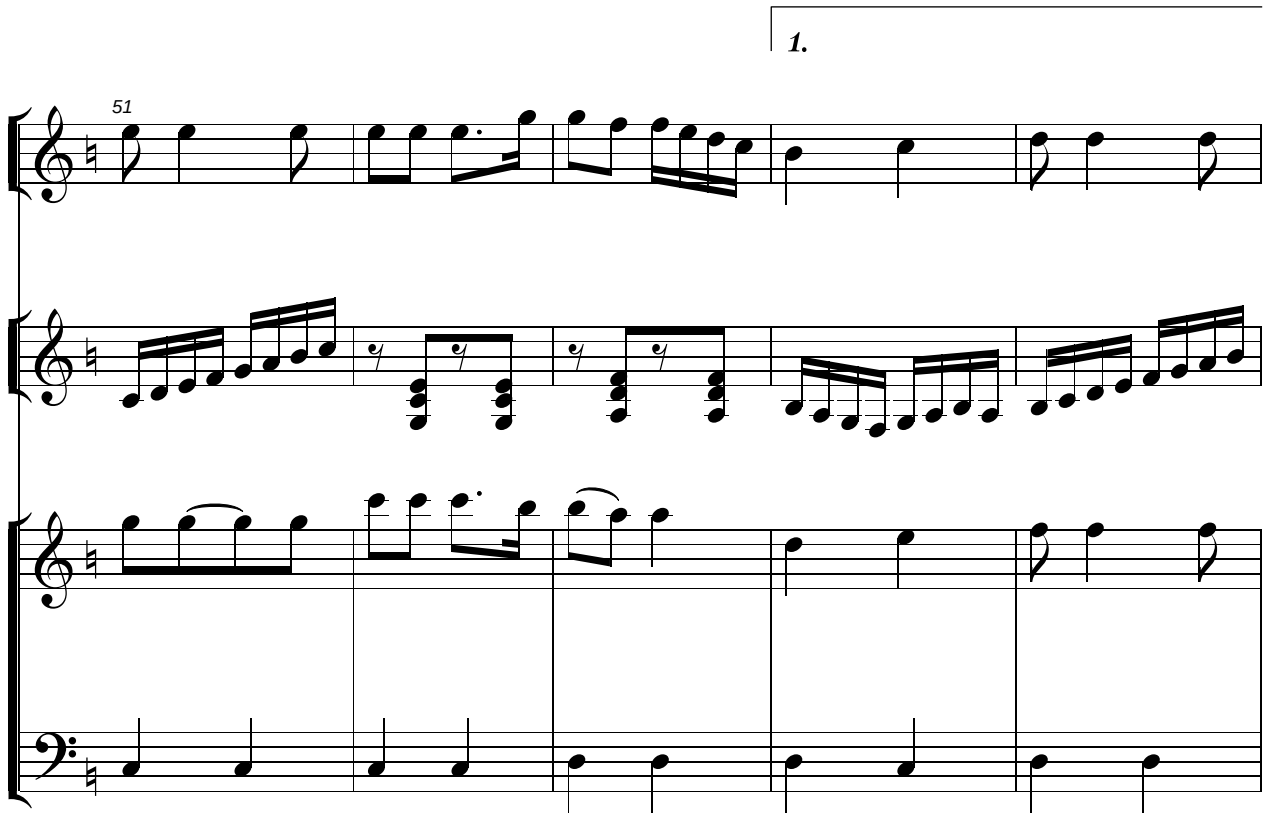
1.
51

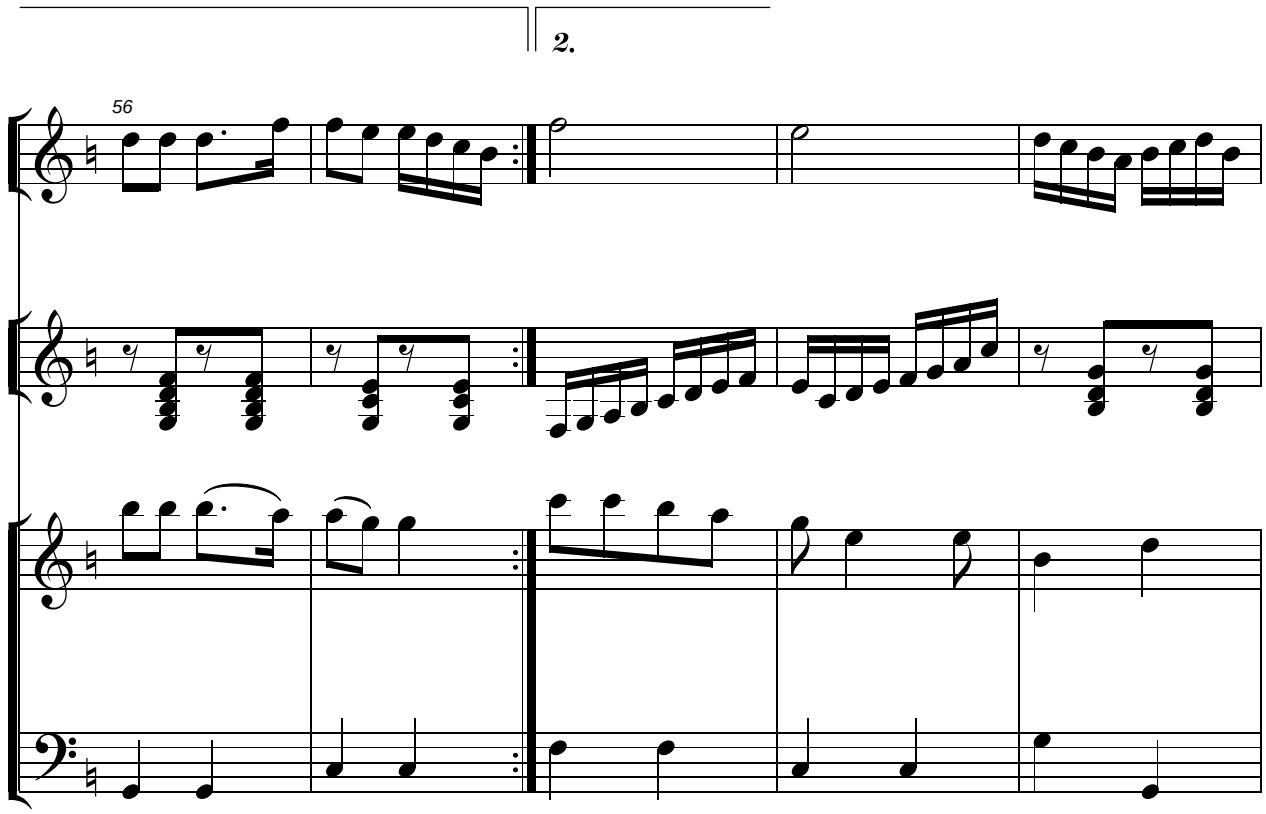
2.
56

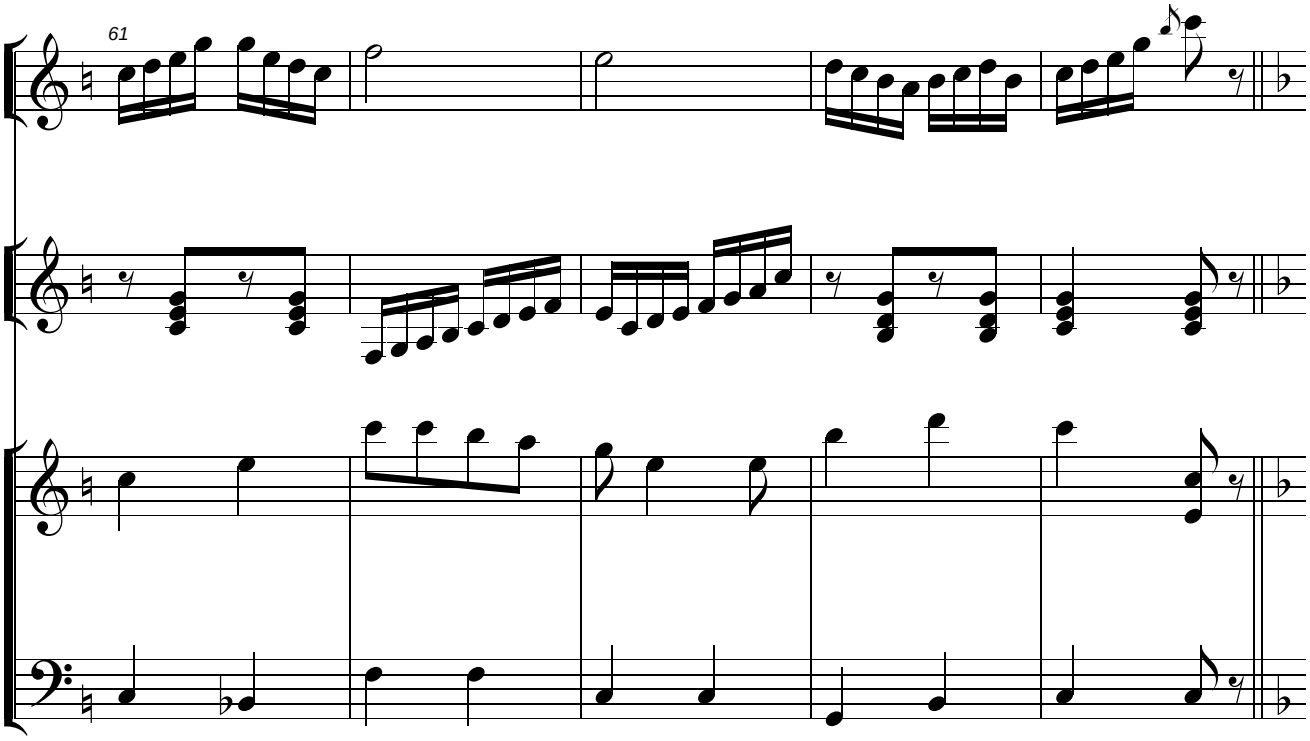

6

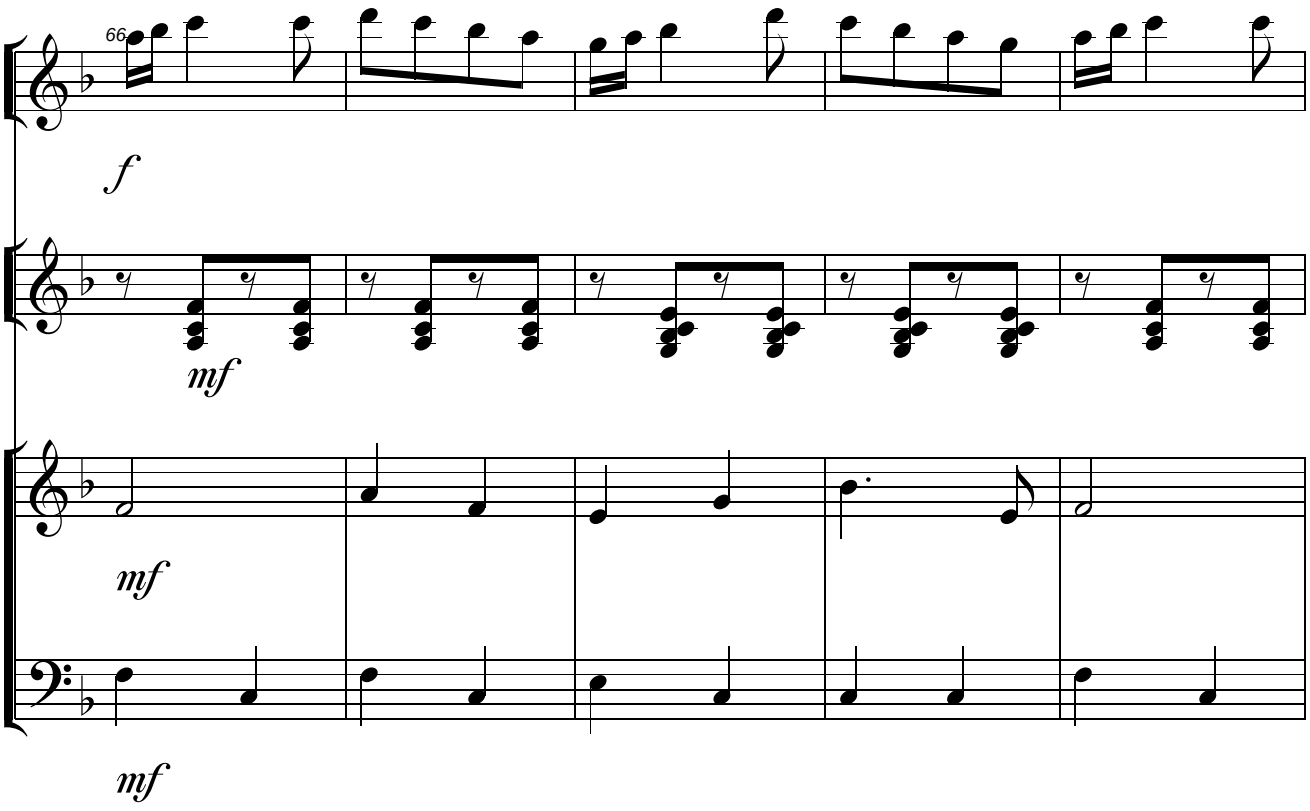

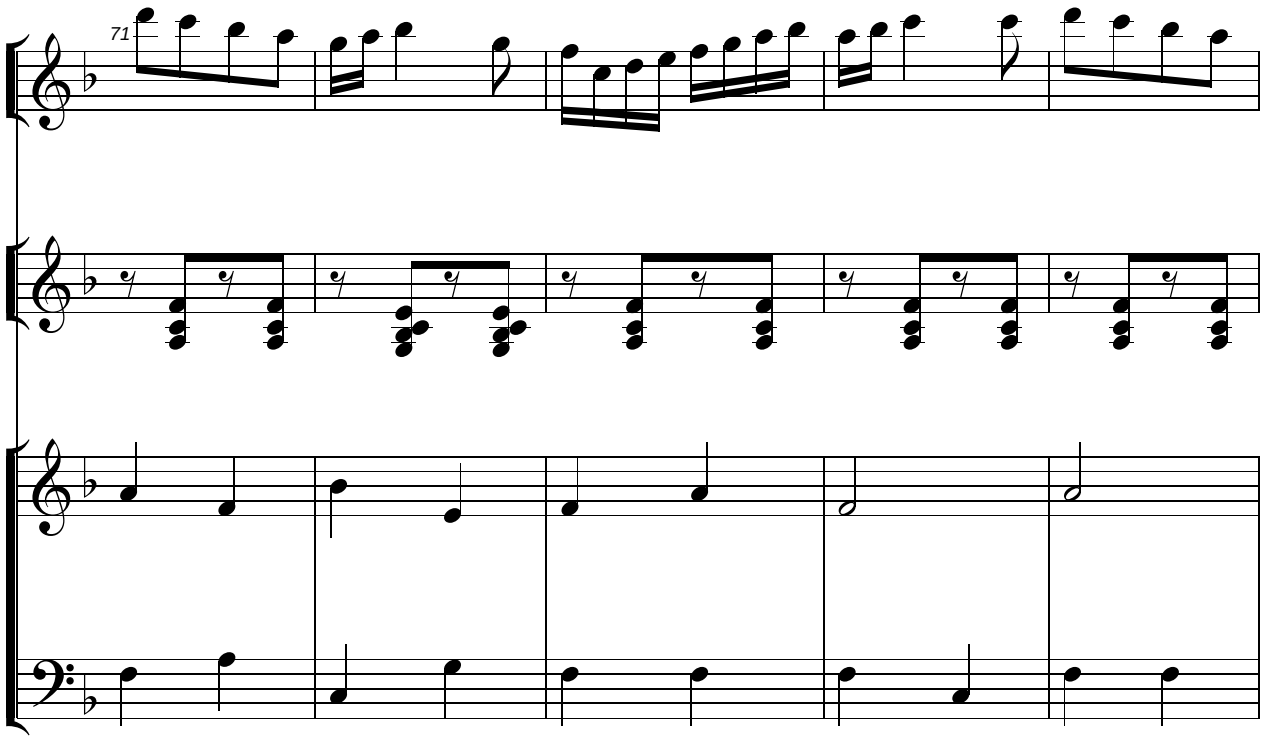
71

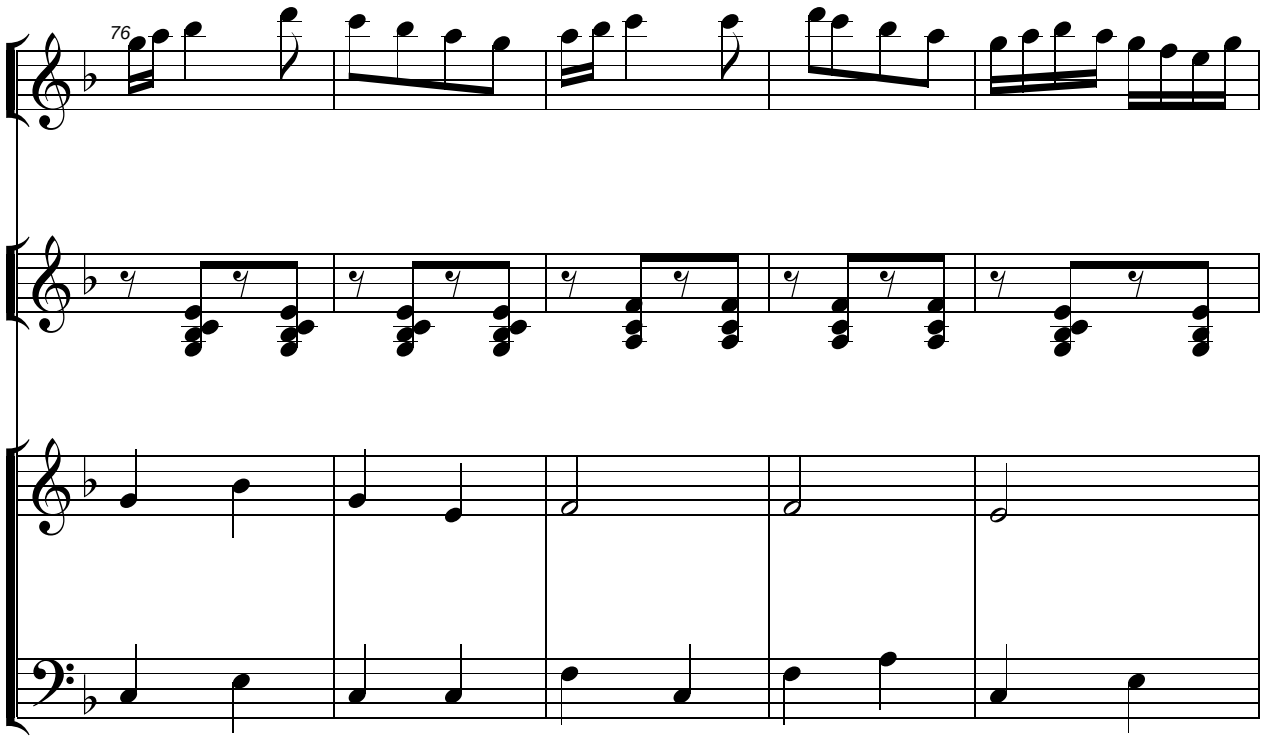
76

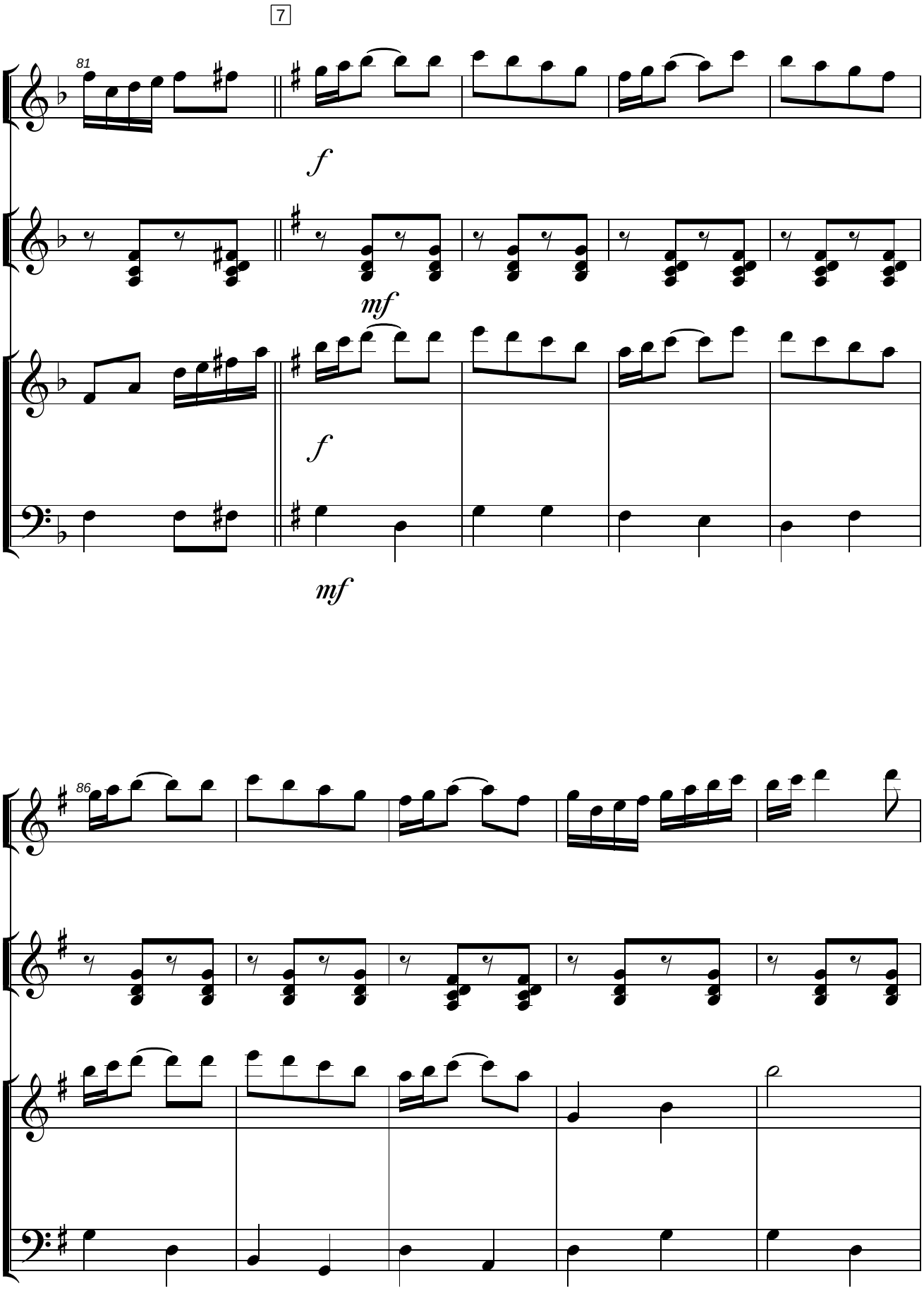
7
81
f
mf
f
mf
86

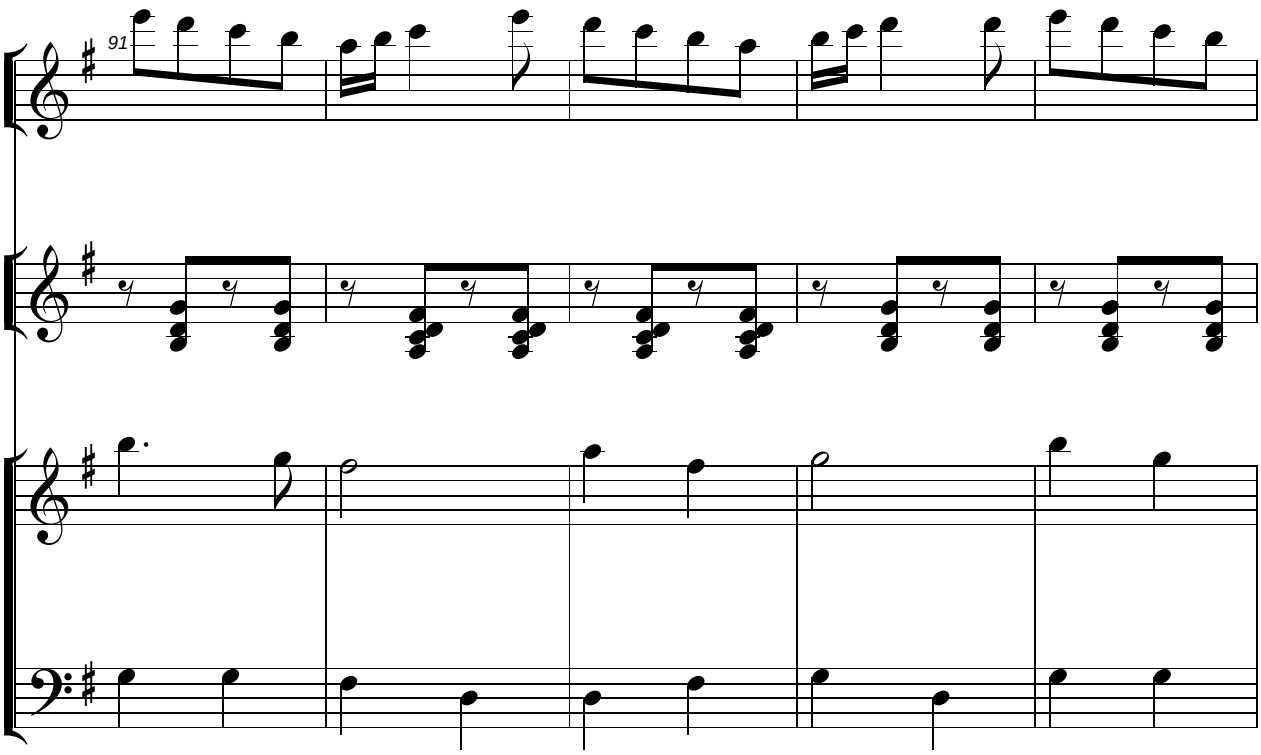
91

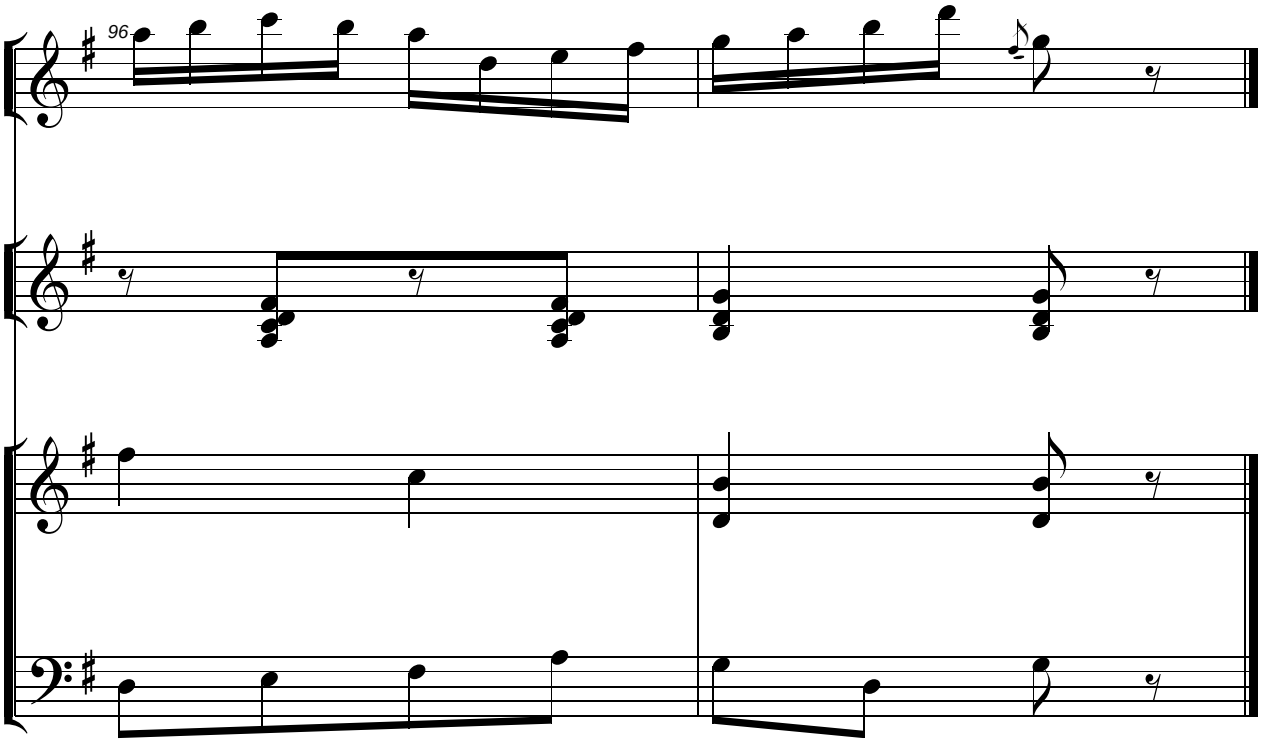
96

Козачок

Інстр. В Кучерука

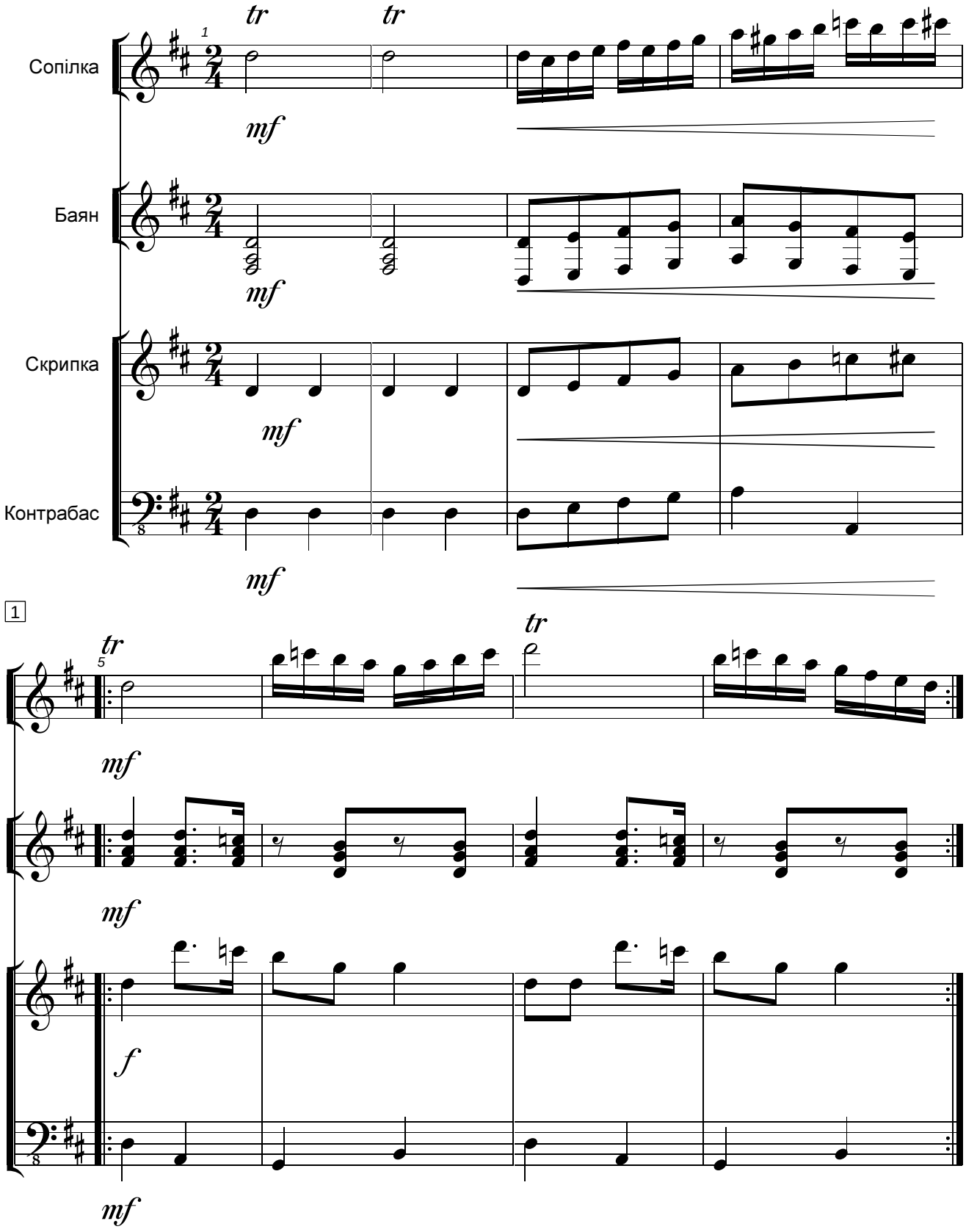

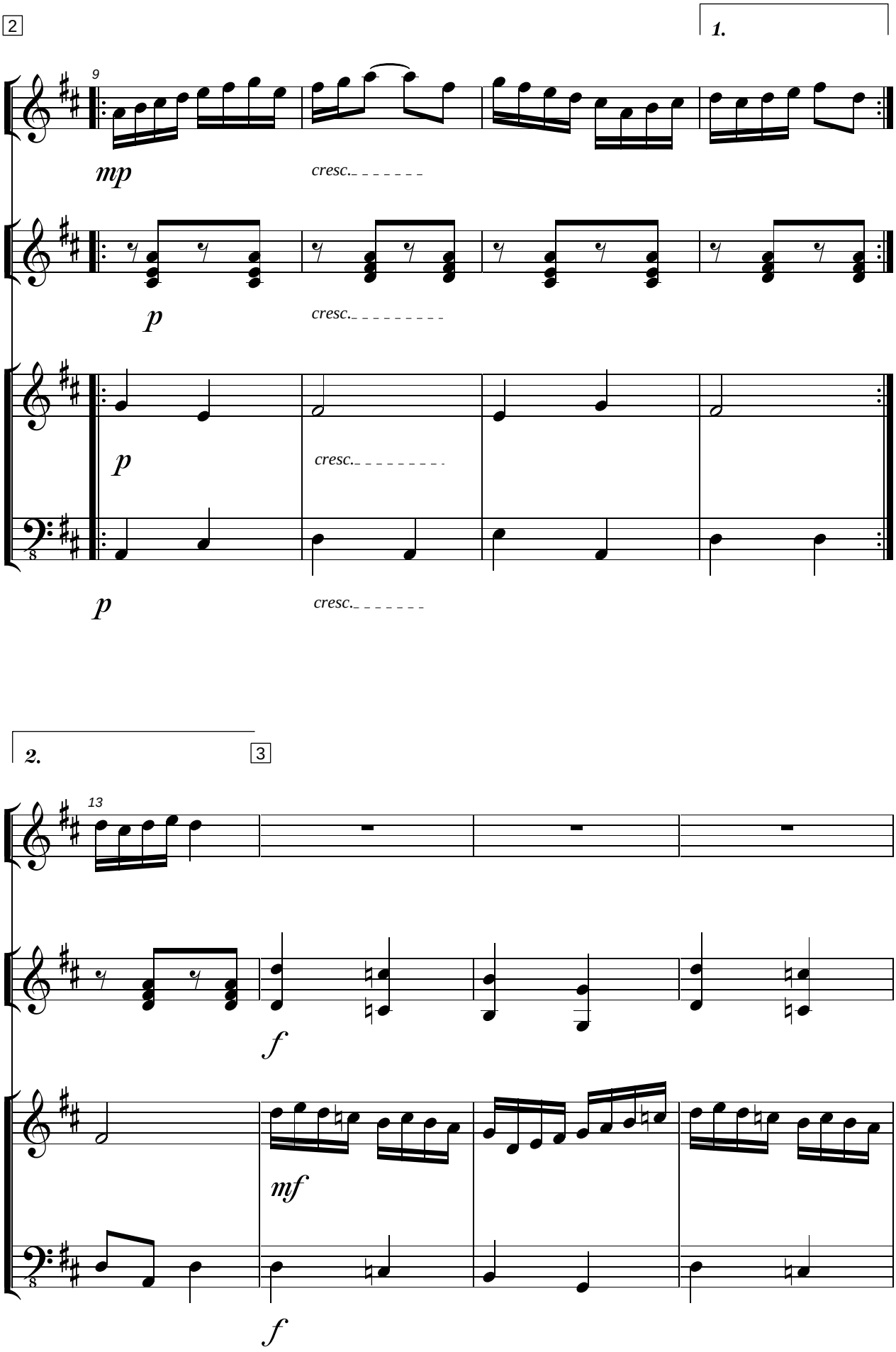
2
1.
9
mp
cresc.
p
cresc.
p
cresc.
p
cresc.
2.
3
13
f
mf
f

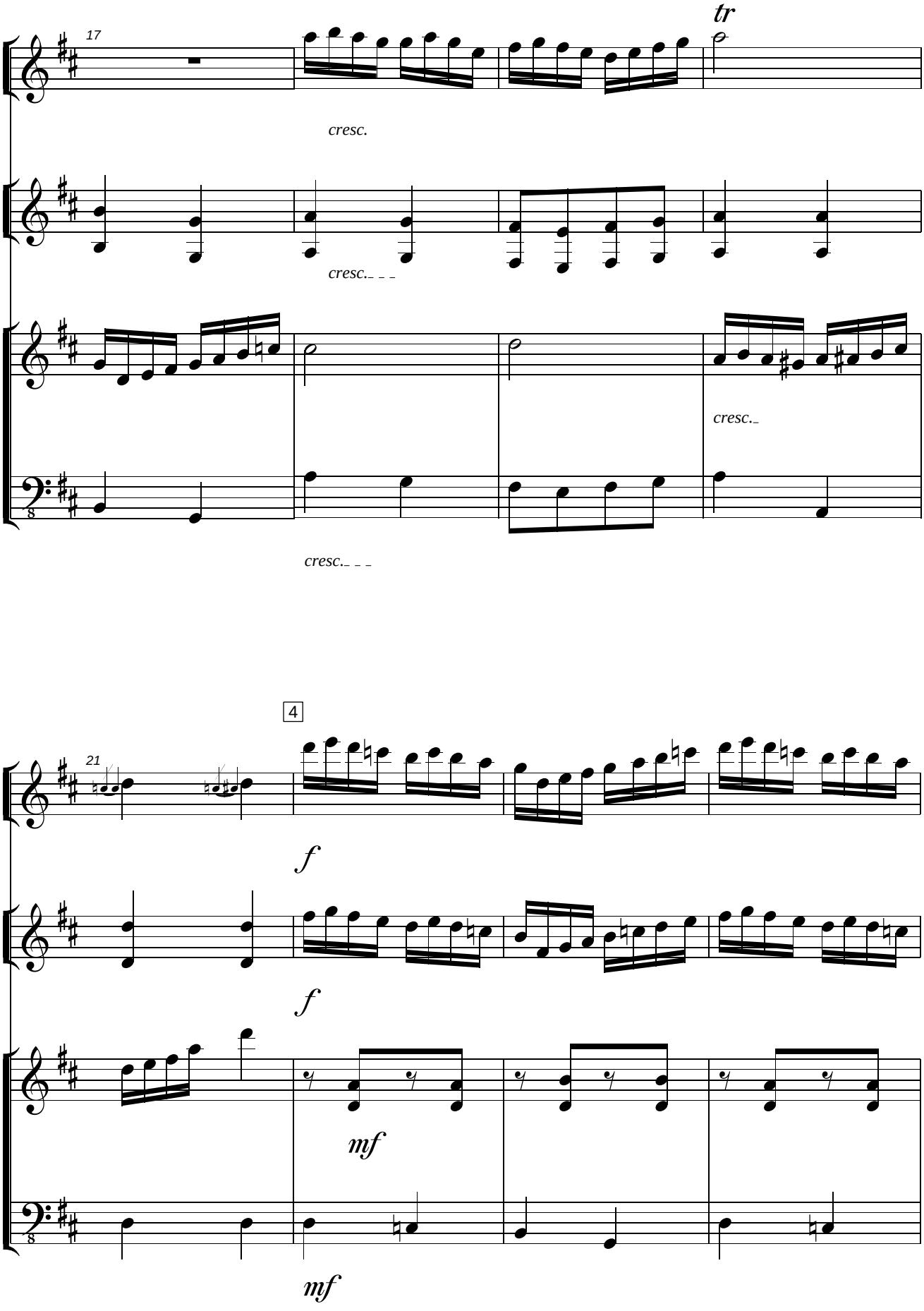
17
tr
cresc.
cresc.
cresc.
cresc.
4
21
f
f
mf
mf

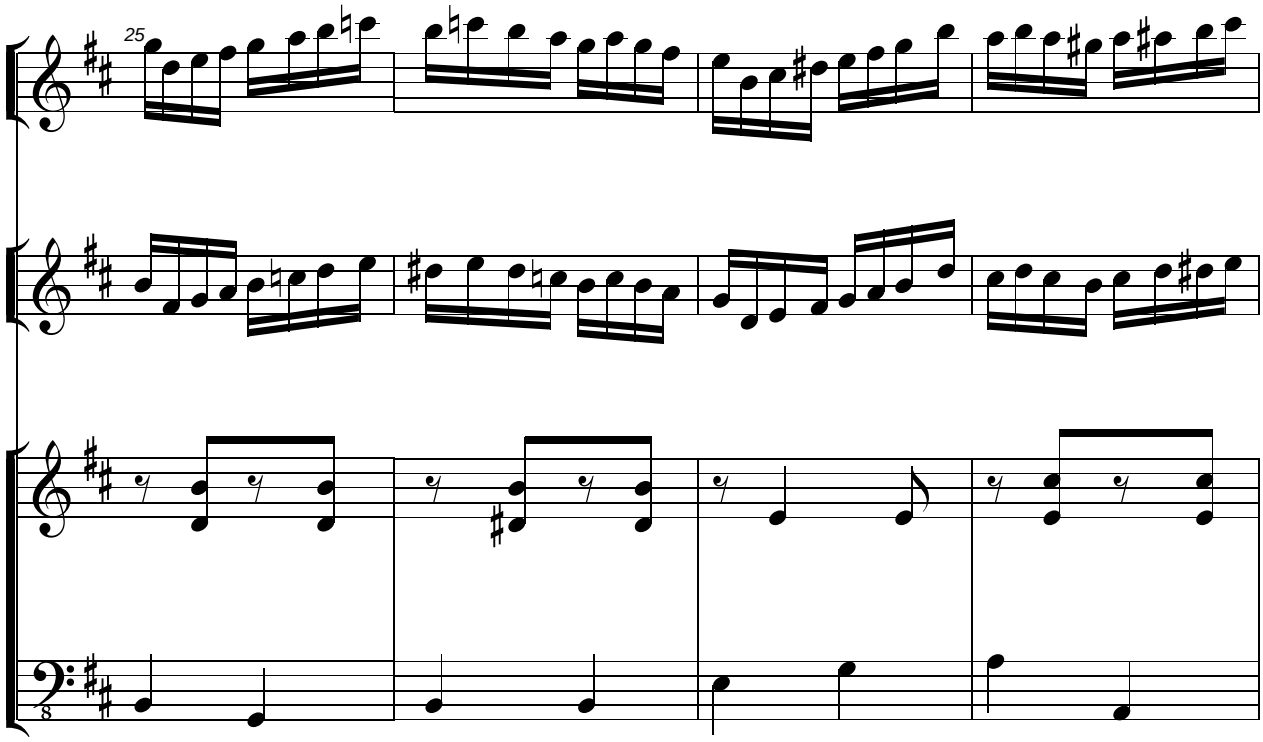
25

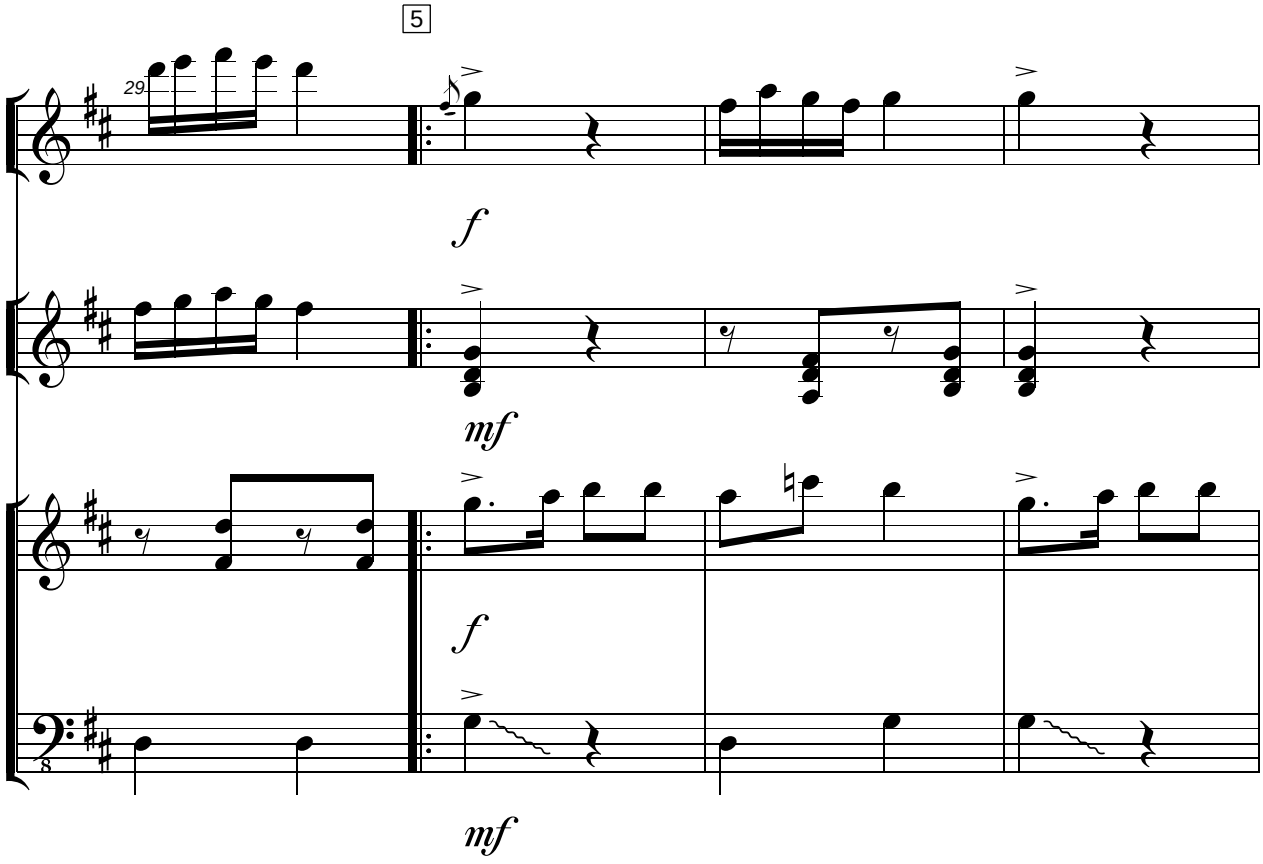
5
29
f
mf
f
mf

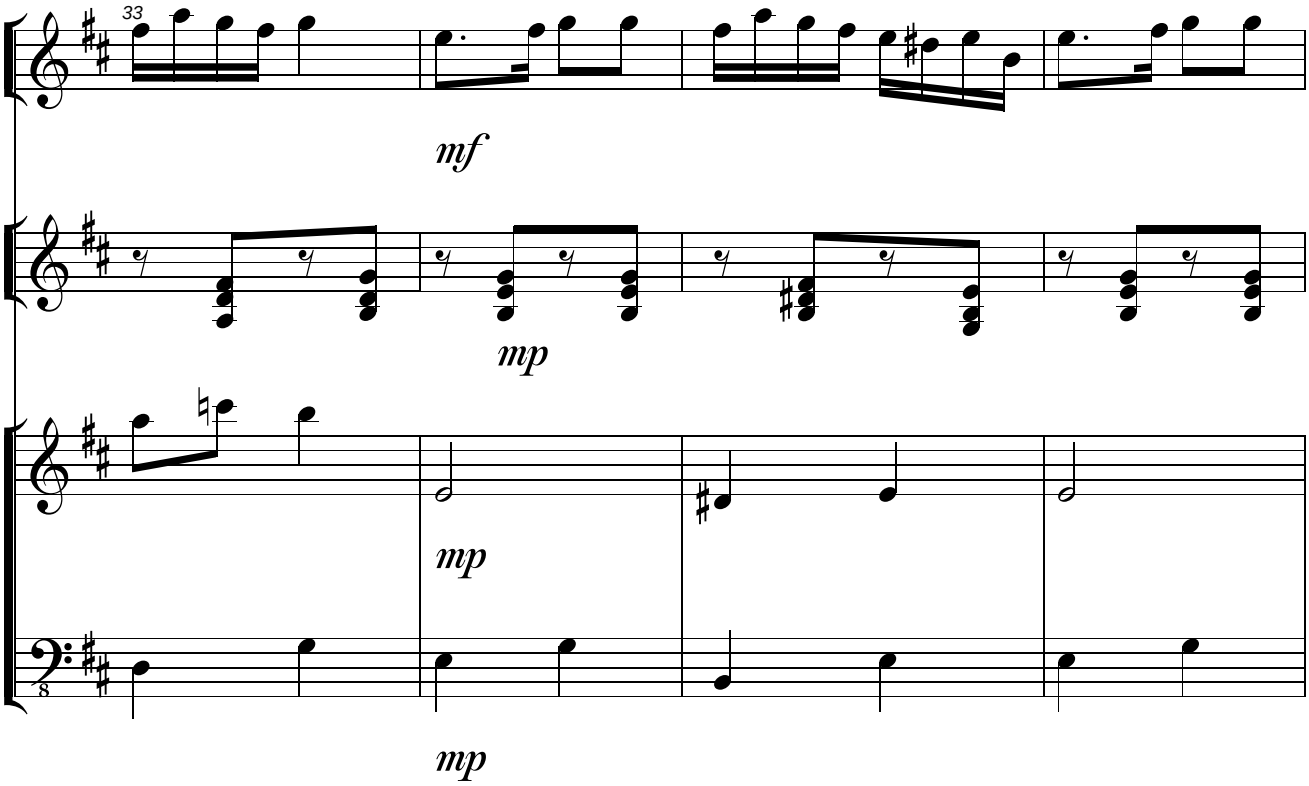
33
mf
mp
mp
mp

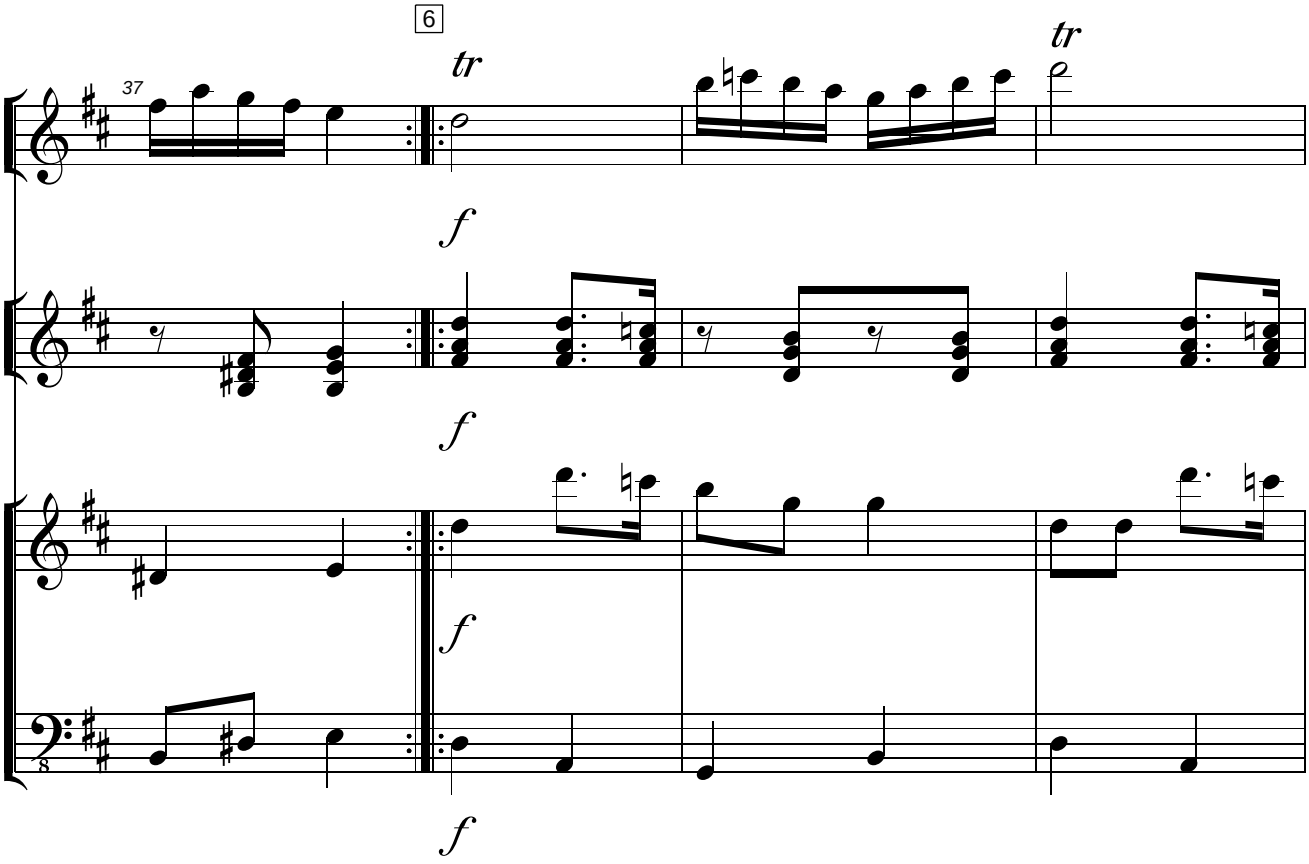
6
37
tr
tr
f
f
f
f

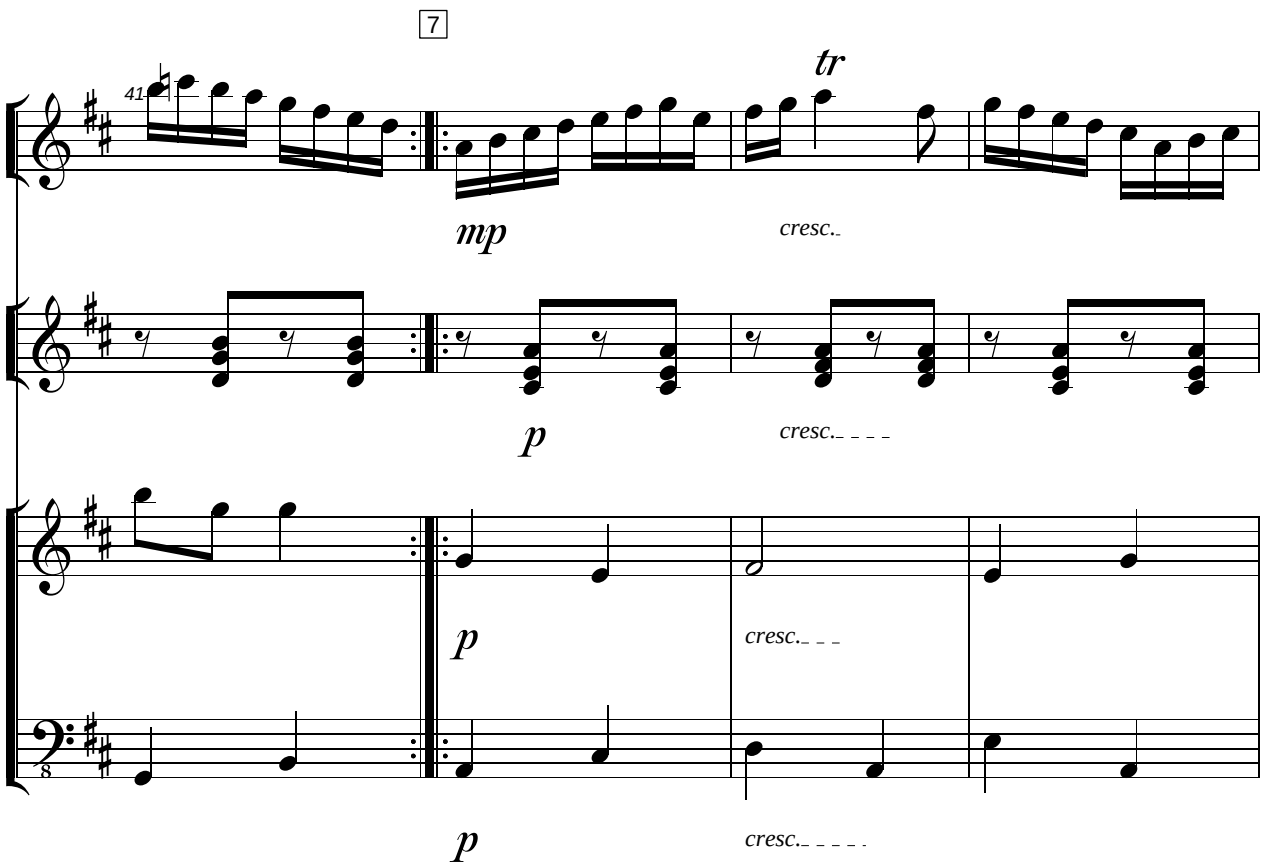
7
41
tr
mp
cresc.
p
cresc.
p
cresc.
p
cresc.

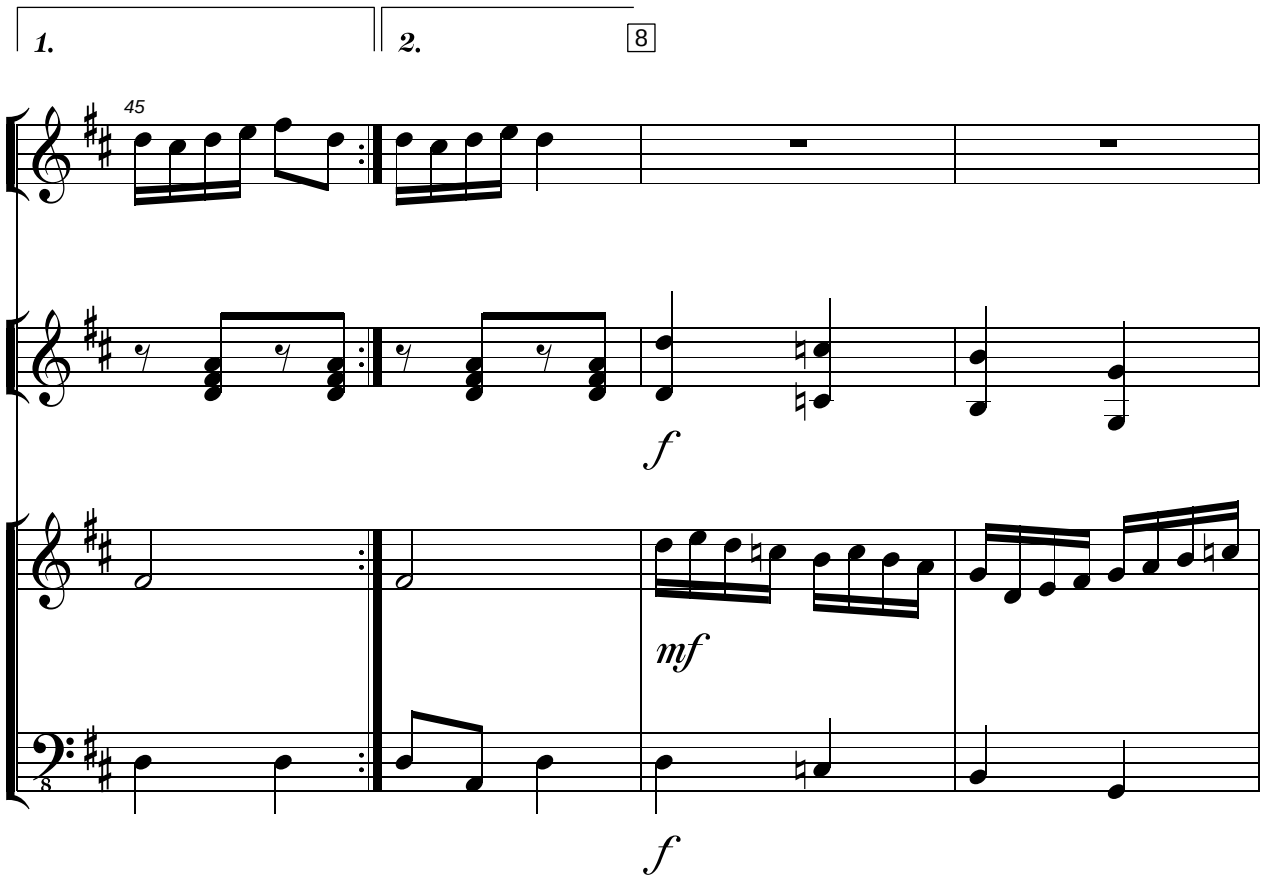
1.
2.
8
45
f
mf
f

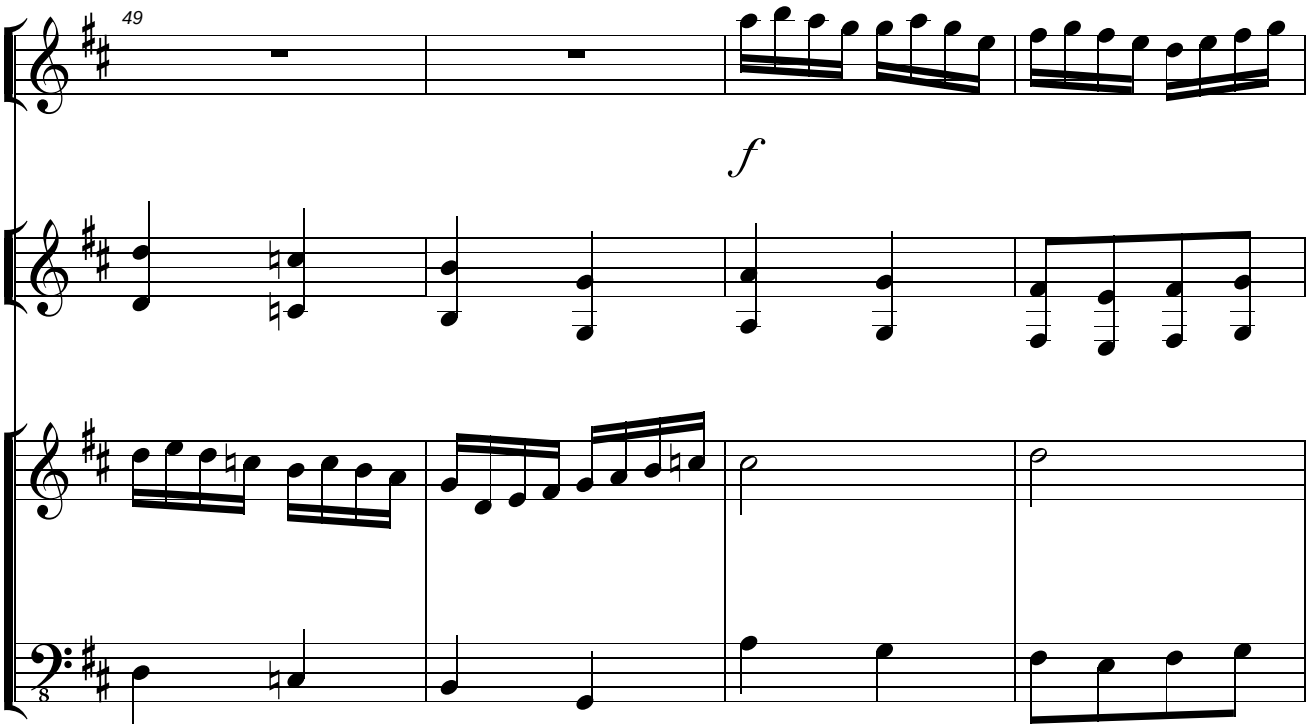
49
f

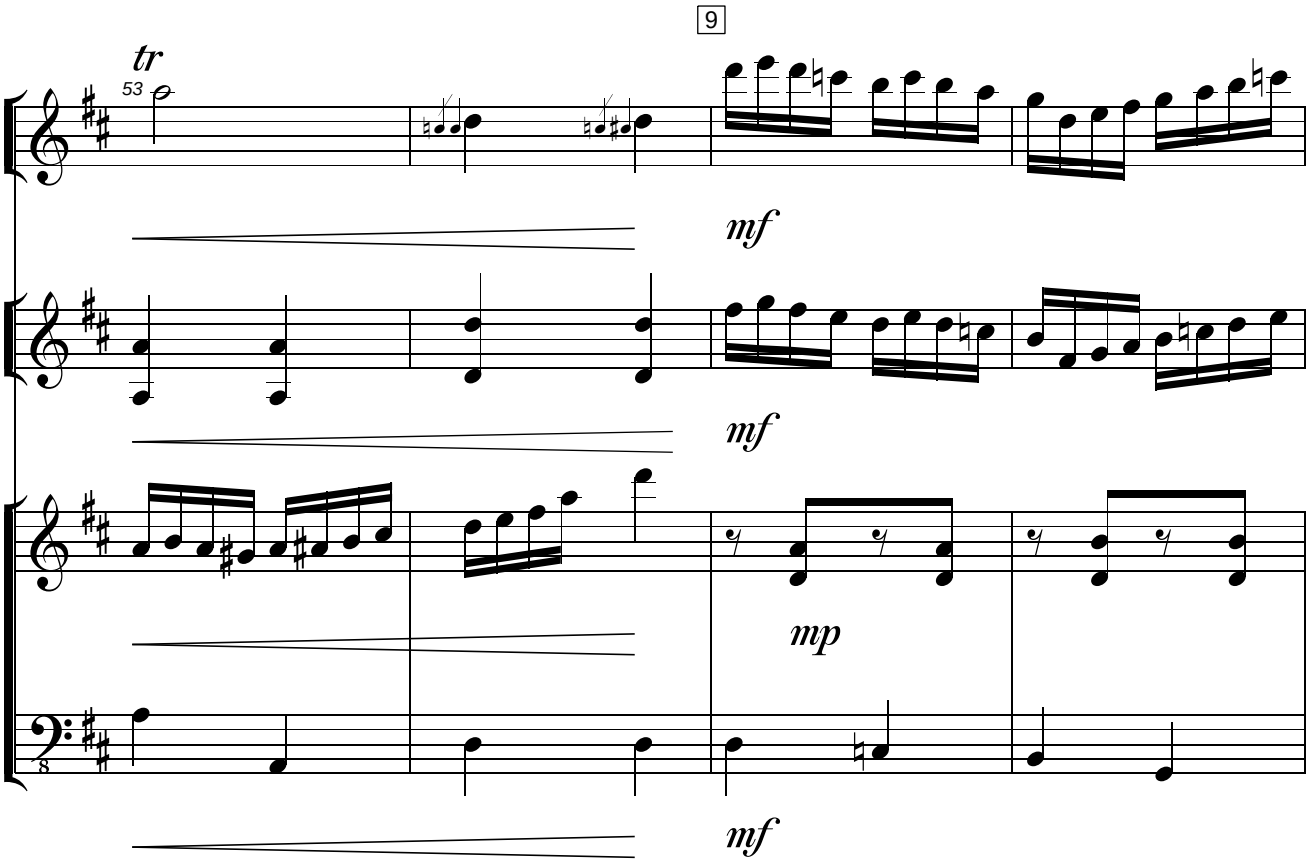
9
tr
53
mf
mf
mp
mf

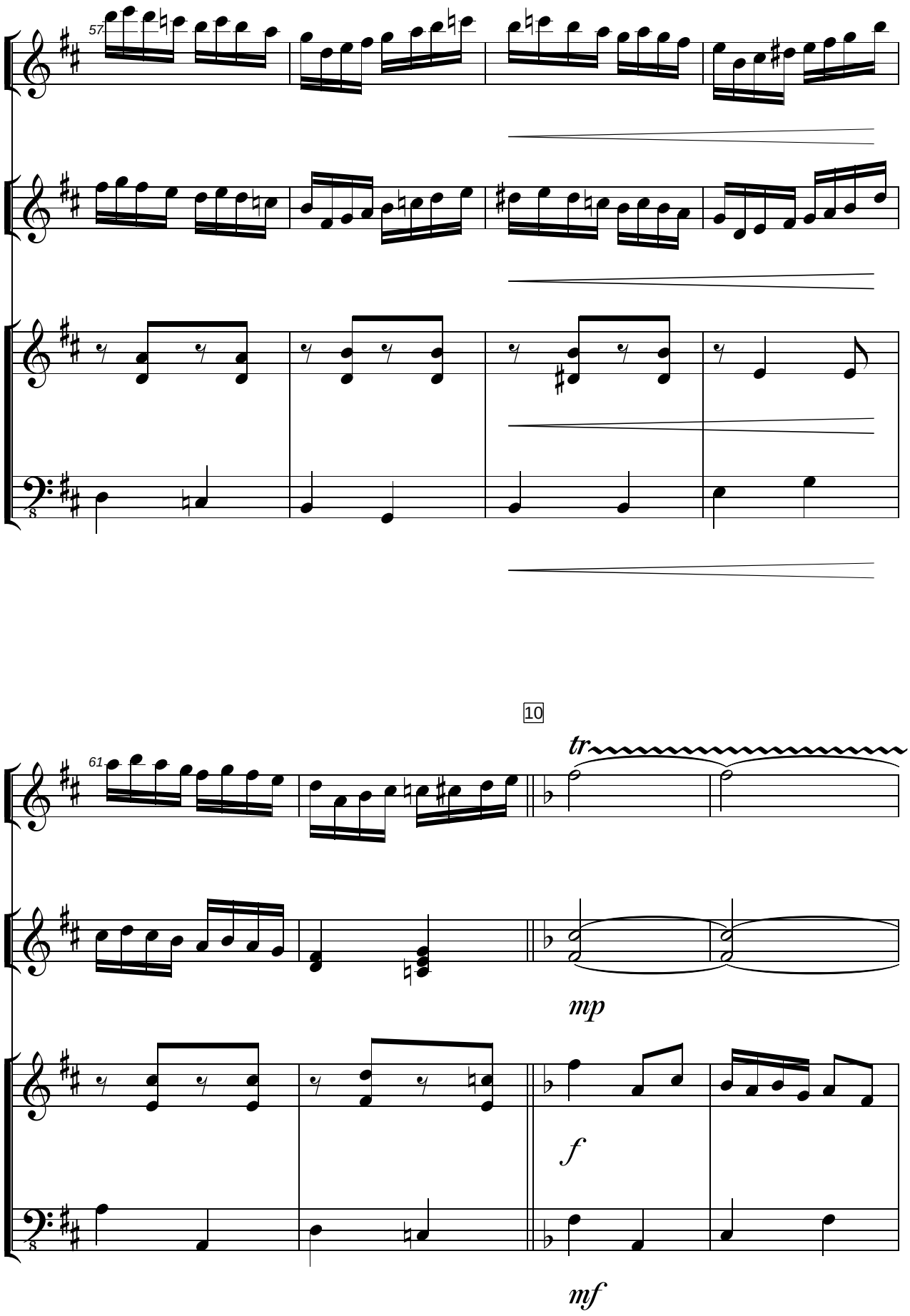
57
10
61
tr
mp
f
mf

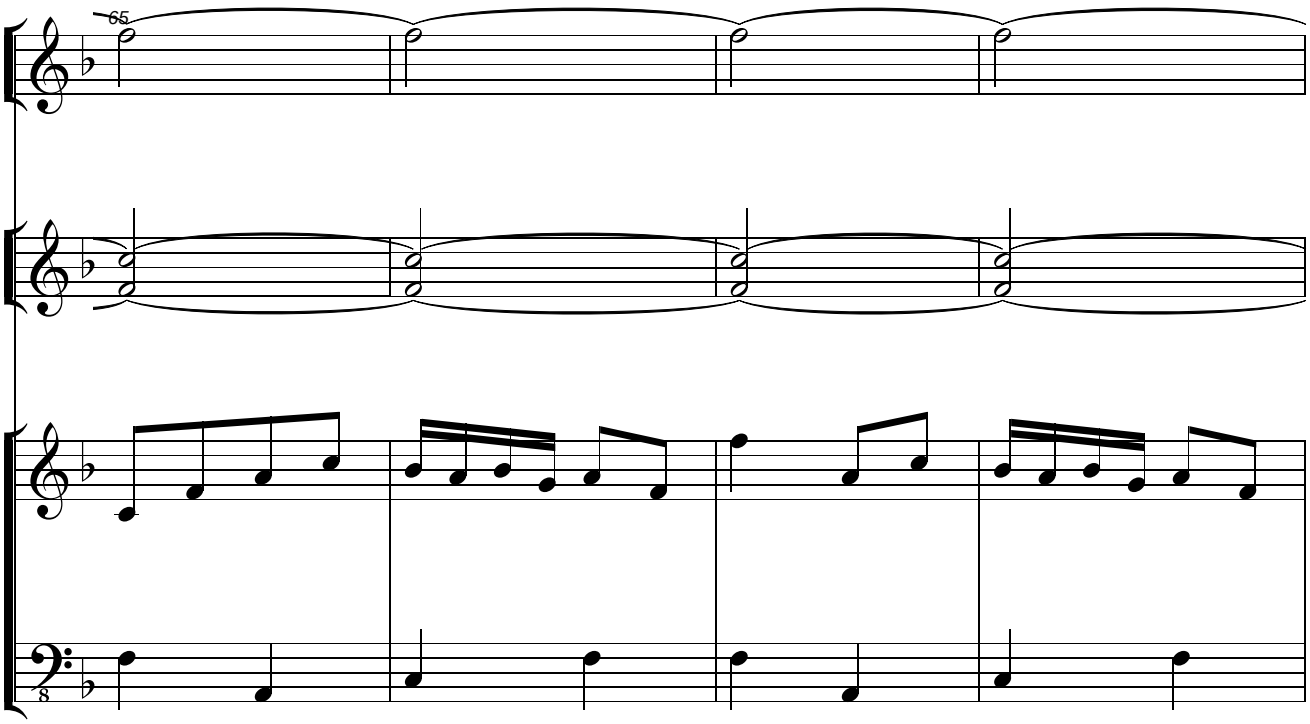
65

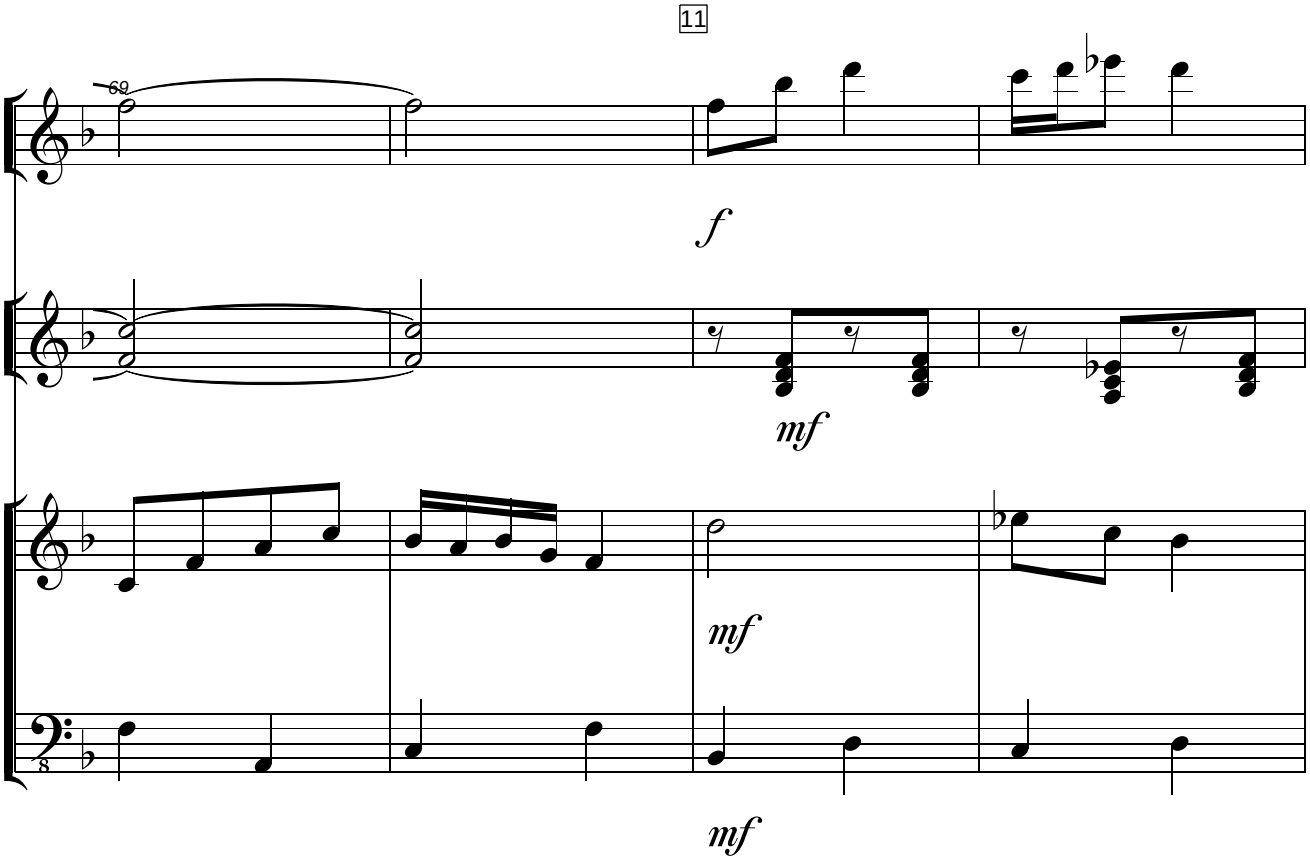
11
69
f
mf
mf
mf

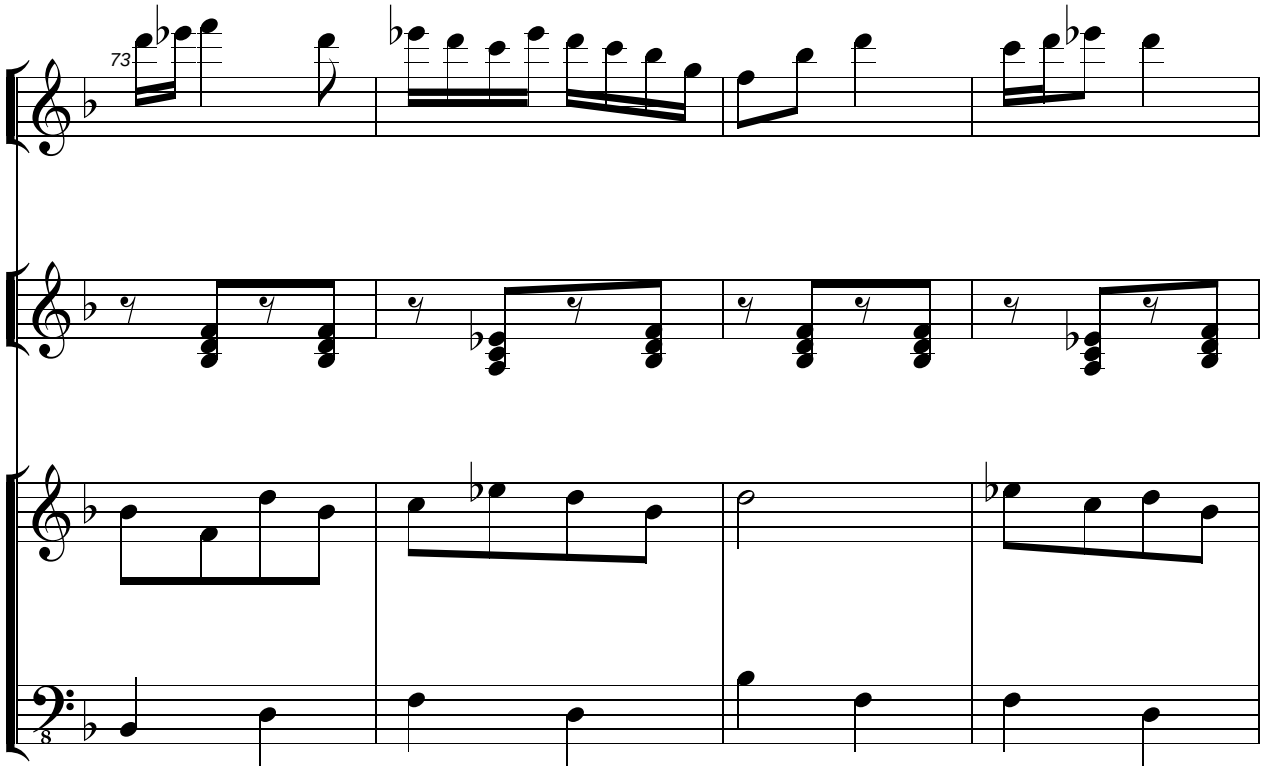
73

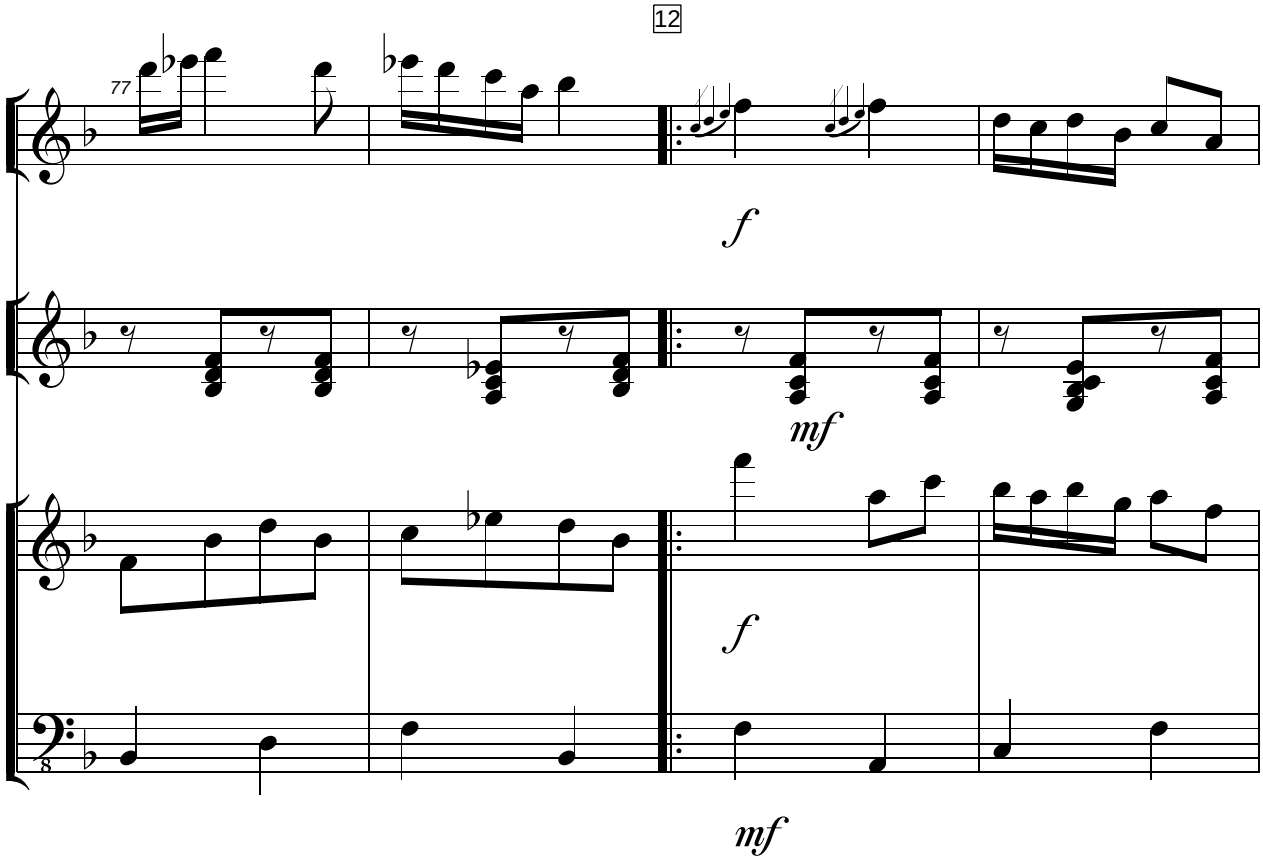
12
77
f
mf
f
mf

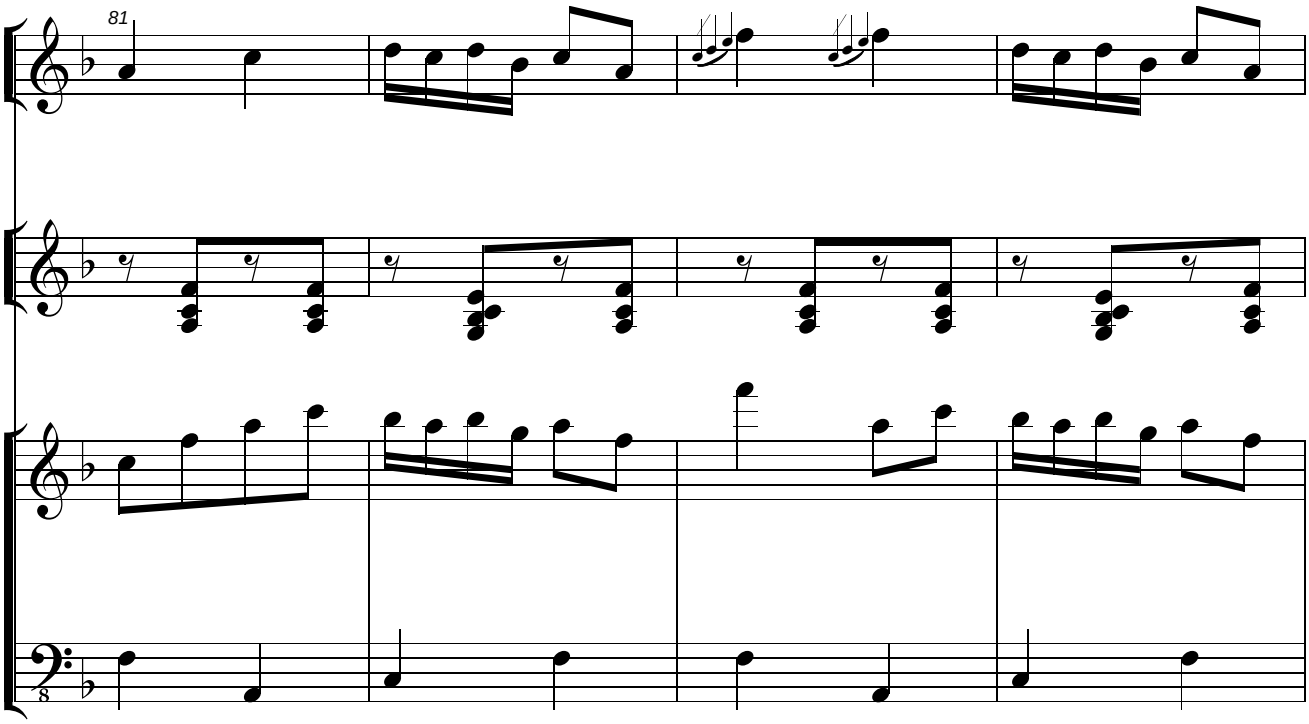

13

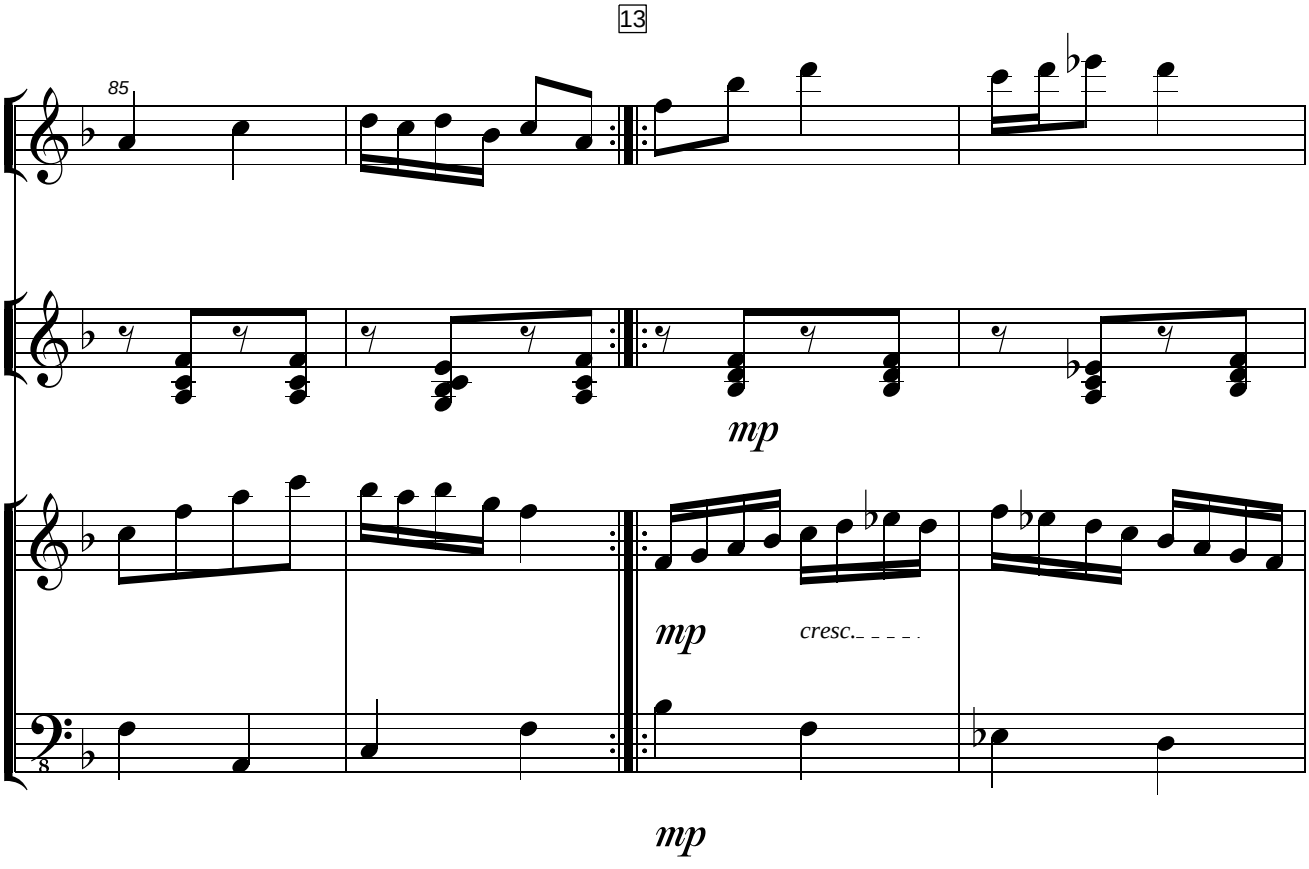

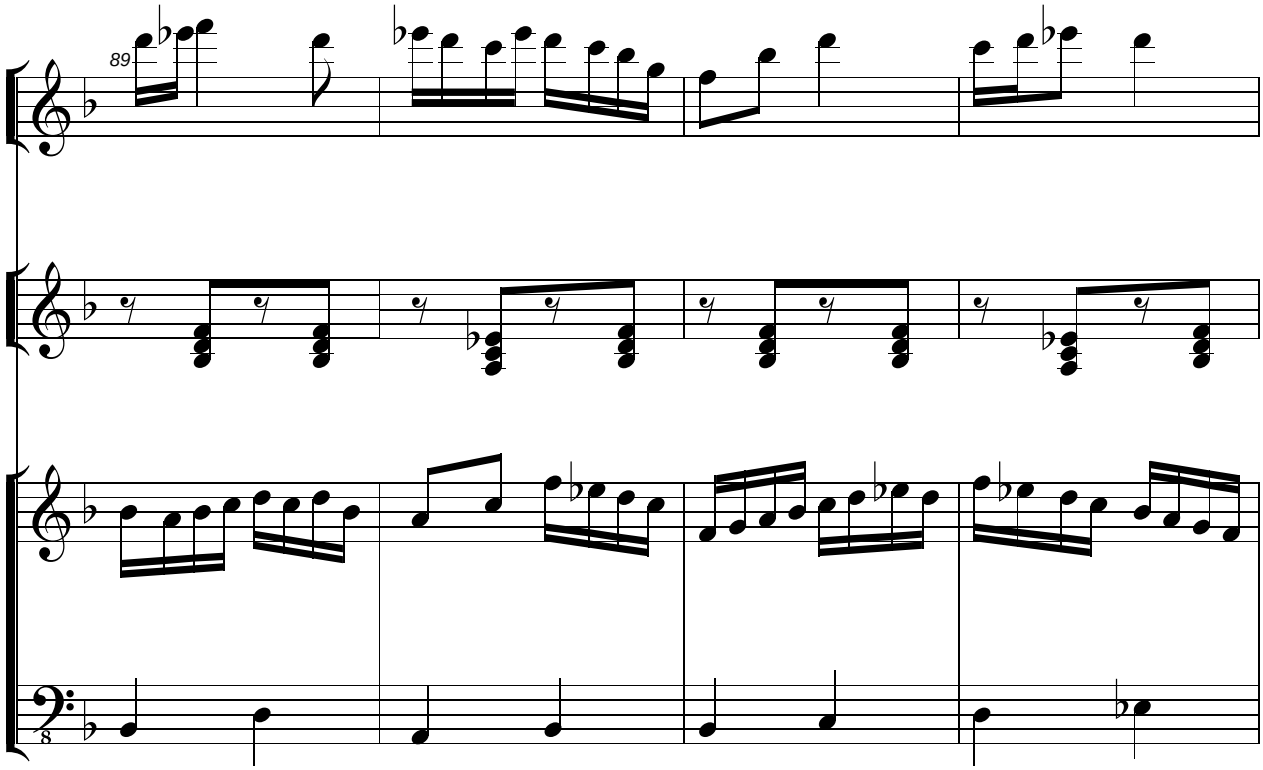
89

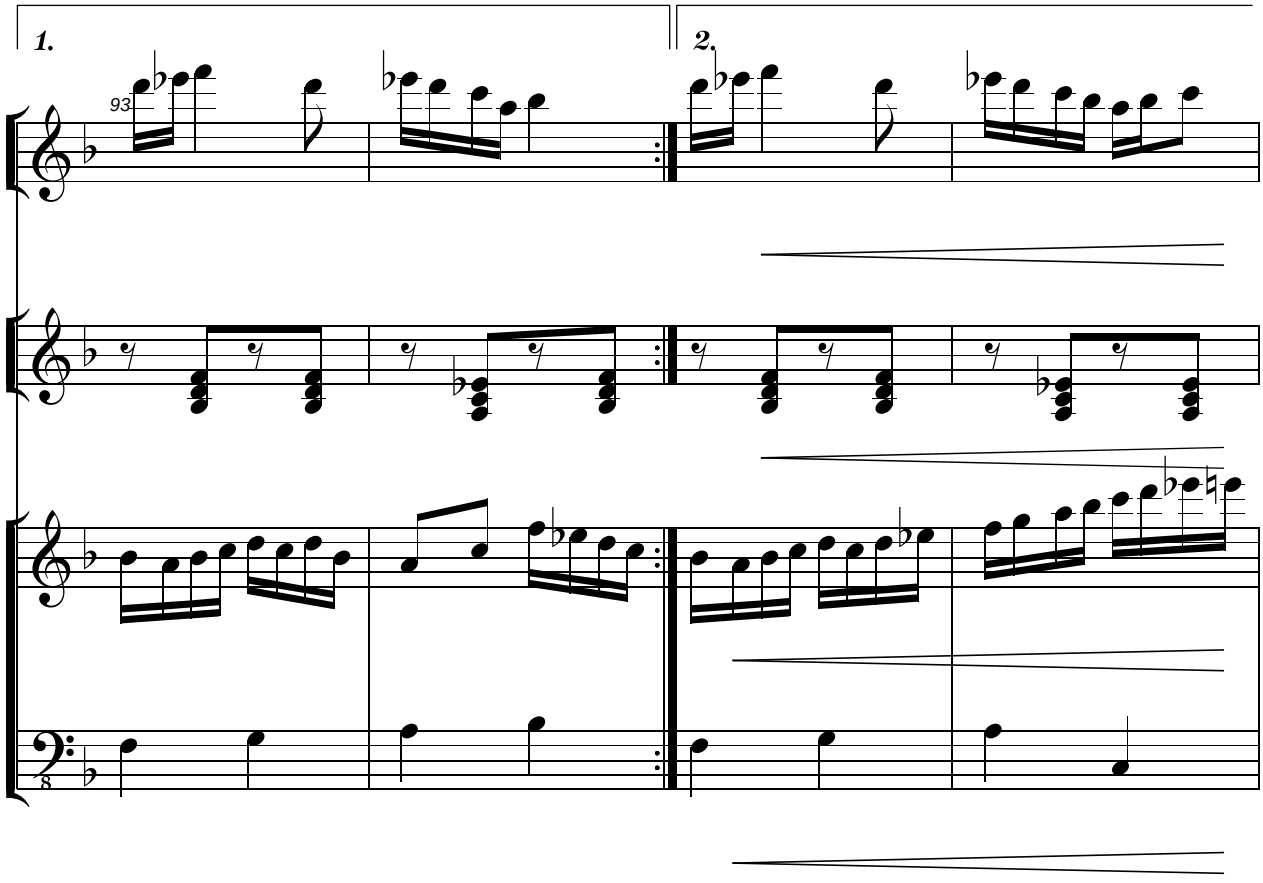
1.
2.
93

14

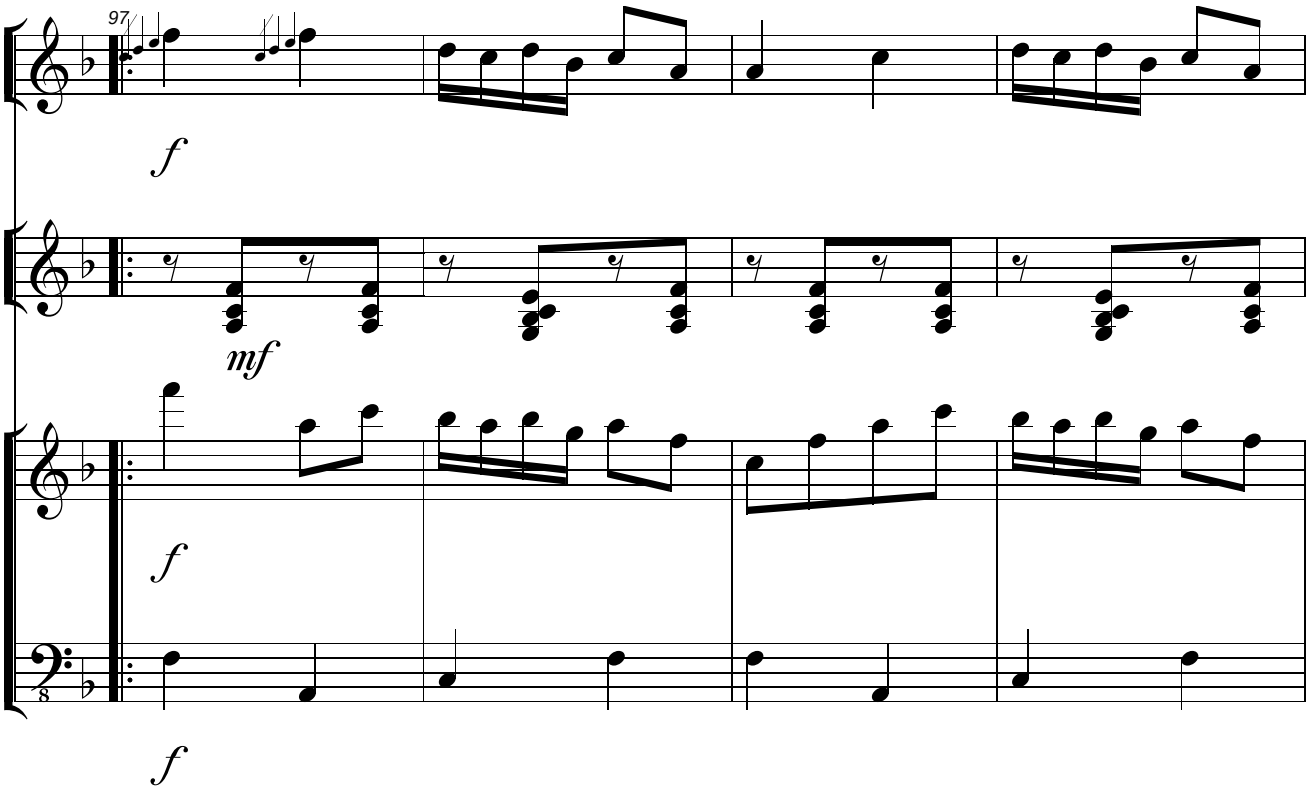

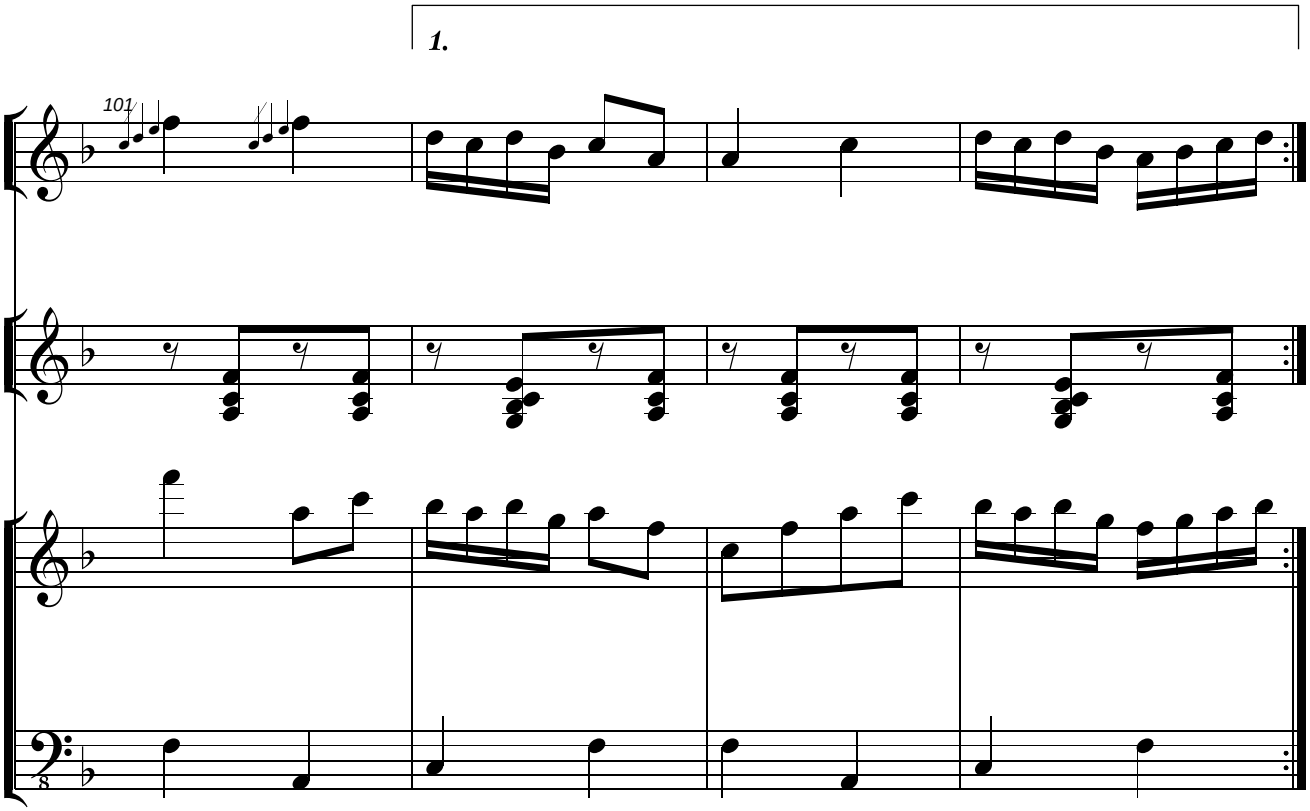

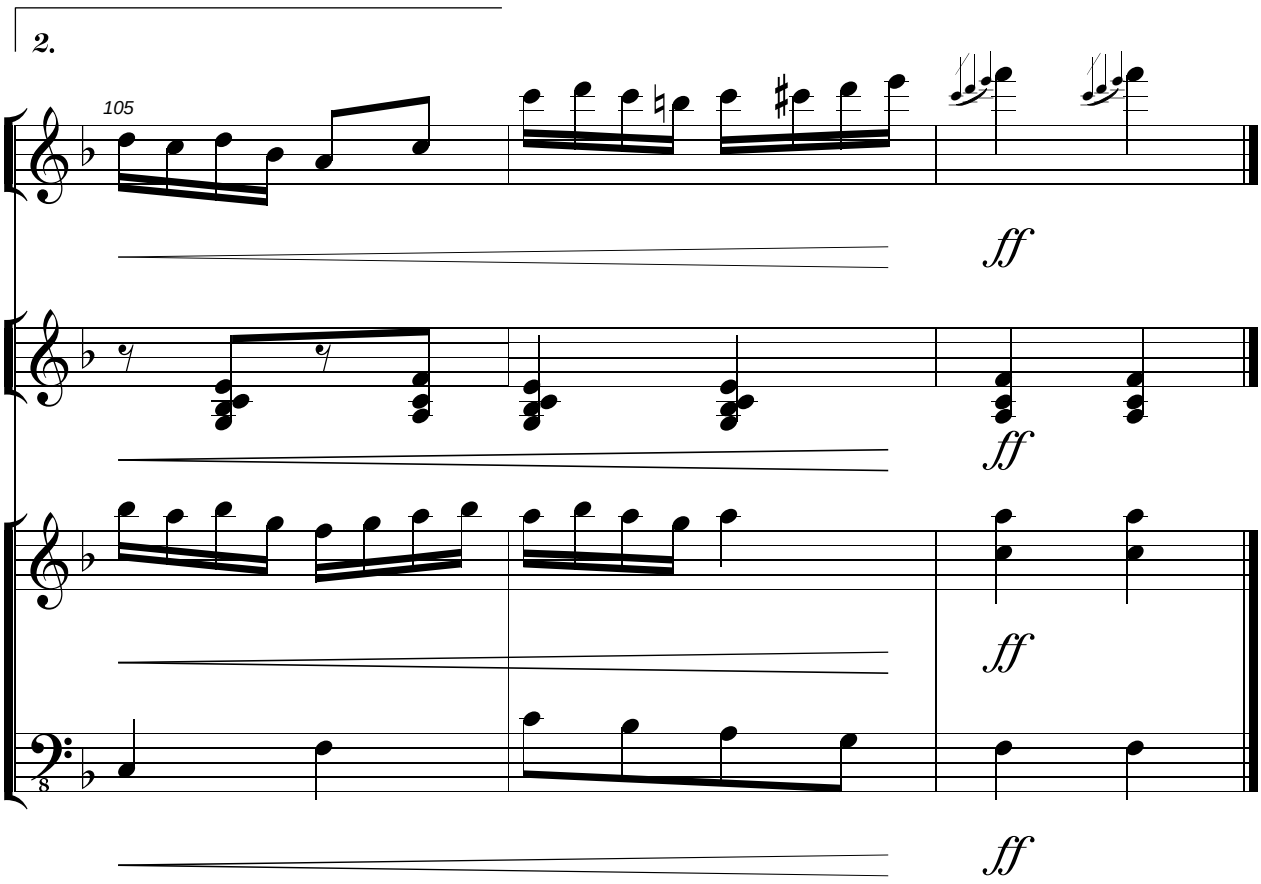
2.
105
ff
ff
ff
ff

Вокаліз

О. Курінний,
інстр. В. Кучерука

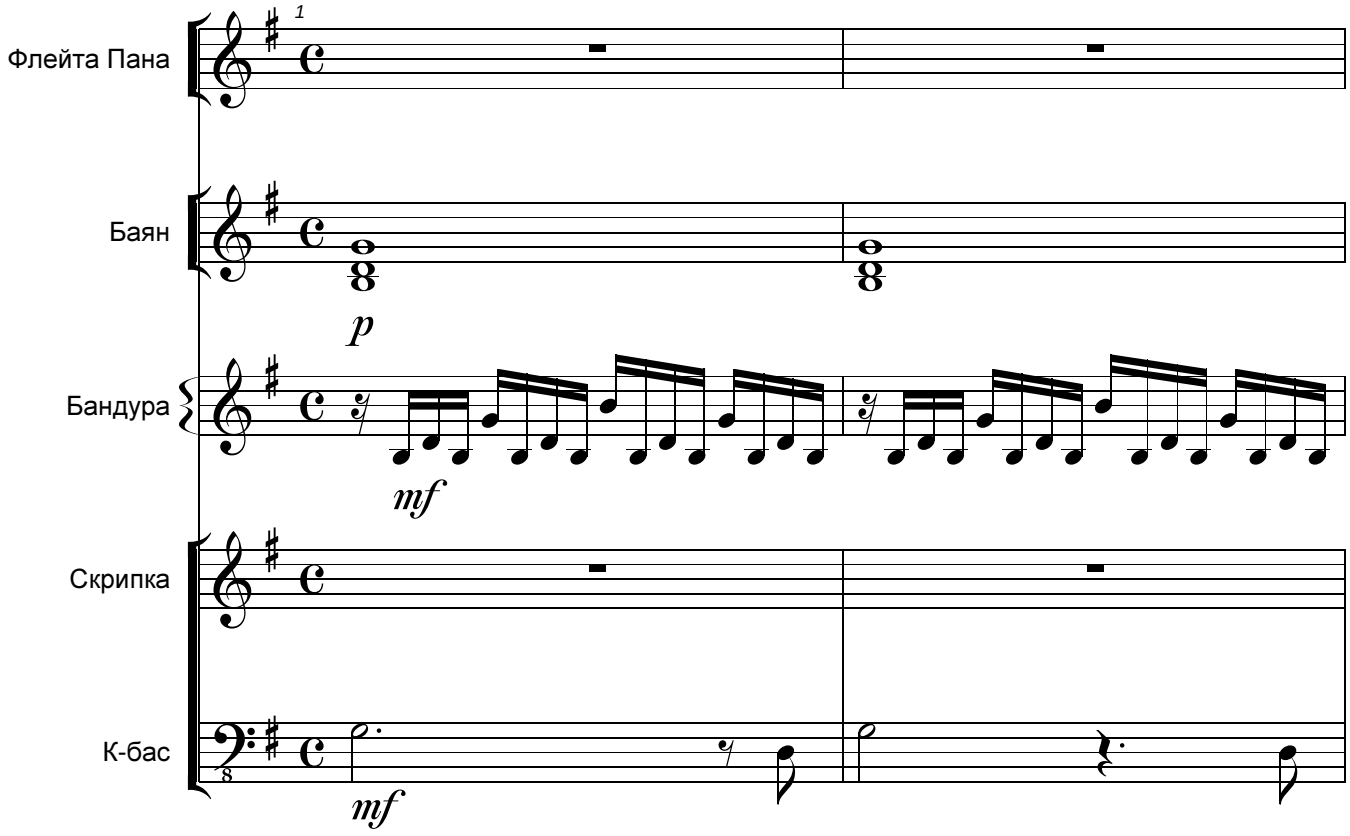

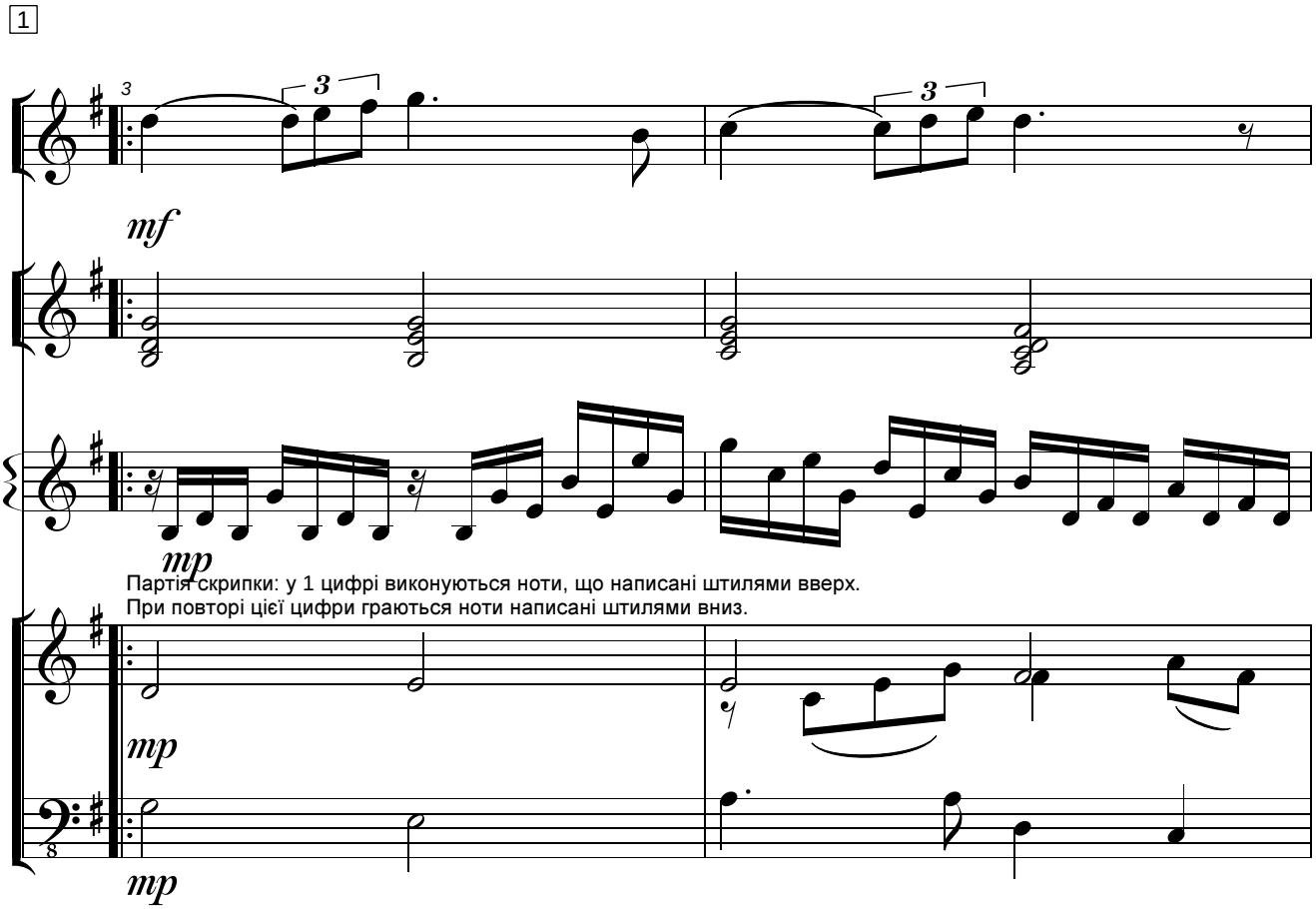

Партія скрипки: у 1 цифрі виконуються ноти, що написані штилями вверх.
При повторі цієї цифри граються ноти написані штилями вниз.

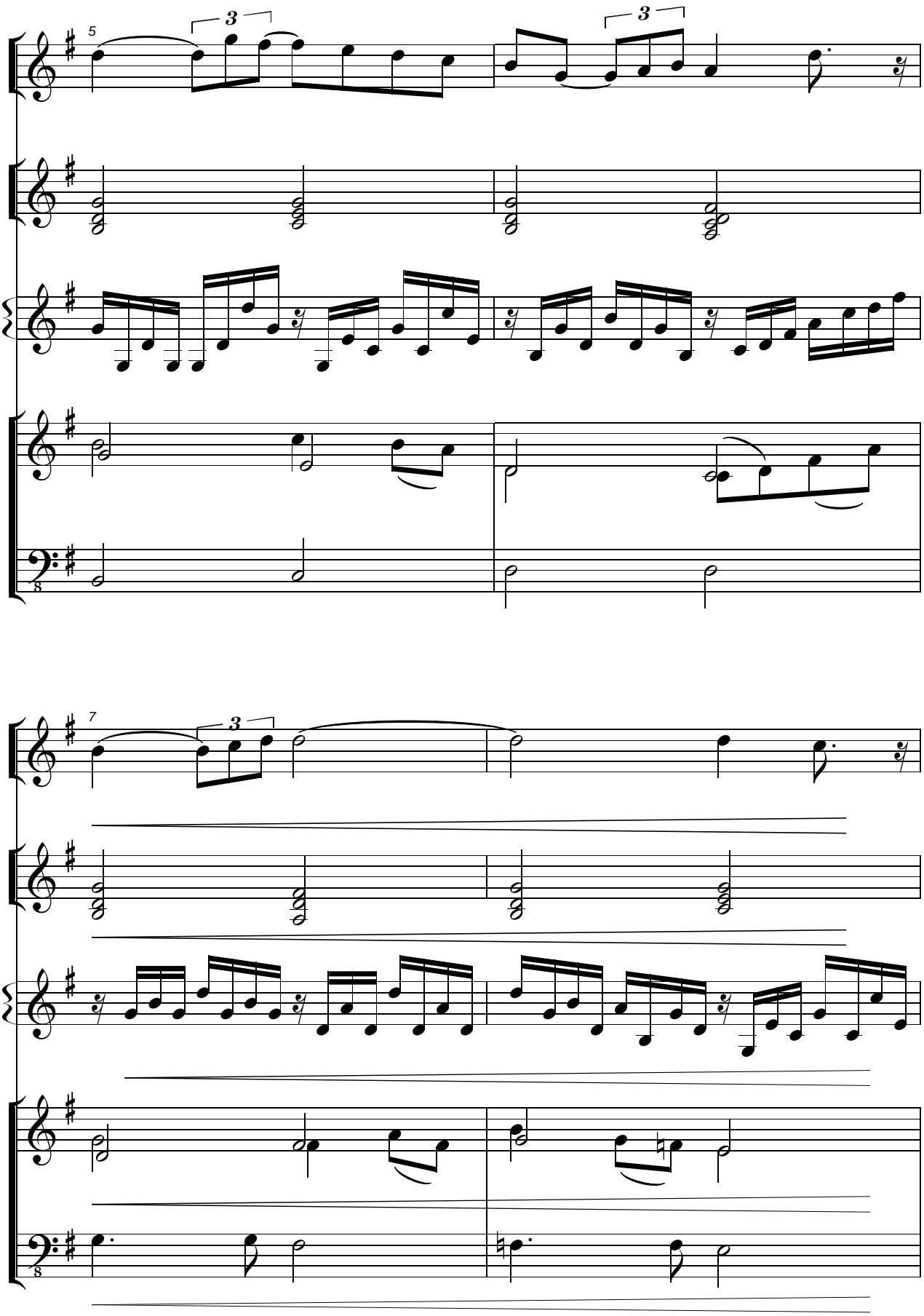
5
3
3
7
3

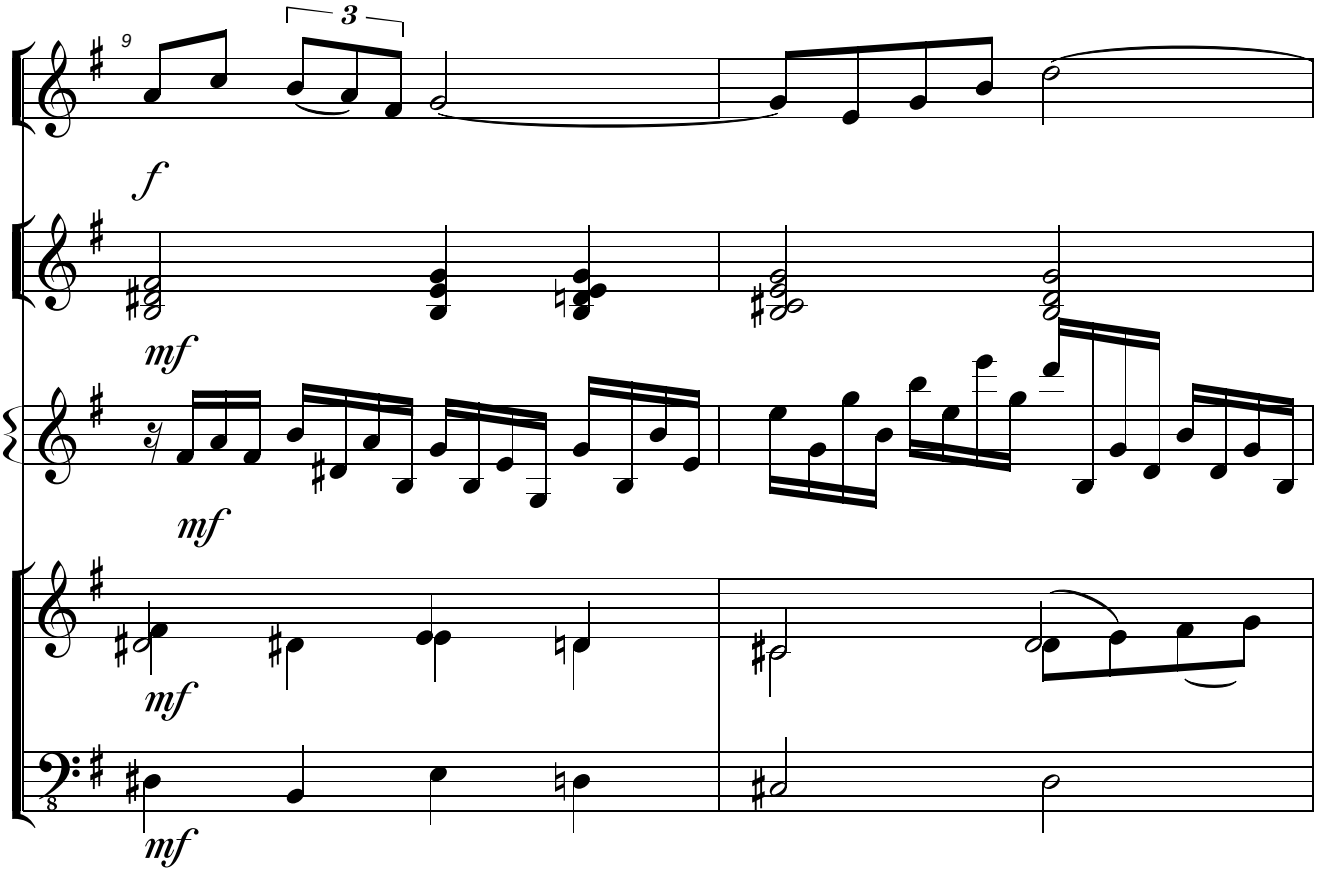
9
3
f
mf
mf
mf
mf

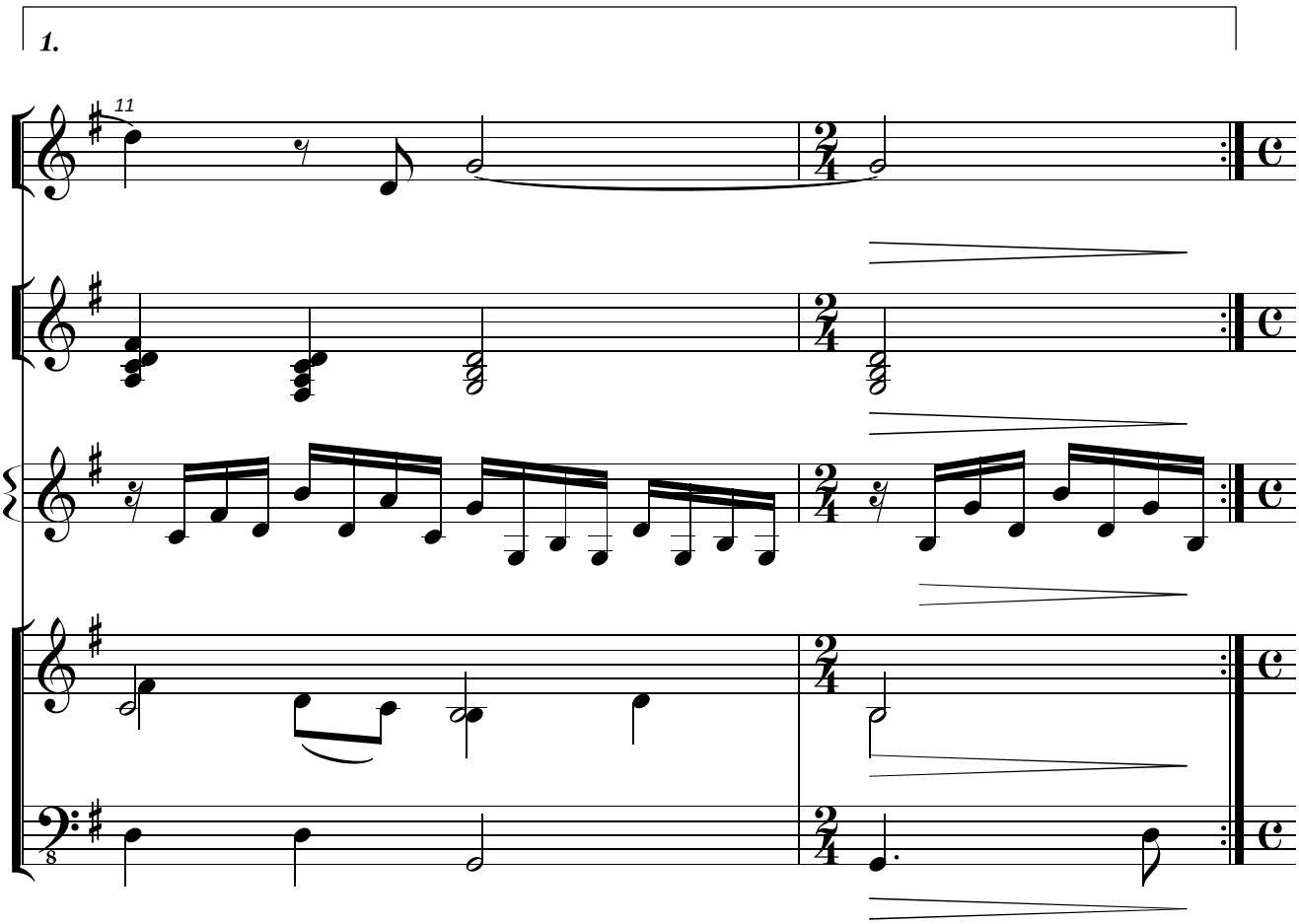
1.
11

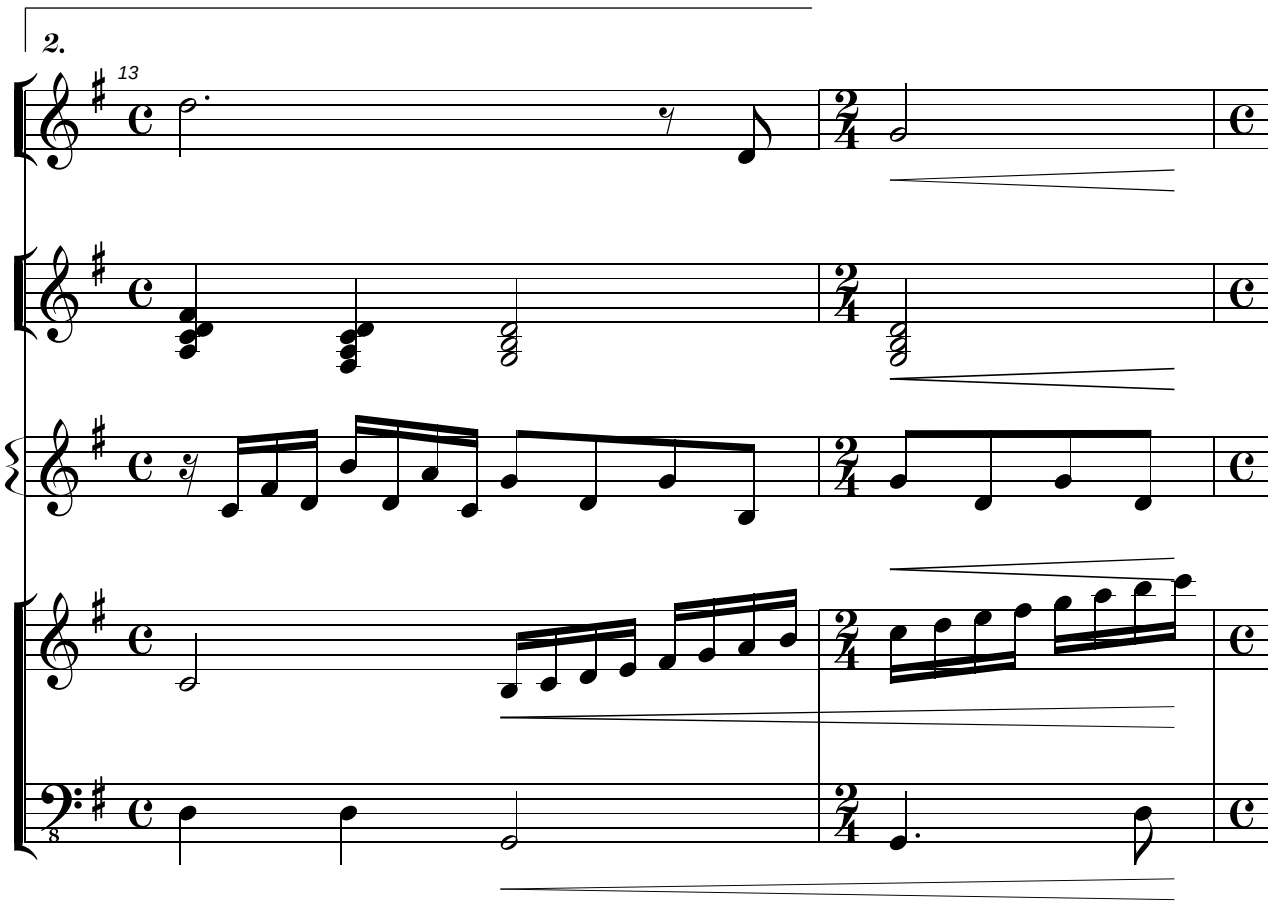

2

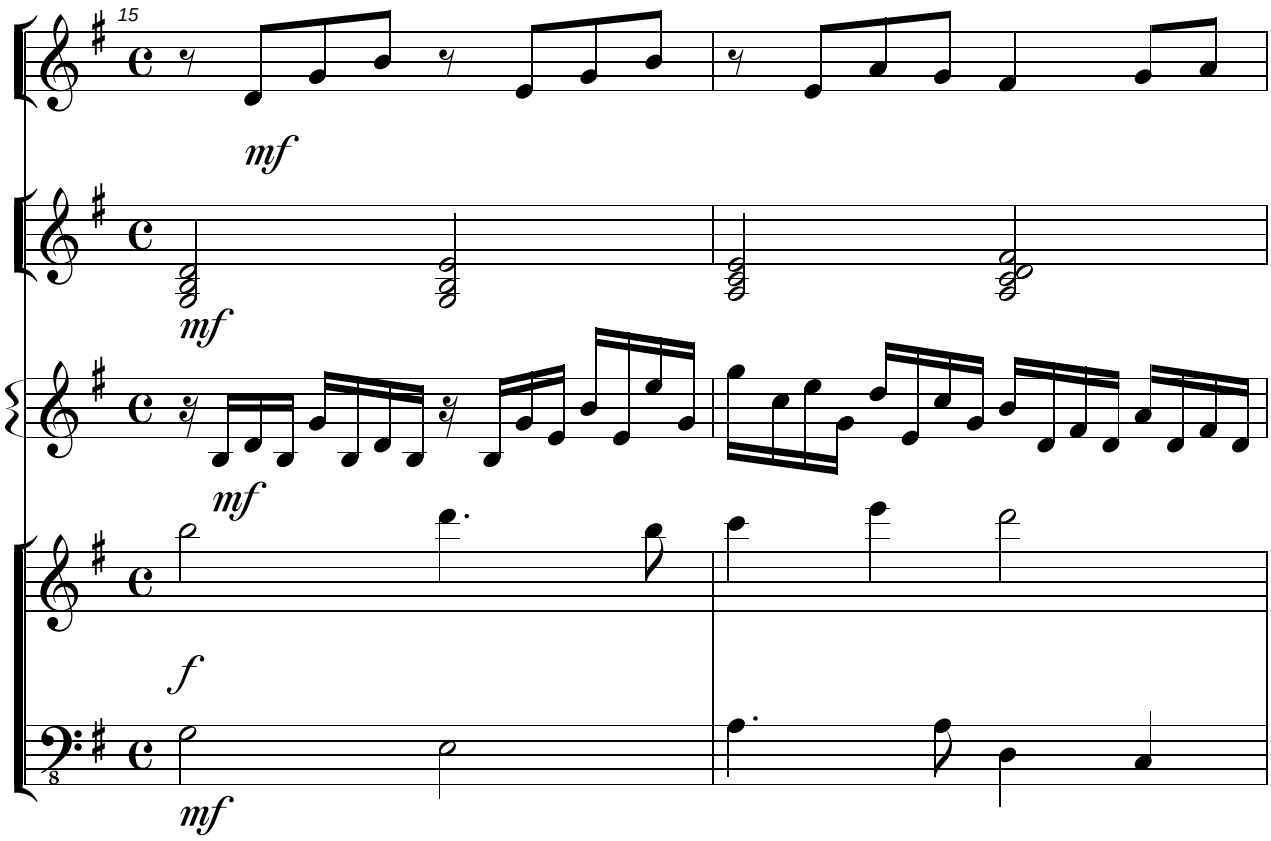

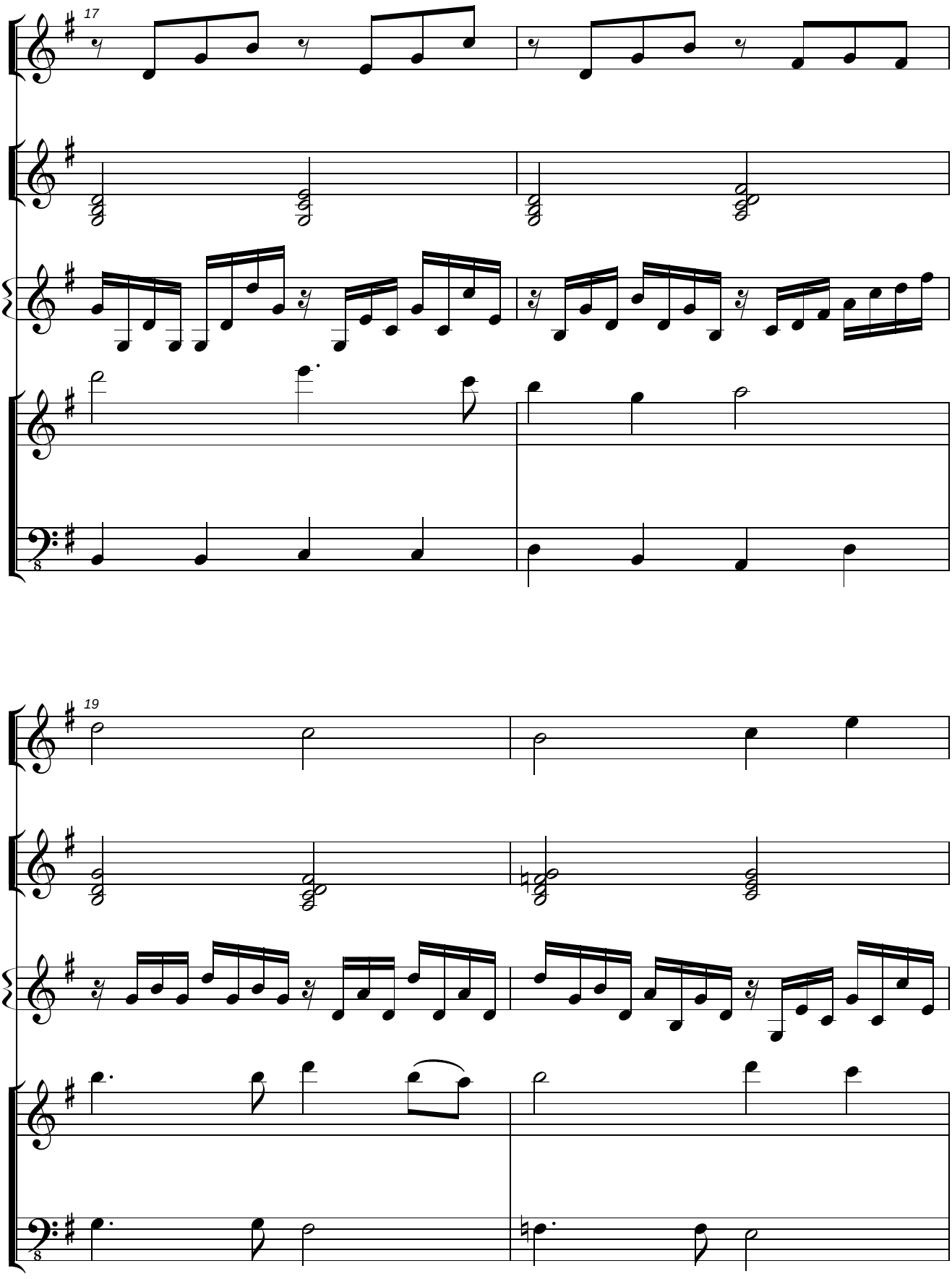
17
19

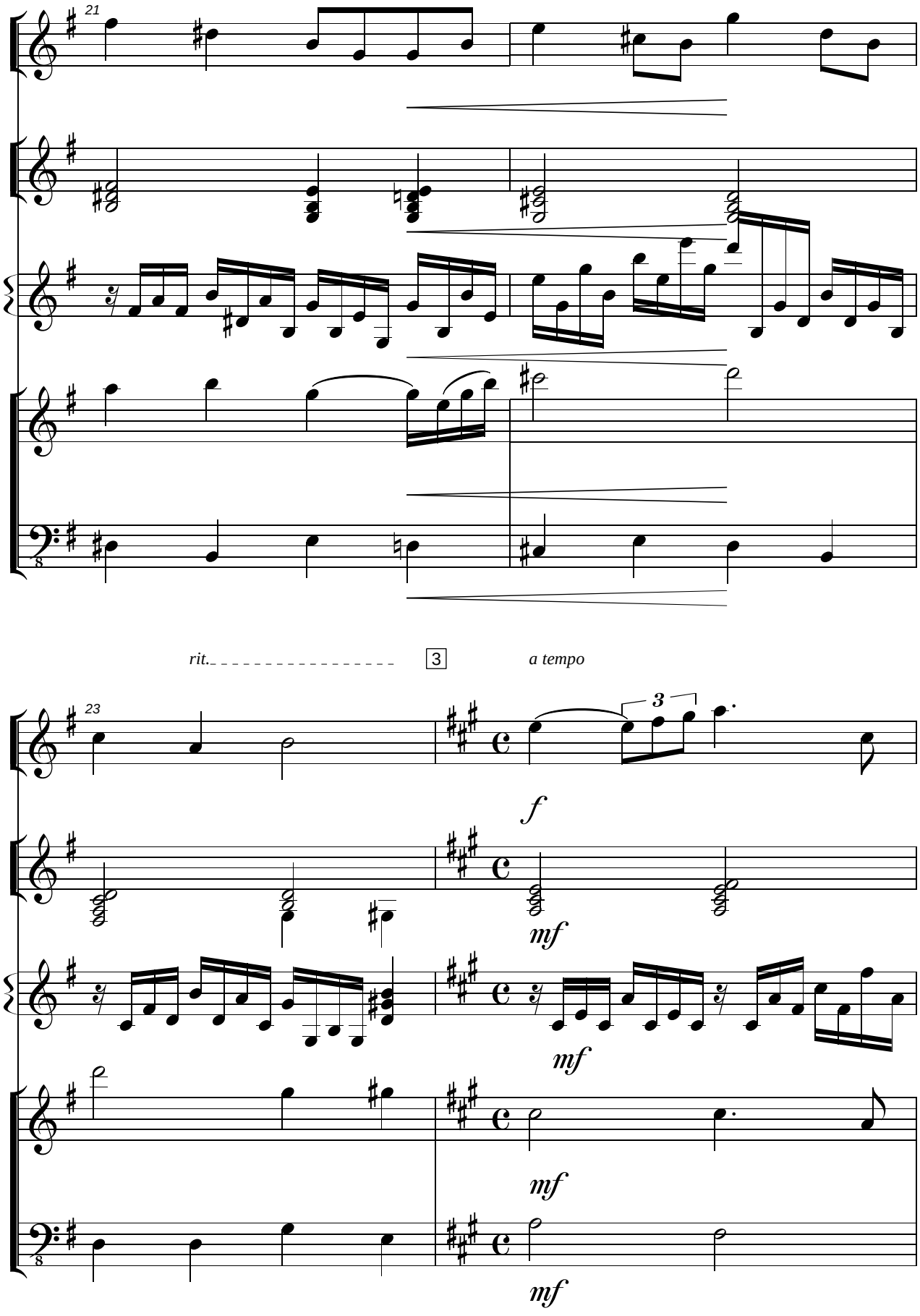
21
rit.
3
a tempo
23
3
f
mf
mf
mf
mf

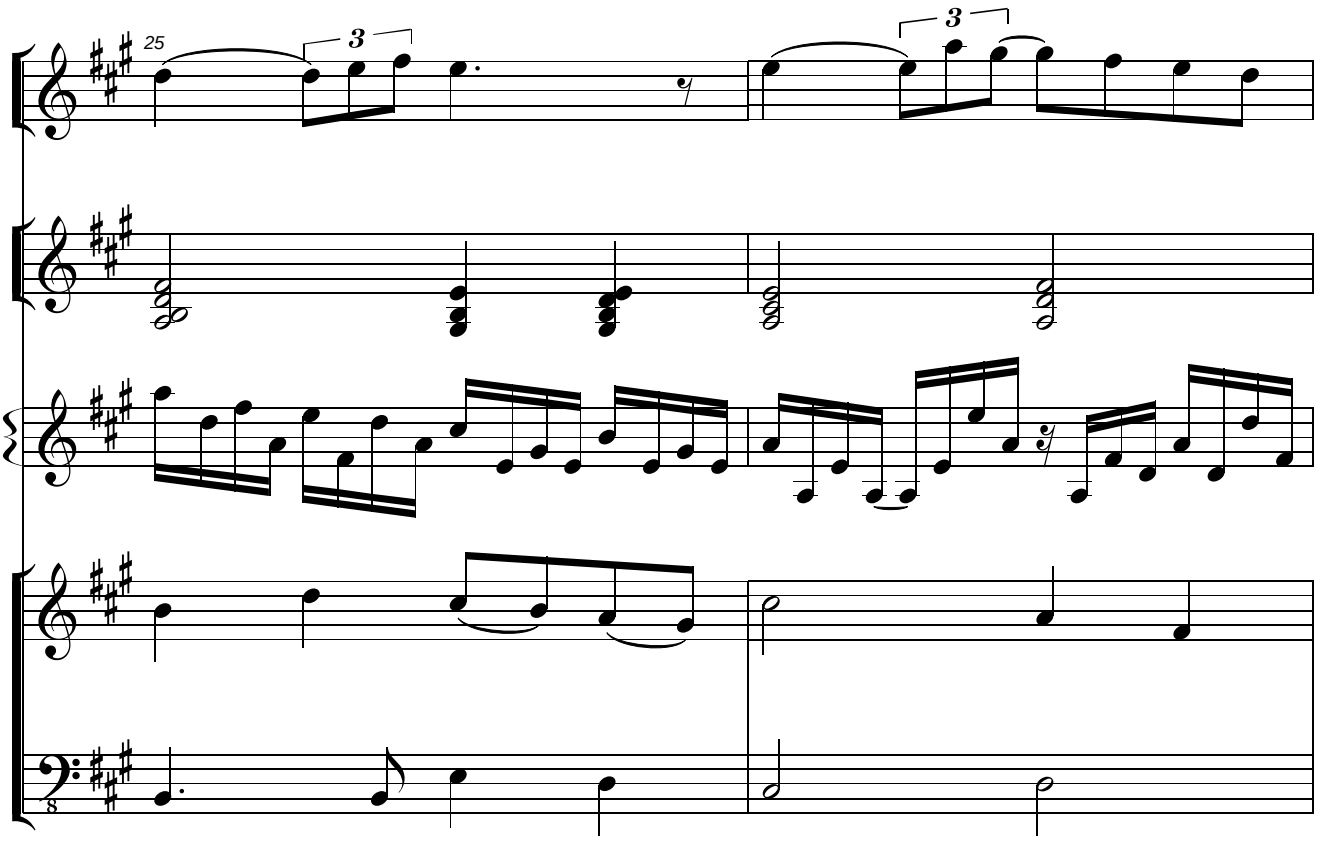
25
3
3

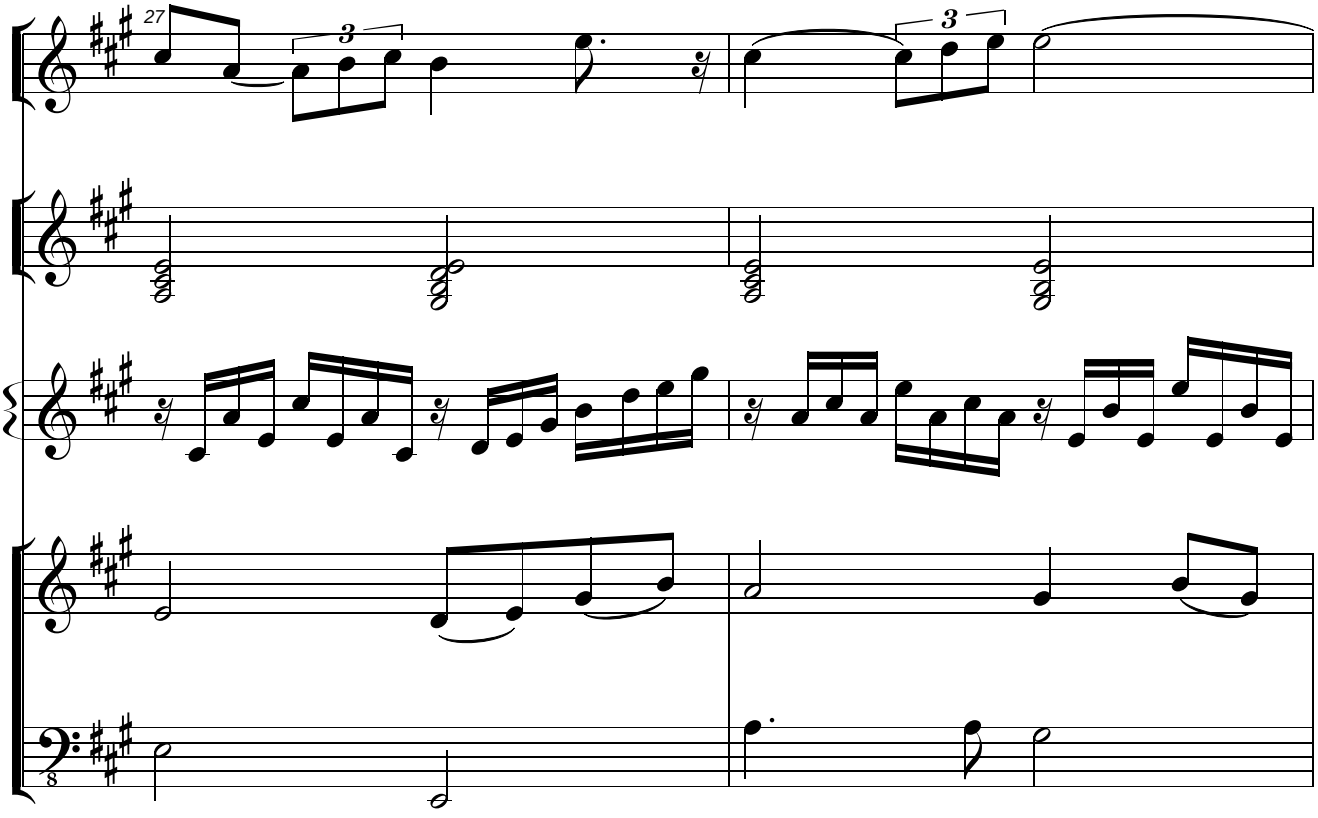
27
3
3

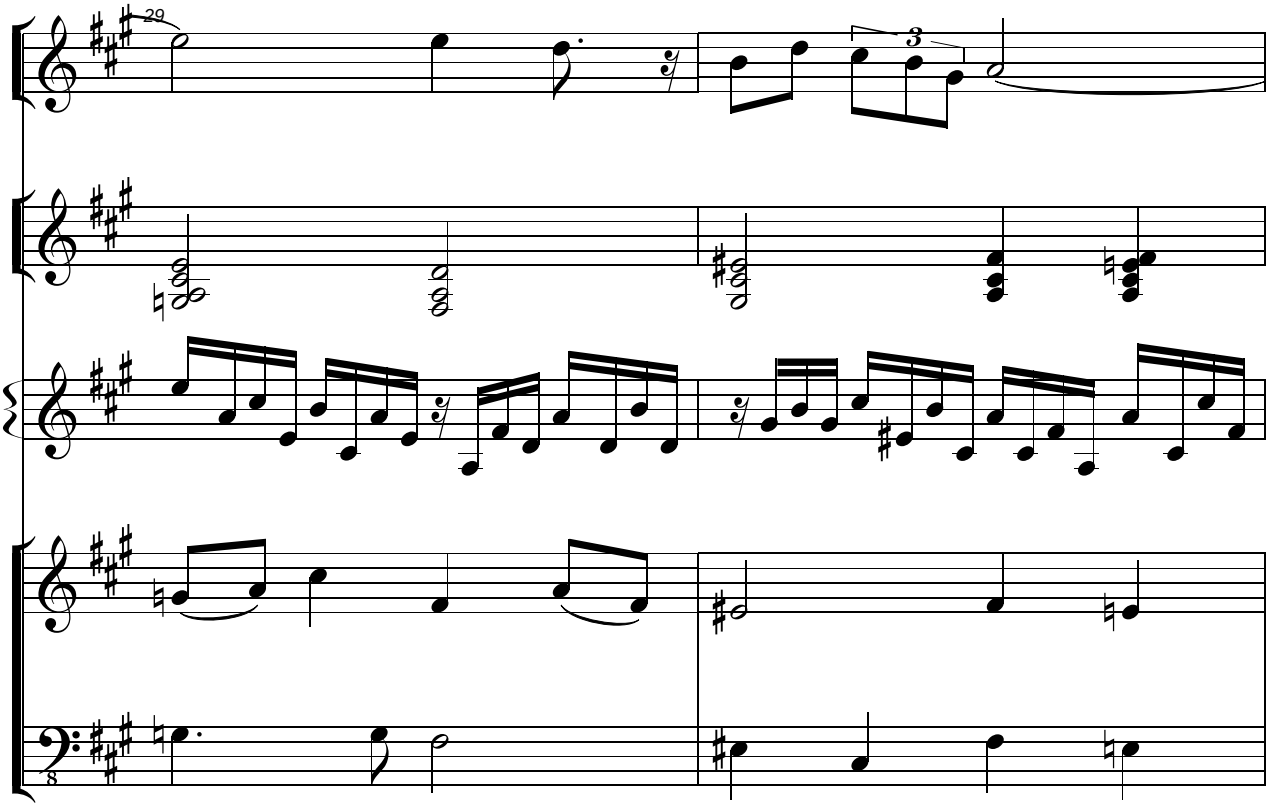
29
3

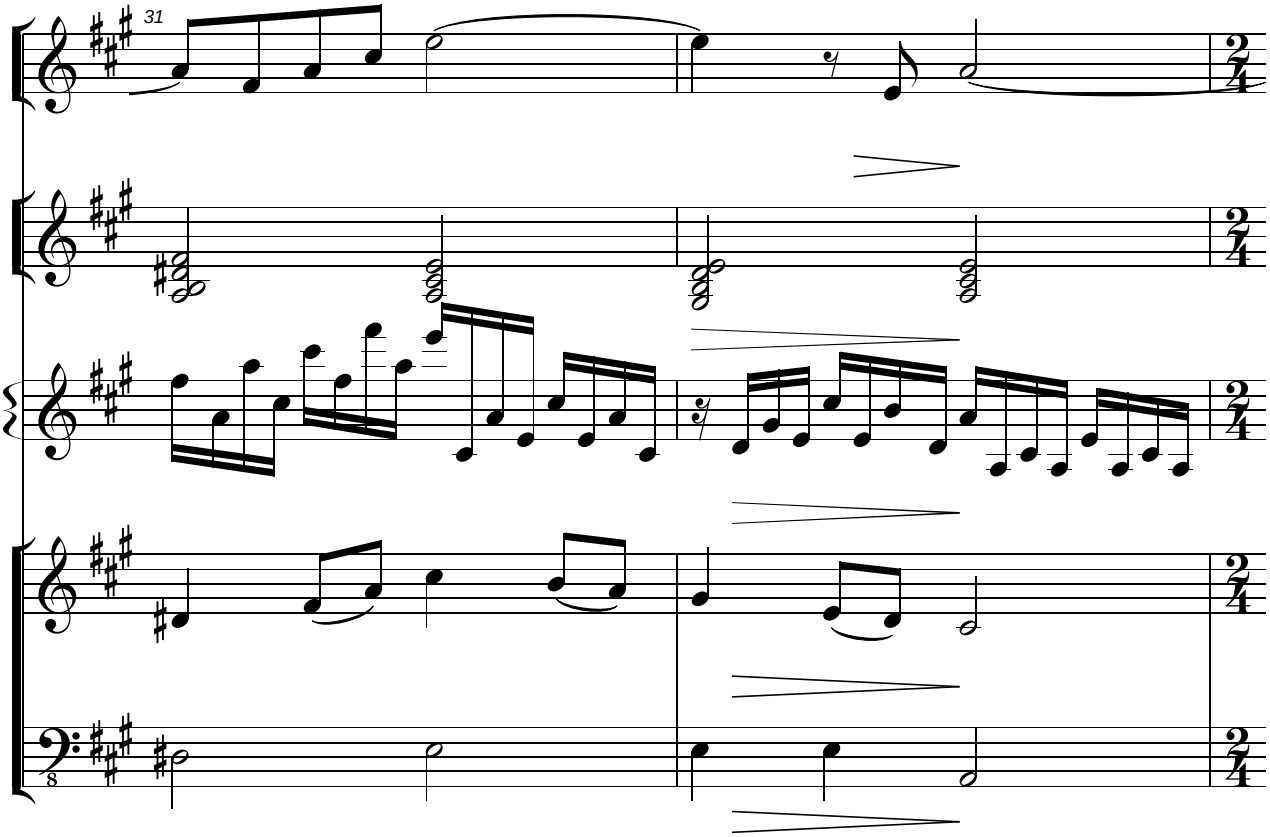
31
2
4

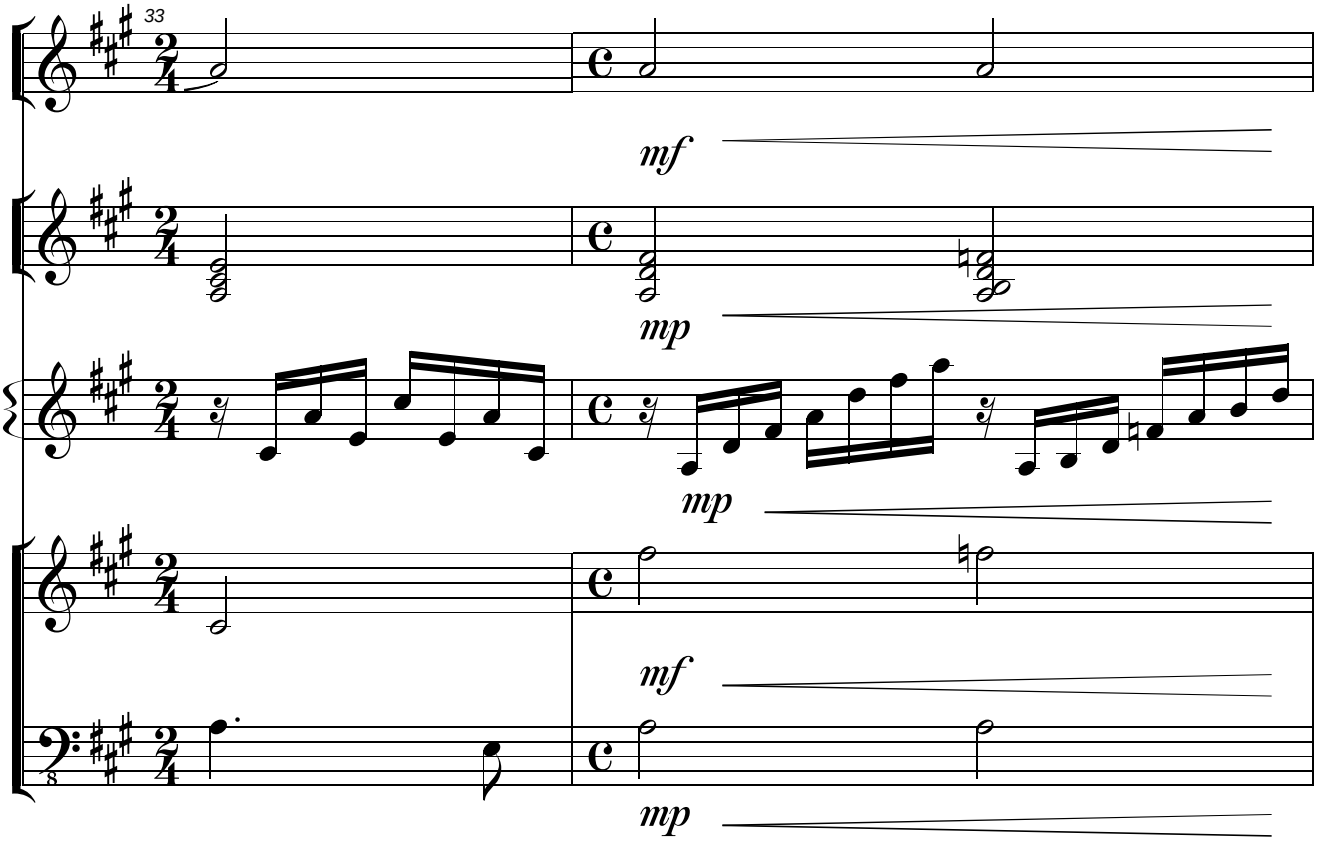
33
mf
mp
mp
mf
mp

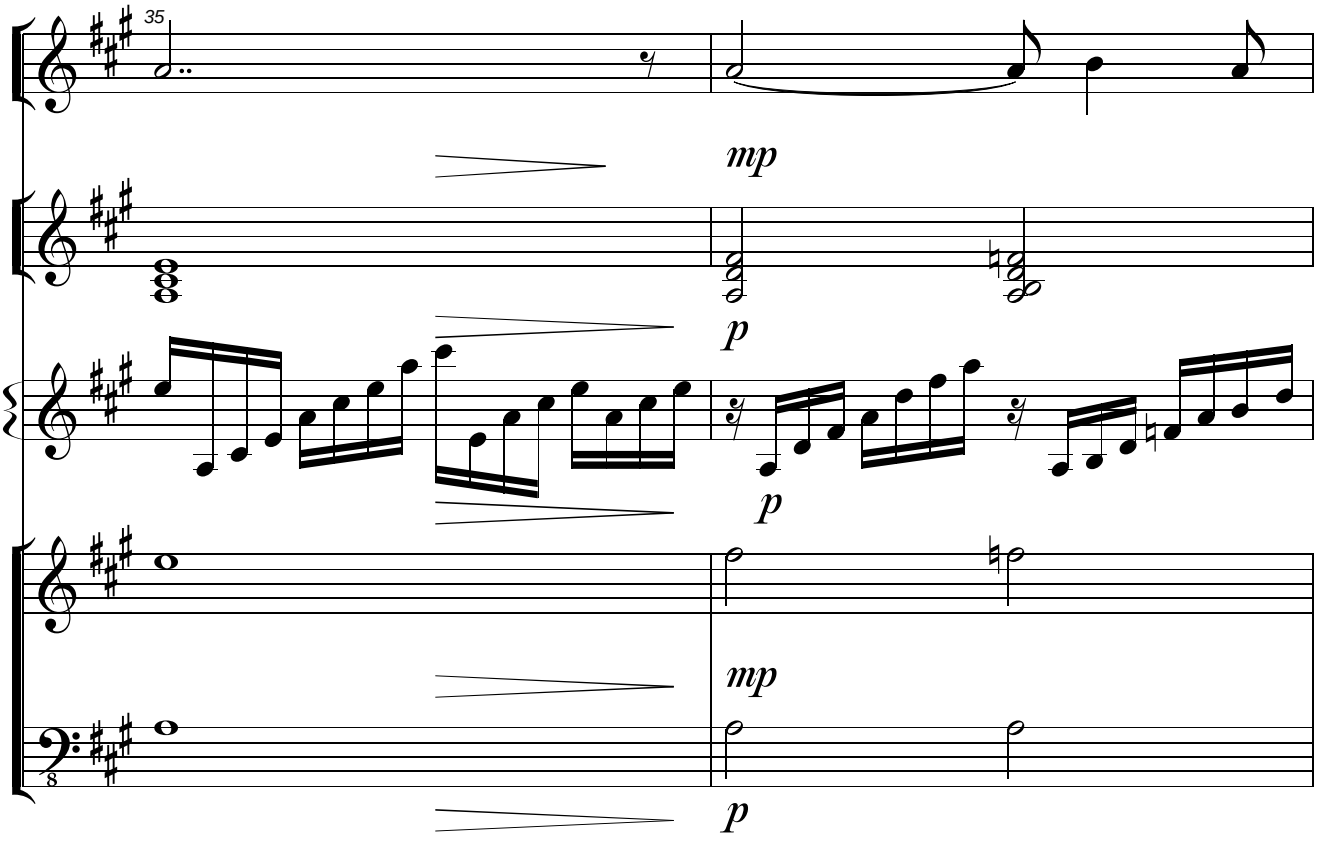
35
mp
p
p
mp
p

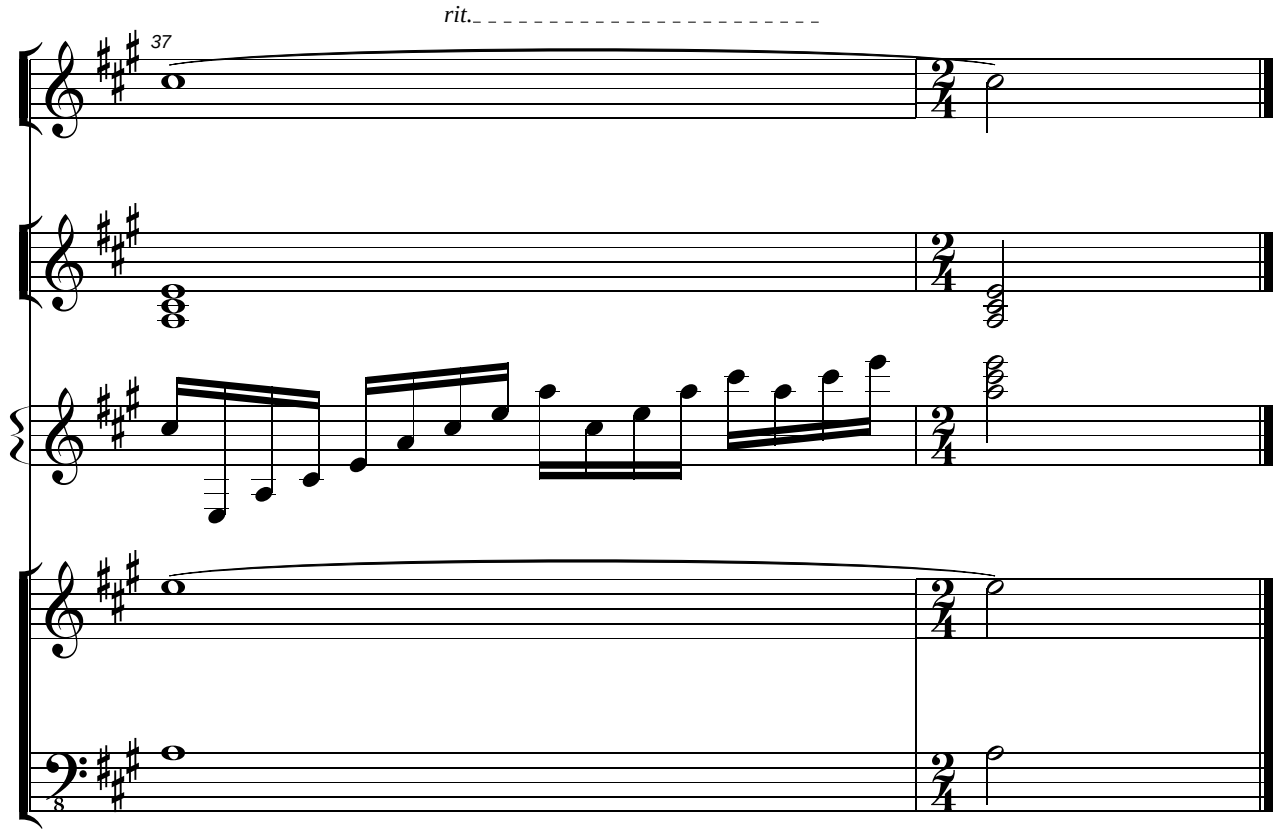
rit.
37

Українські візерунки

В. Кучерук

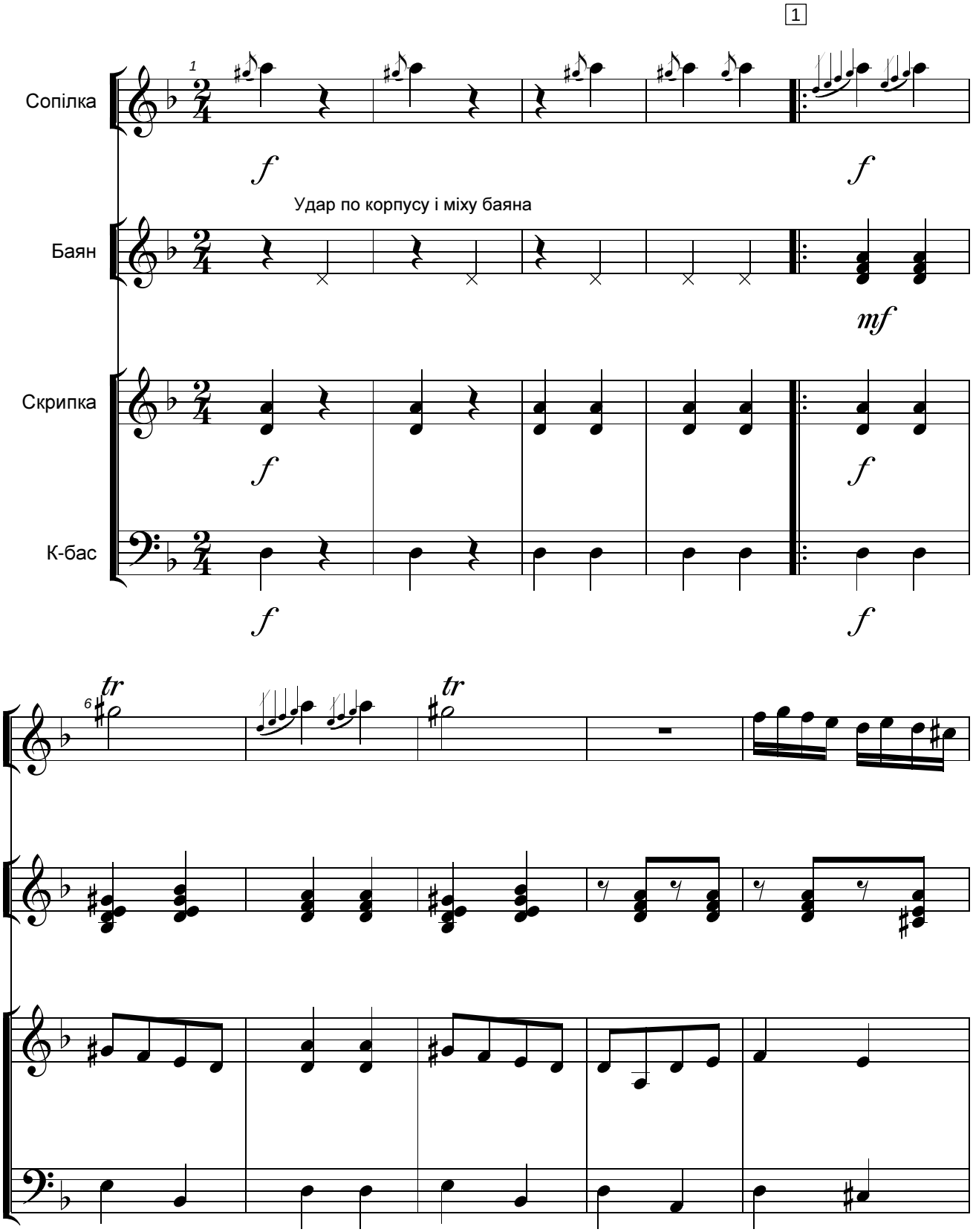

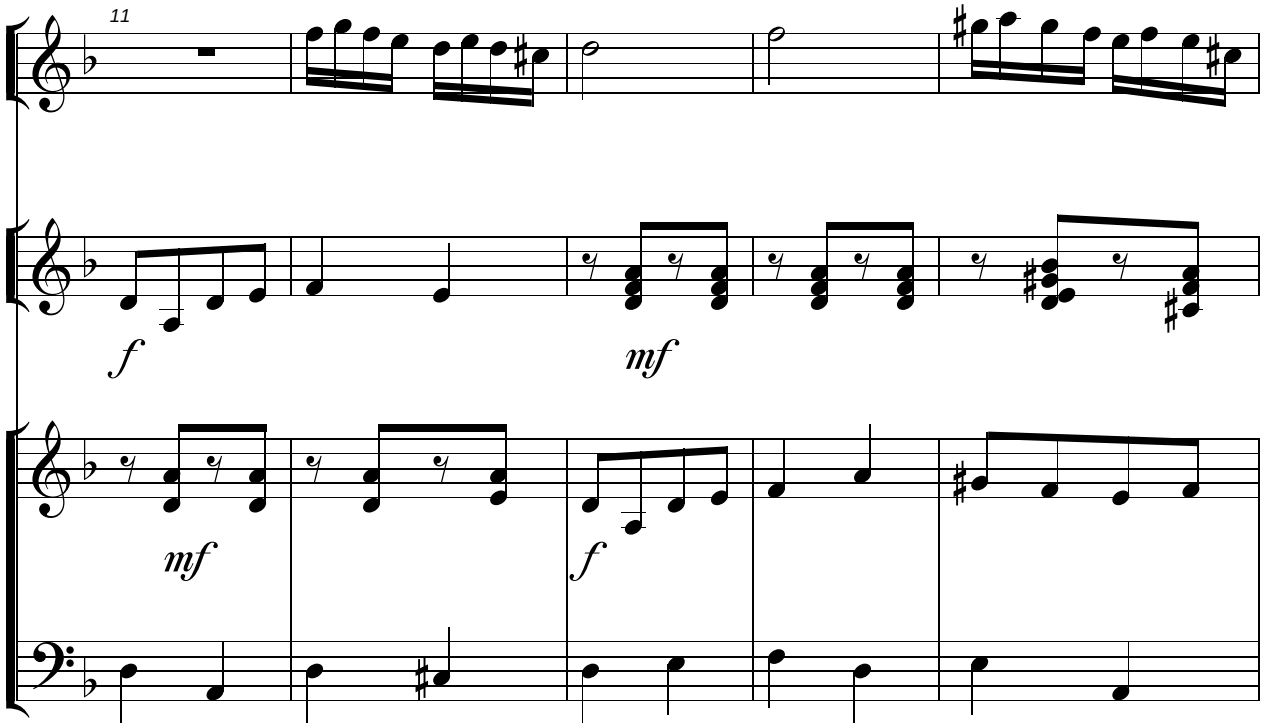
11
f
mf
mf
f

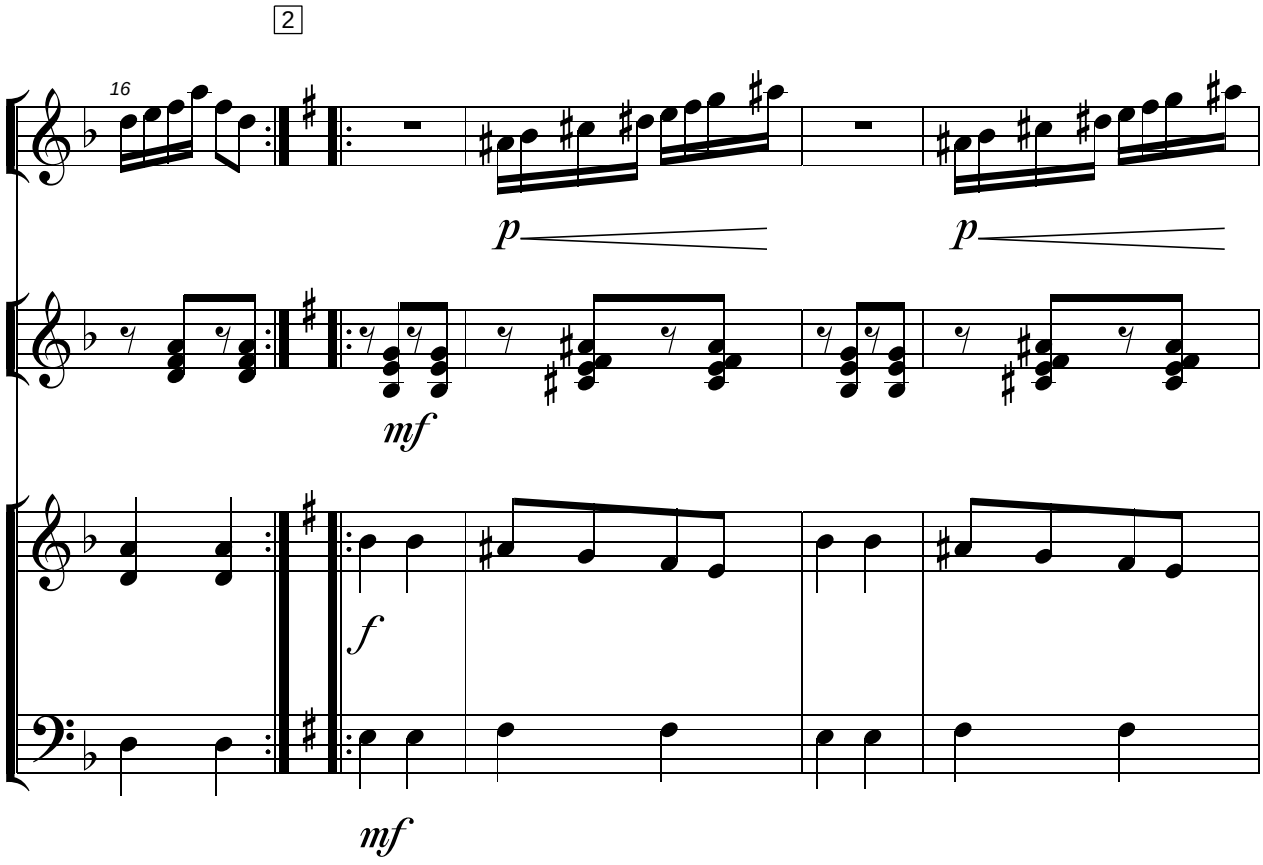
2
16
p
p
mf
f
mf

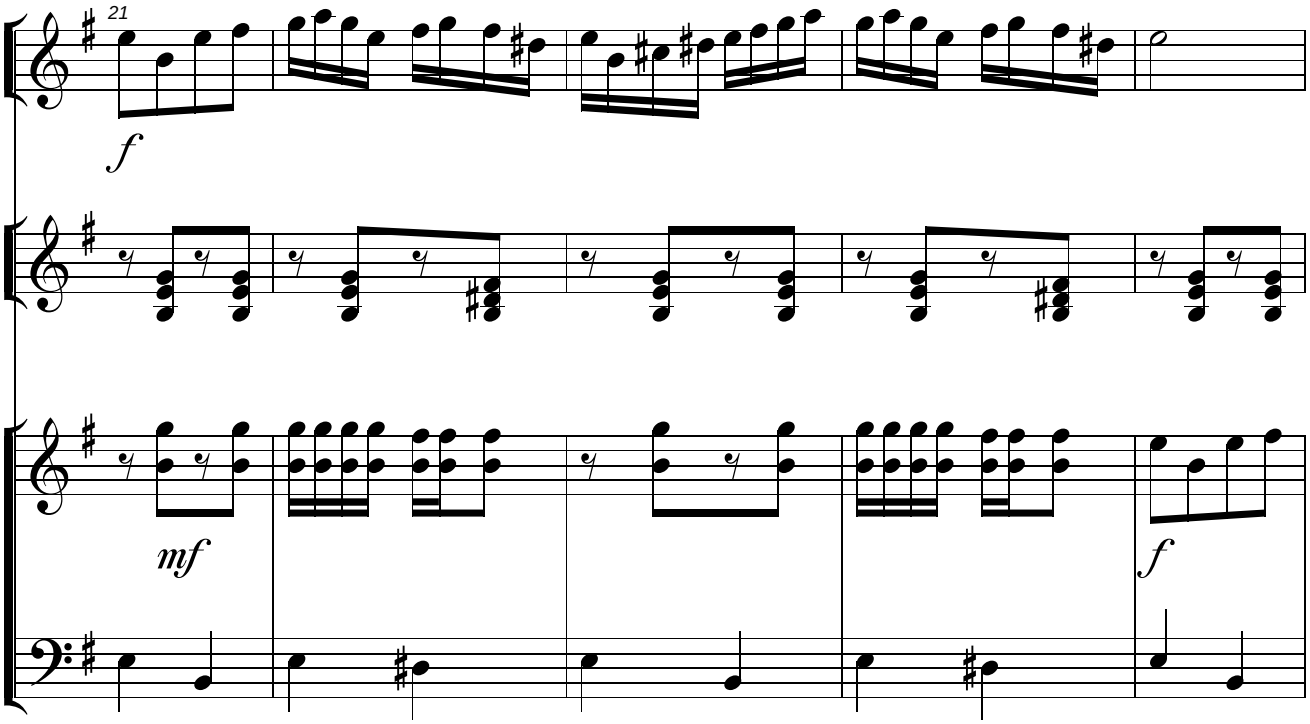
21
f
mf
f

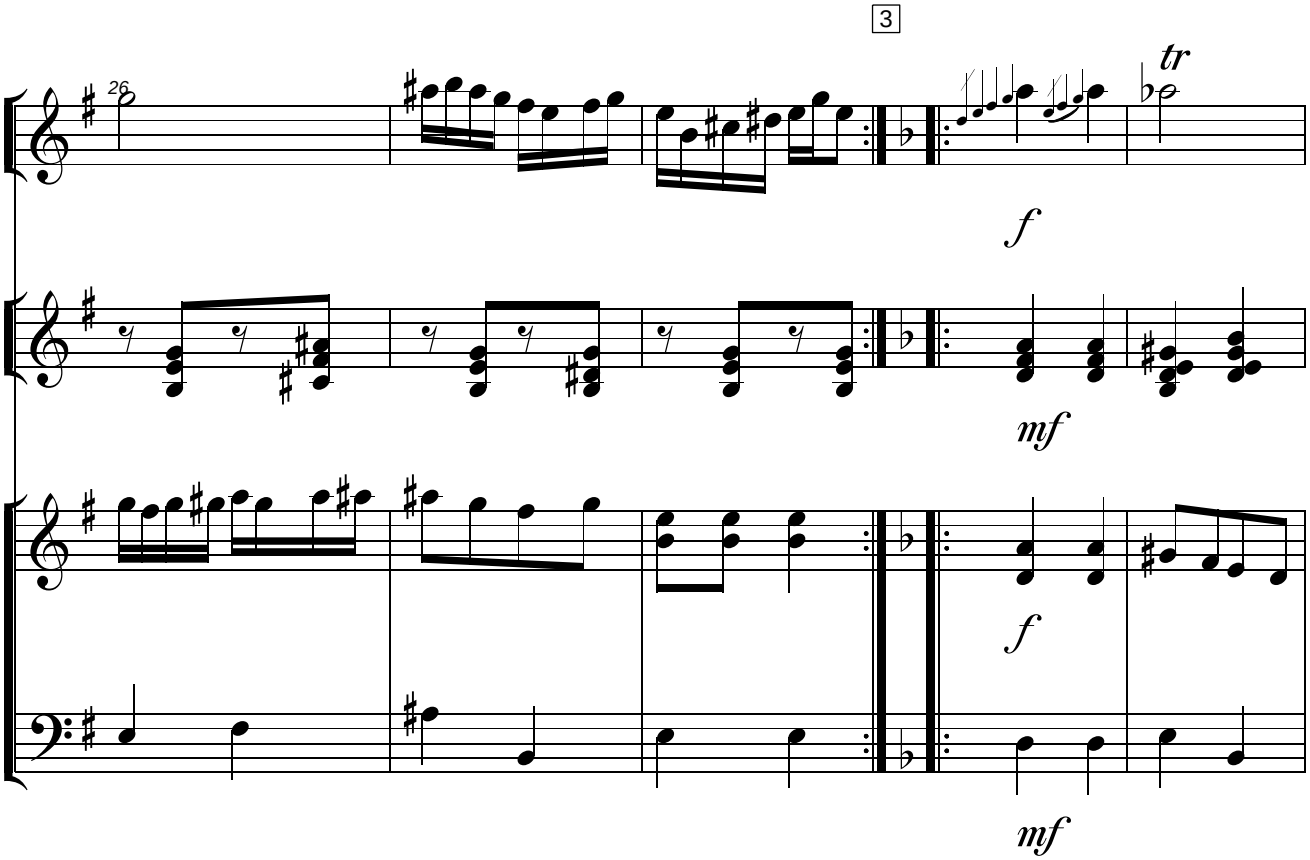
3
26
tr
f
mf
f
mf

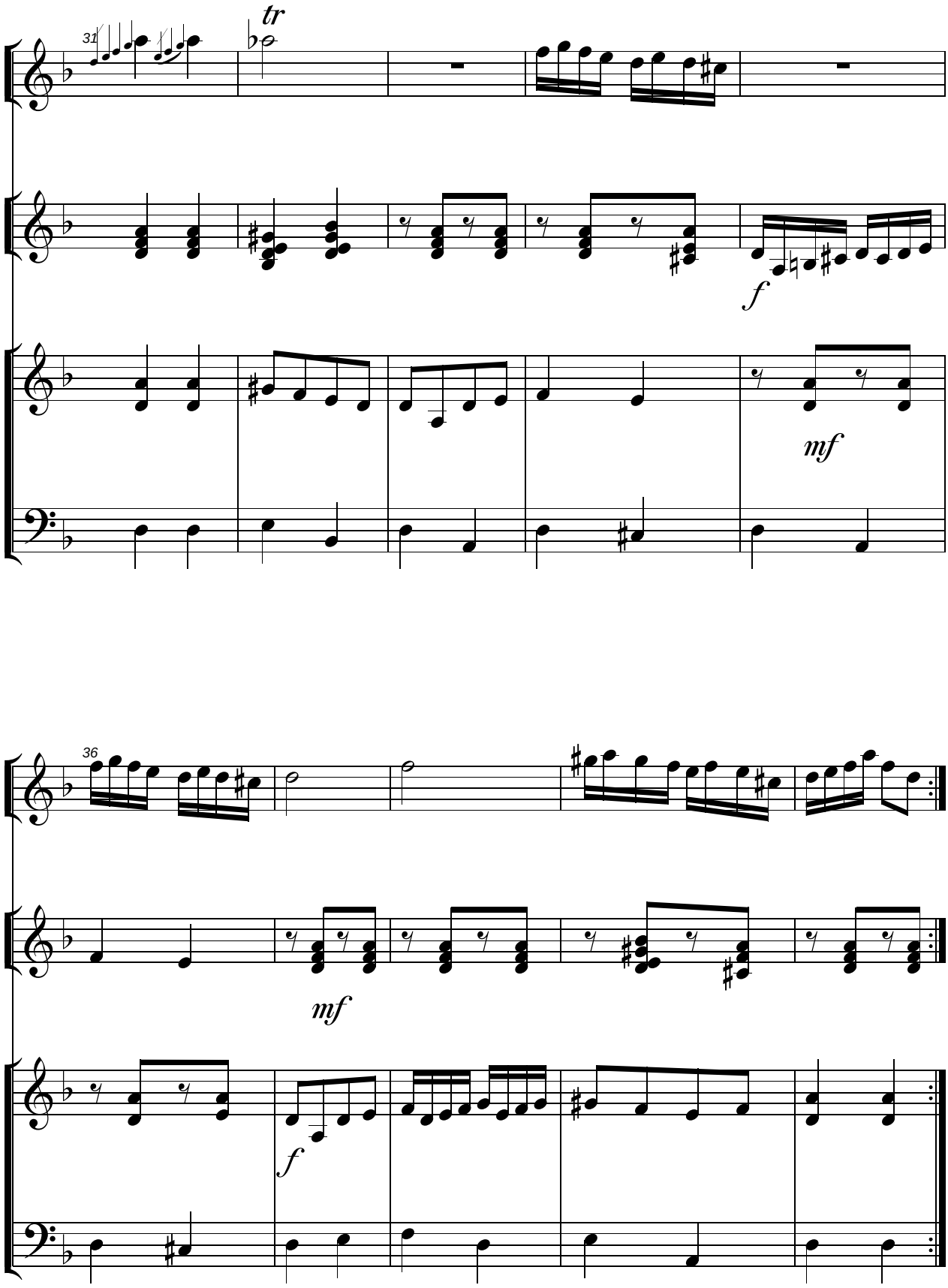
31
tr
f
mf
36
mf
f

4

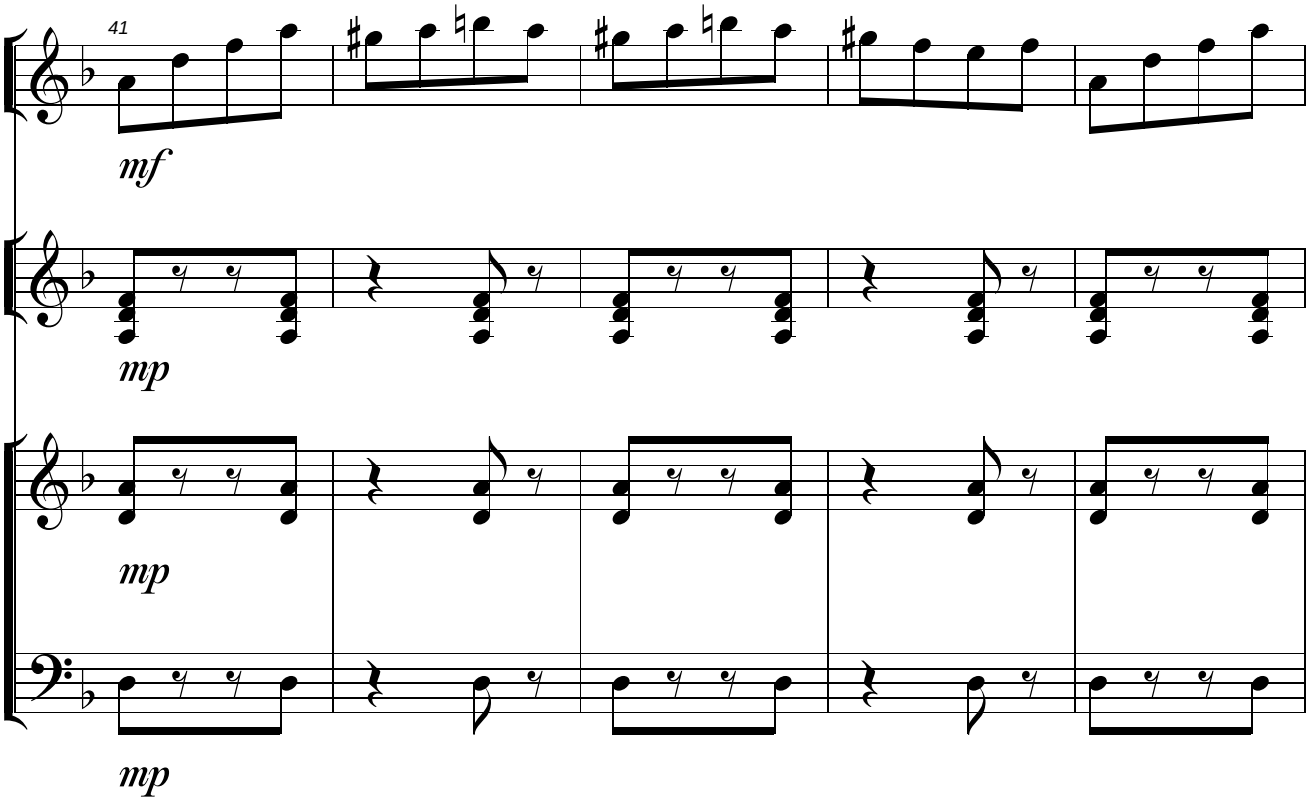

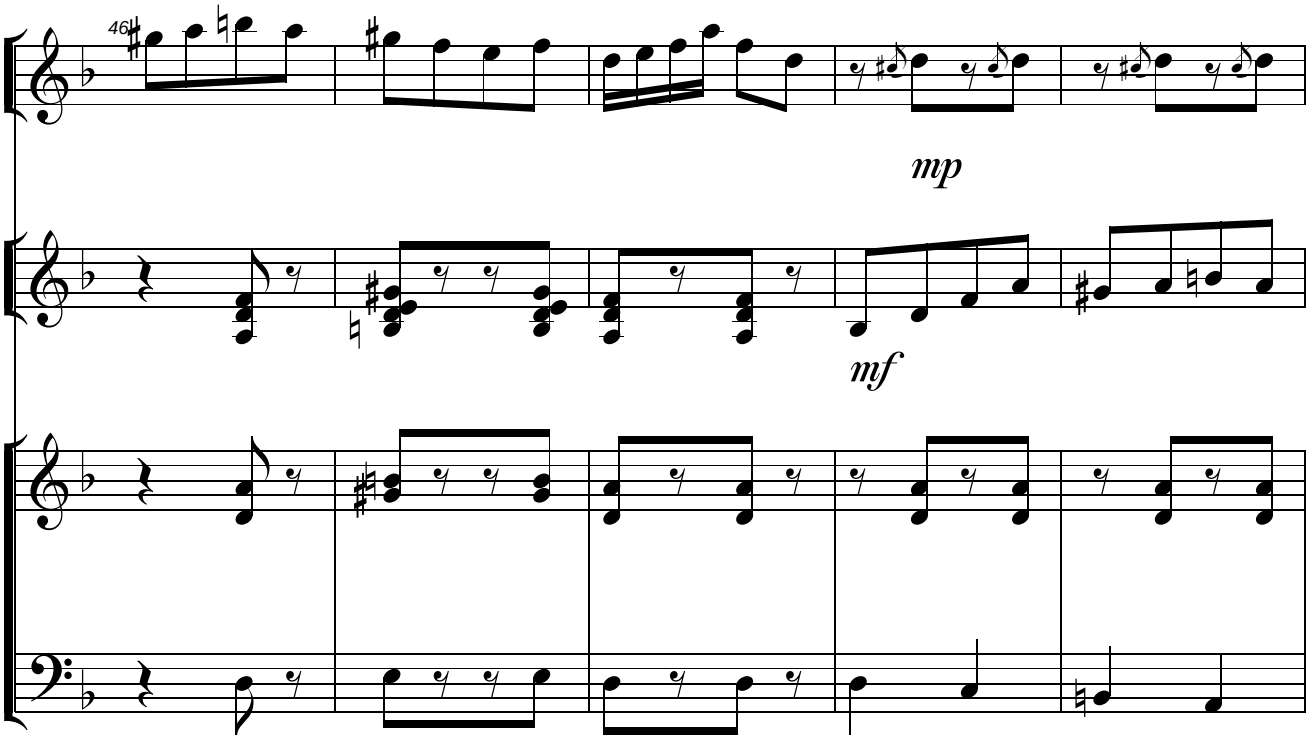

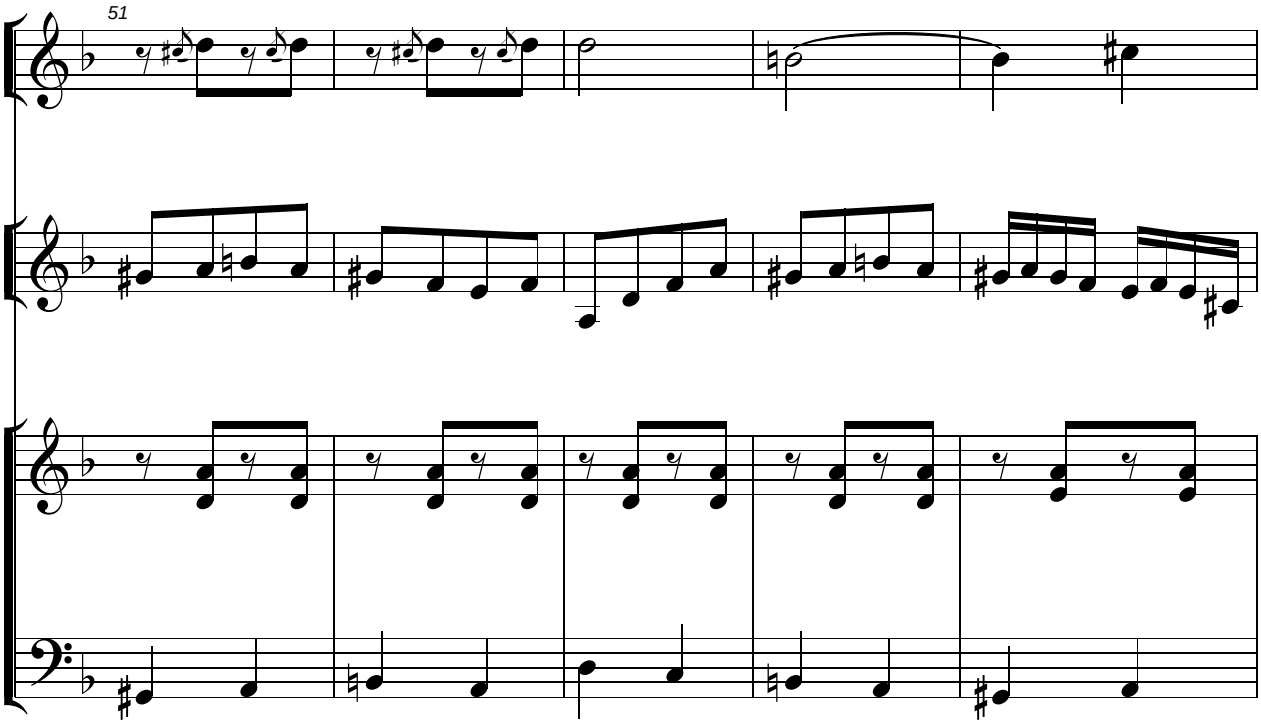
51

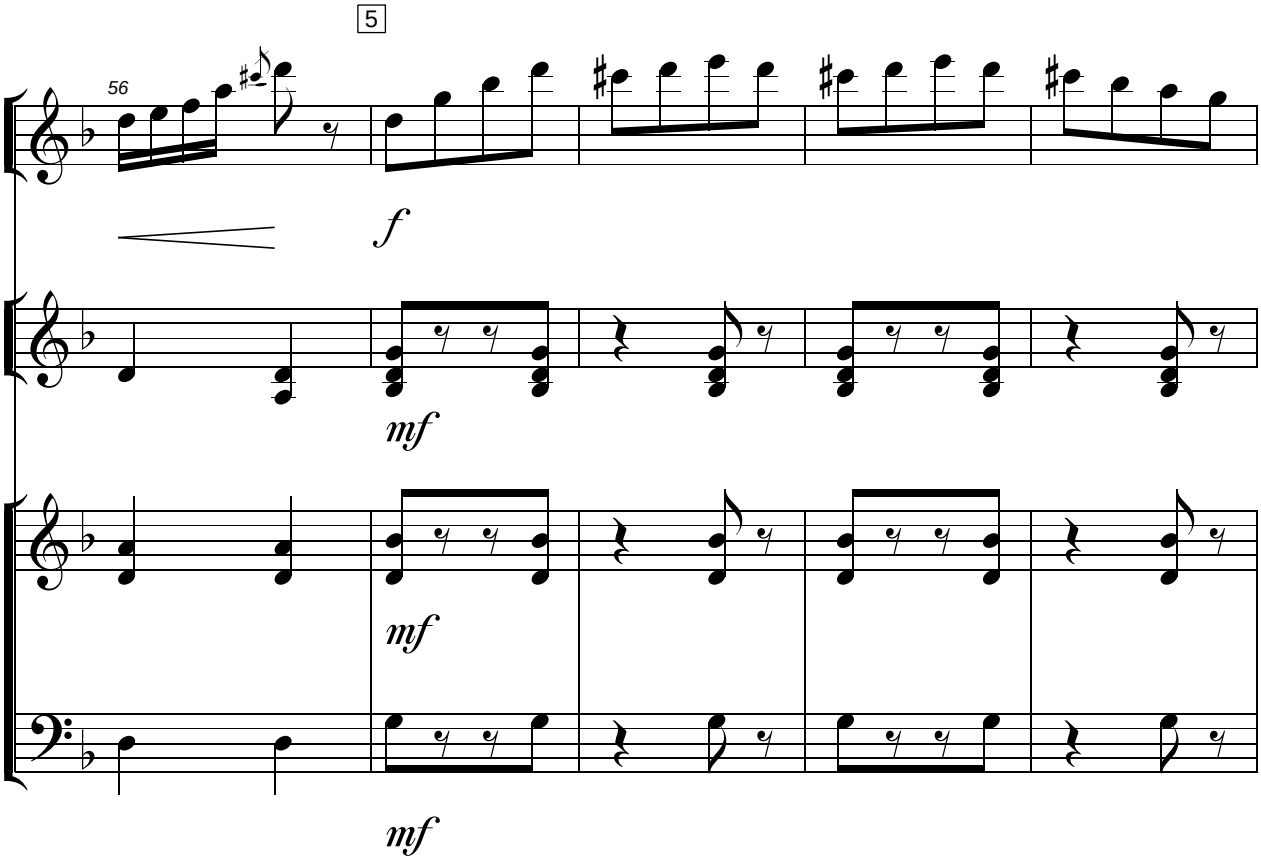
5
56
f
mf
mf
mf

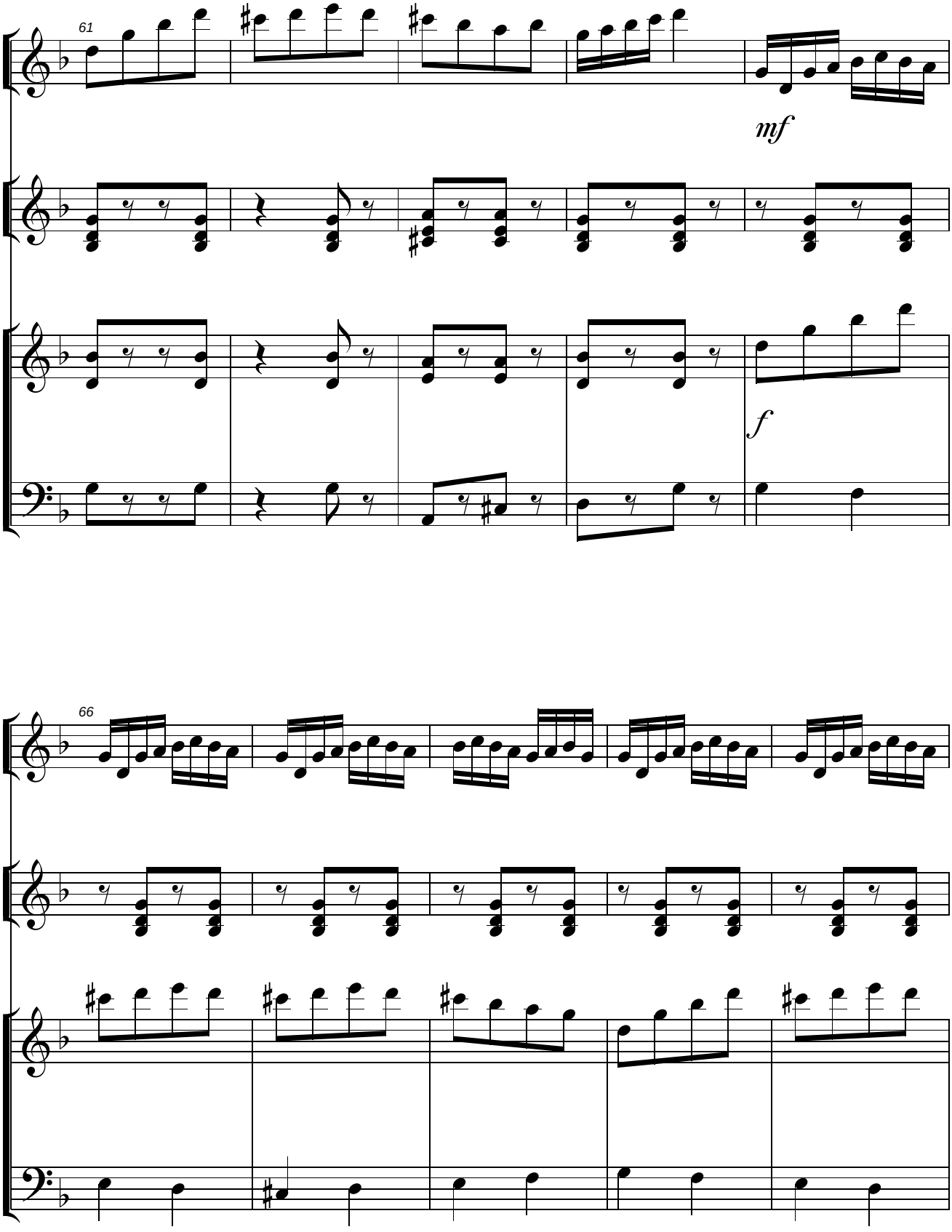
61
mf
f
66

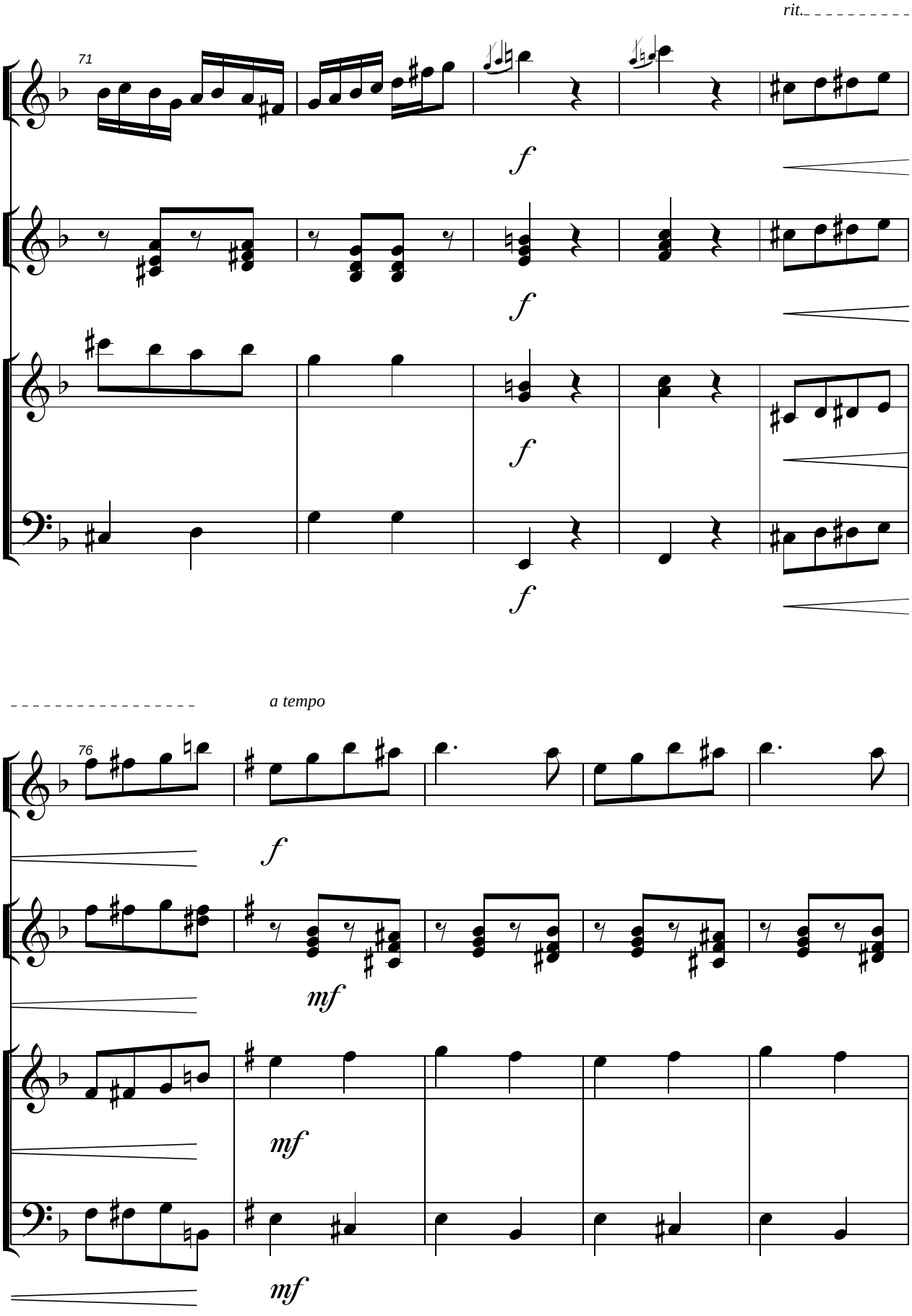
rit.
71
f
f
f
f
a tempo
76
f
mf
mf
mf

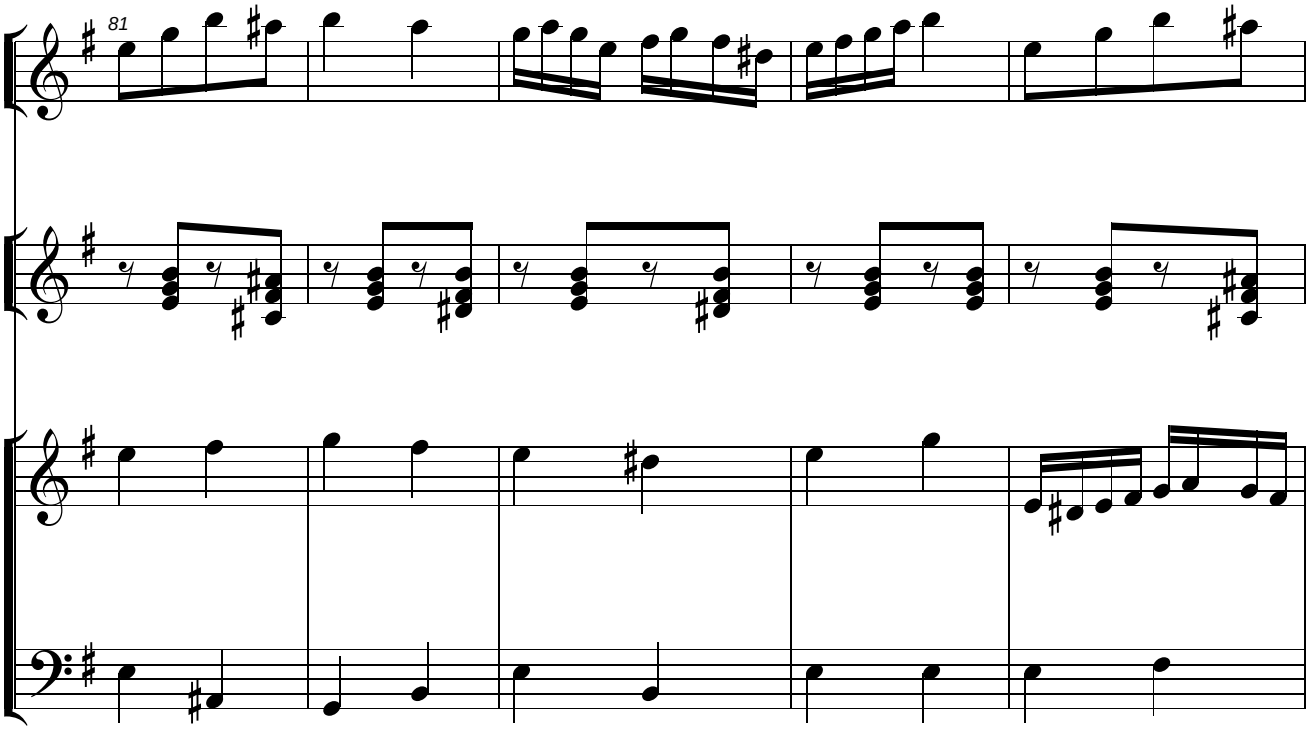
81

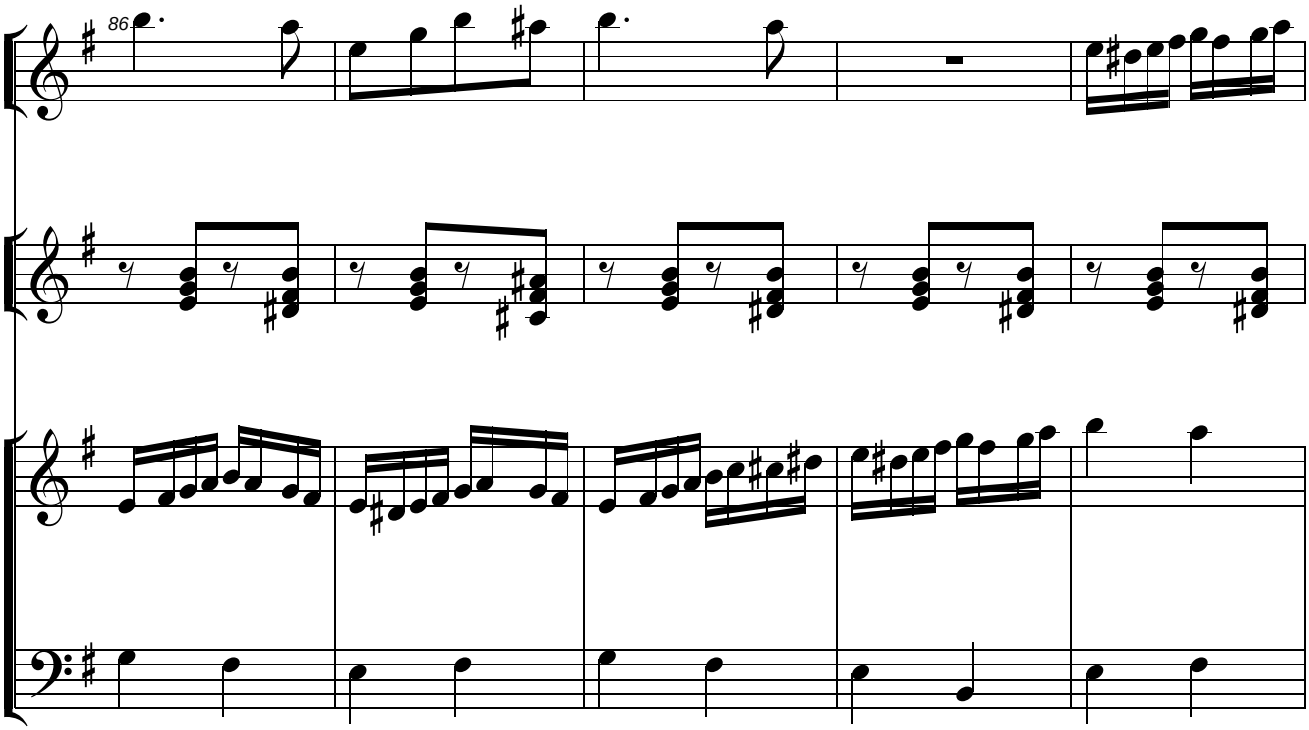
86

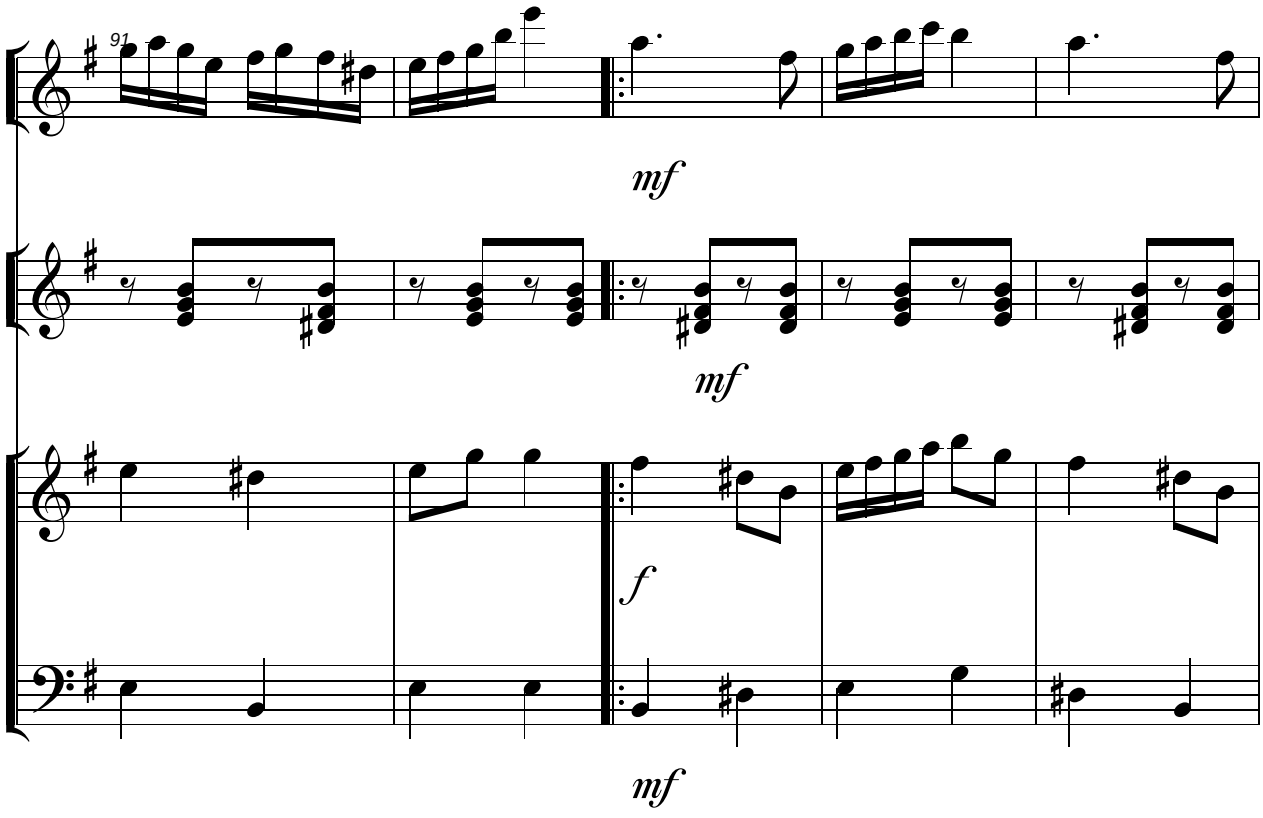
91
mf
mf
f
mf

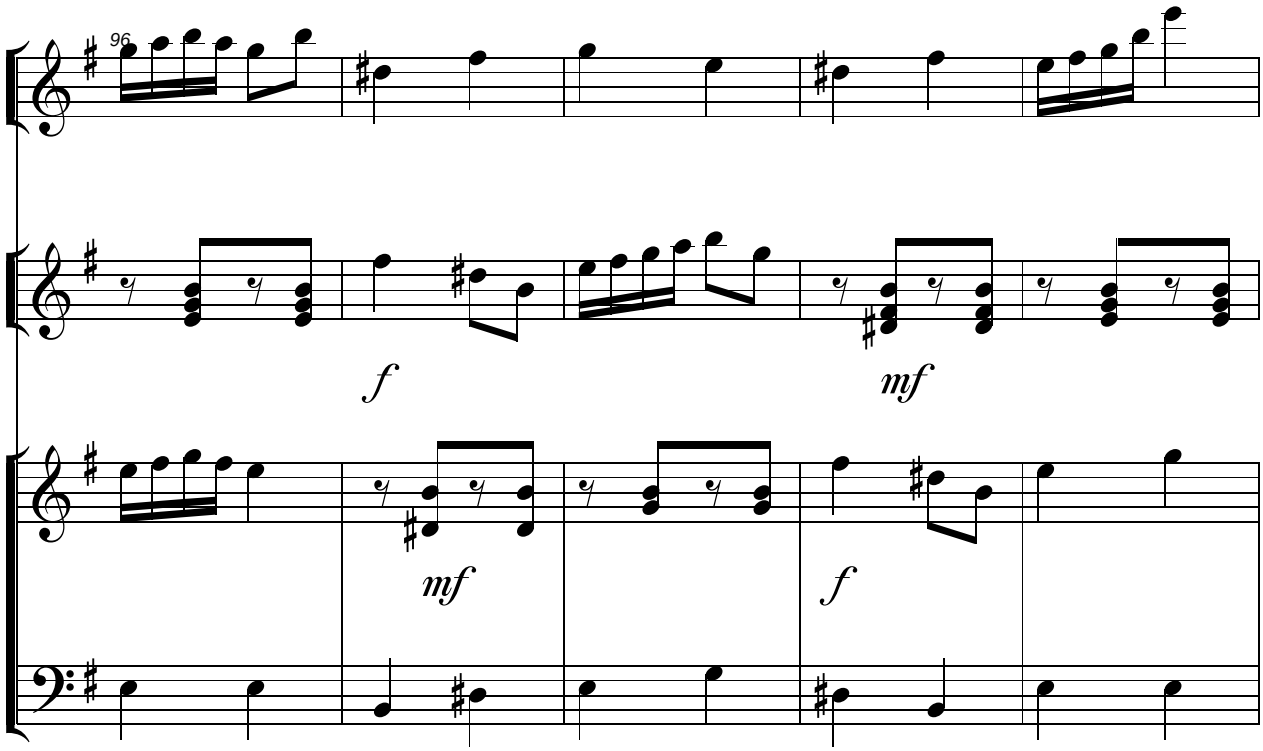
96
f
mf
mf
f

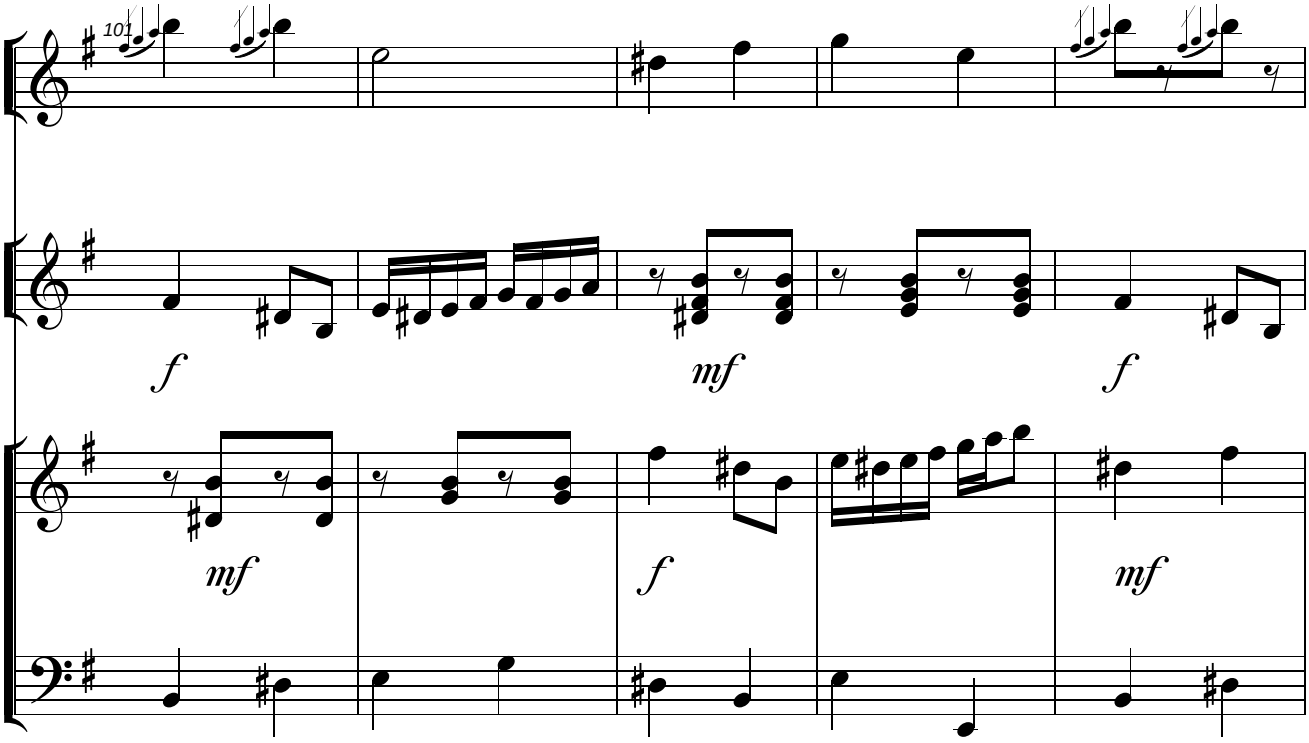
101
f
mf
f
mf
f
mf

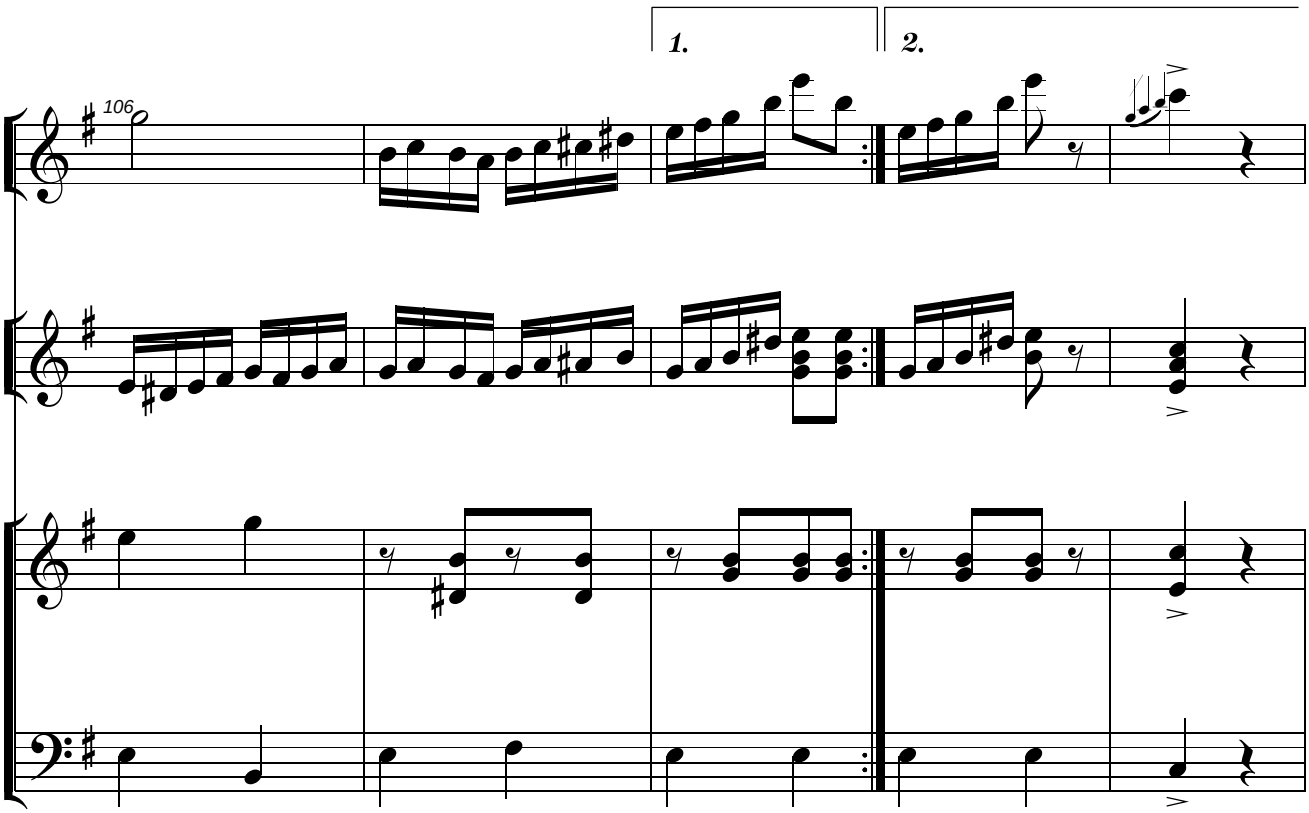
1.
2.
106

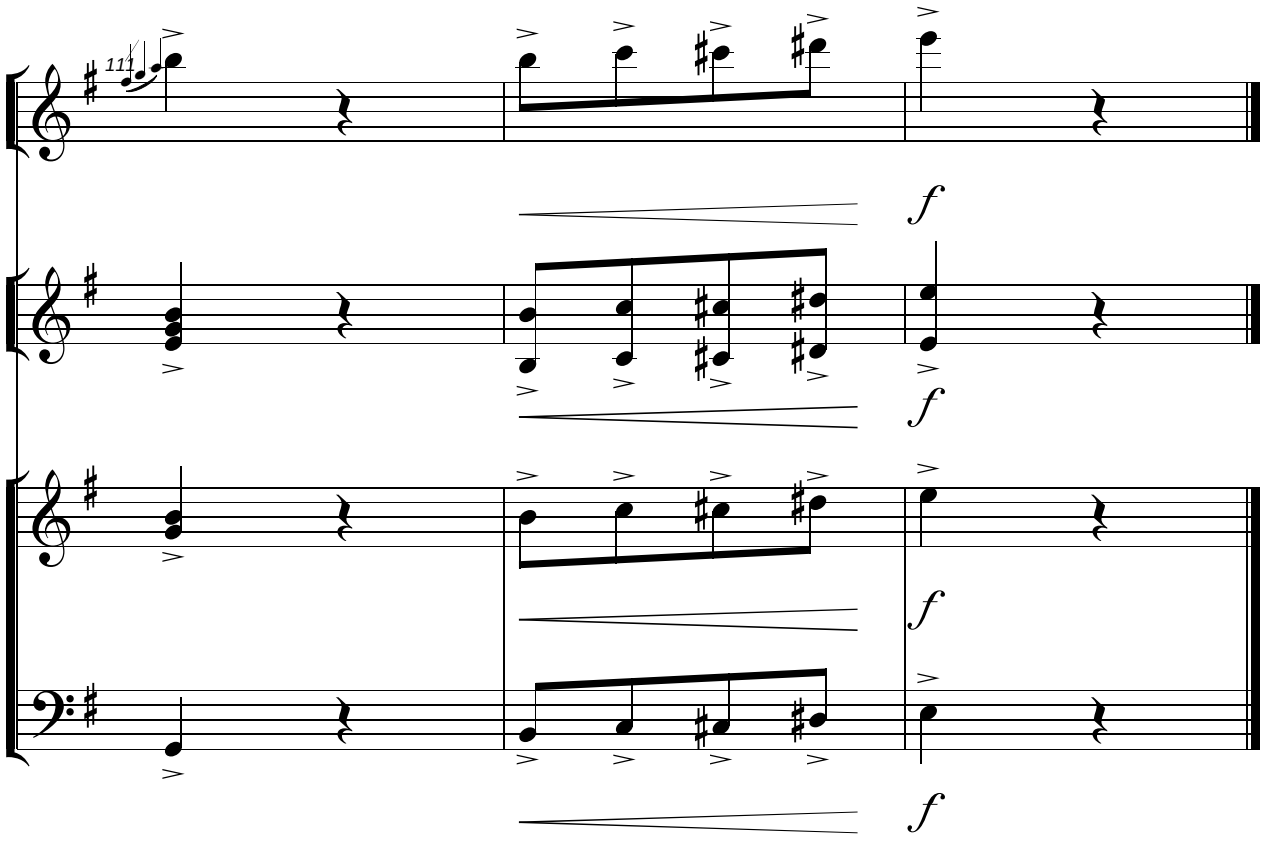
111
f
f
f
f

Полька

М. Олейніков,
інстр. В. Кучерука,
Н. Кучерук

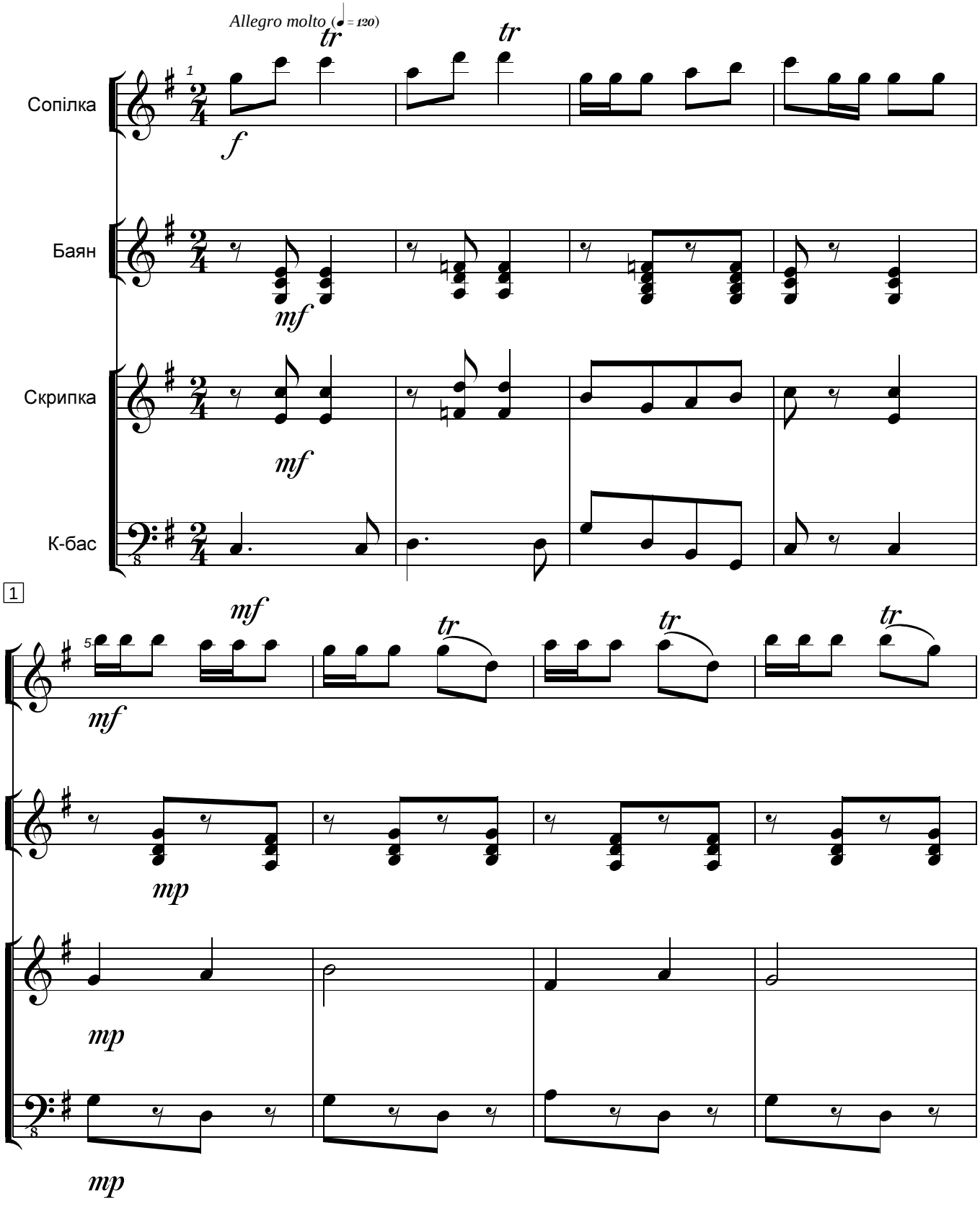

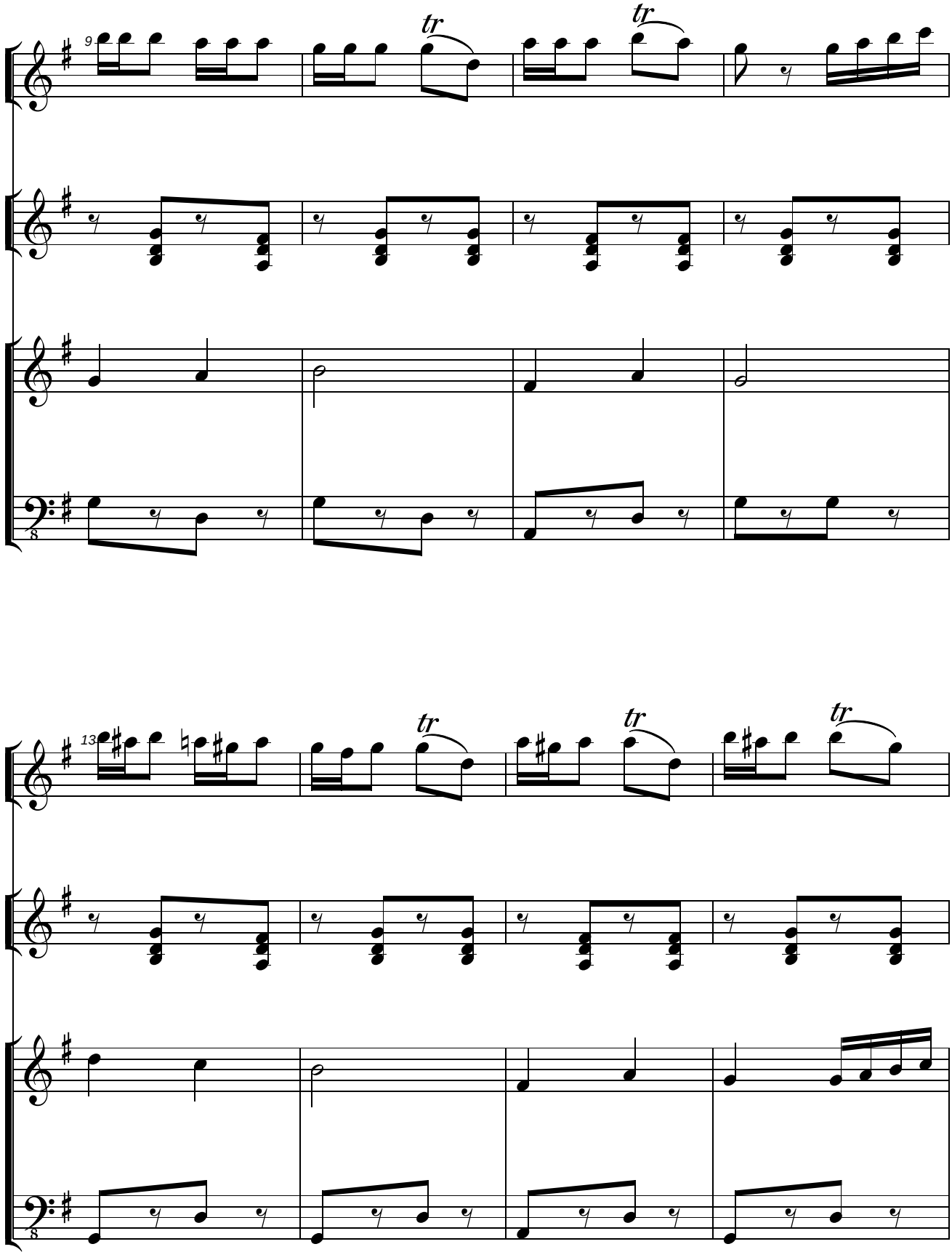
9
tr
tr
13
tr
tr
tr

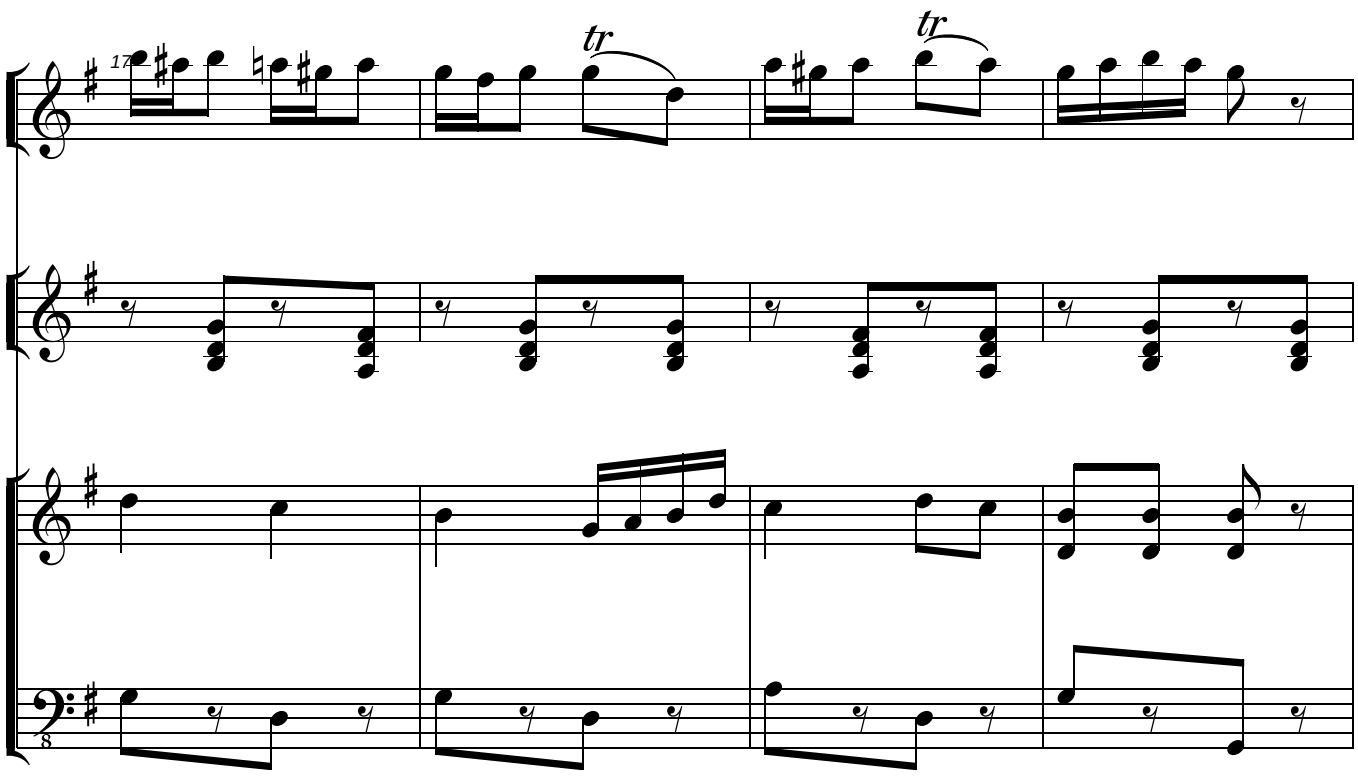

2

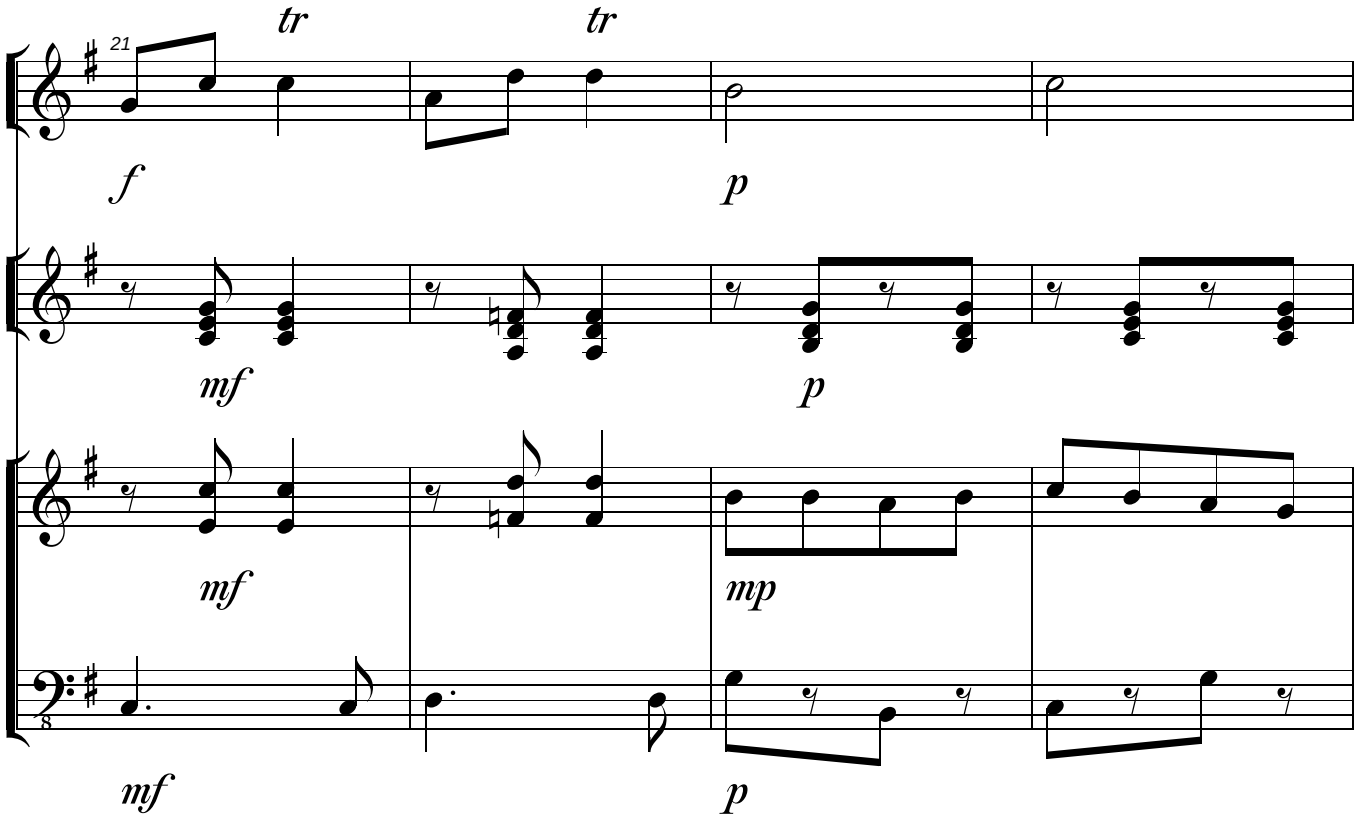

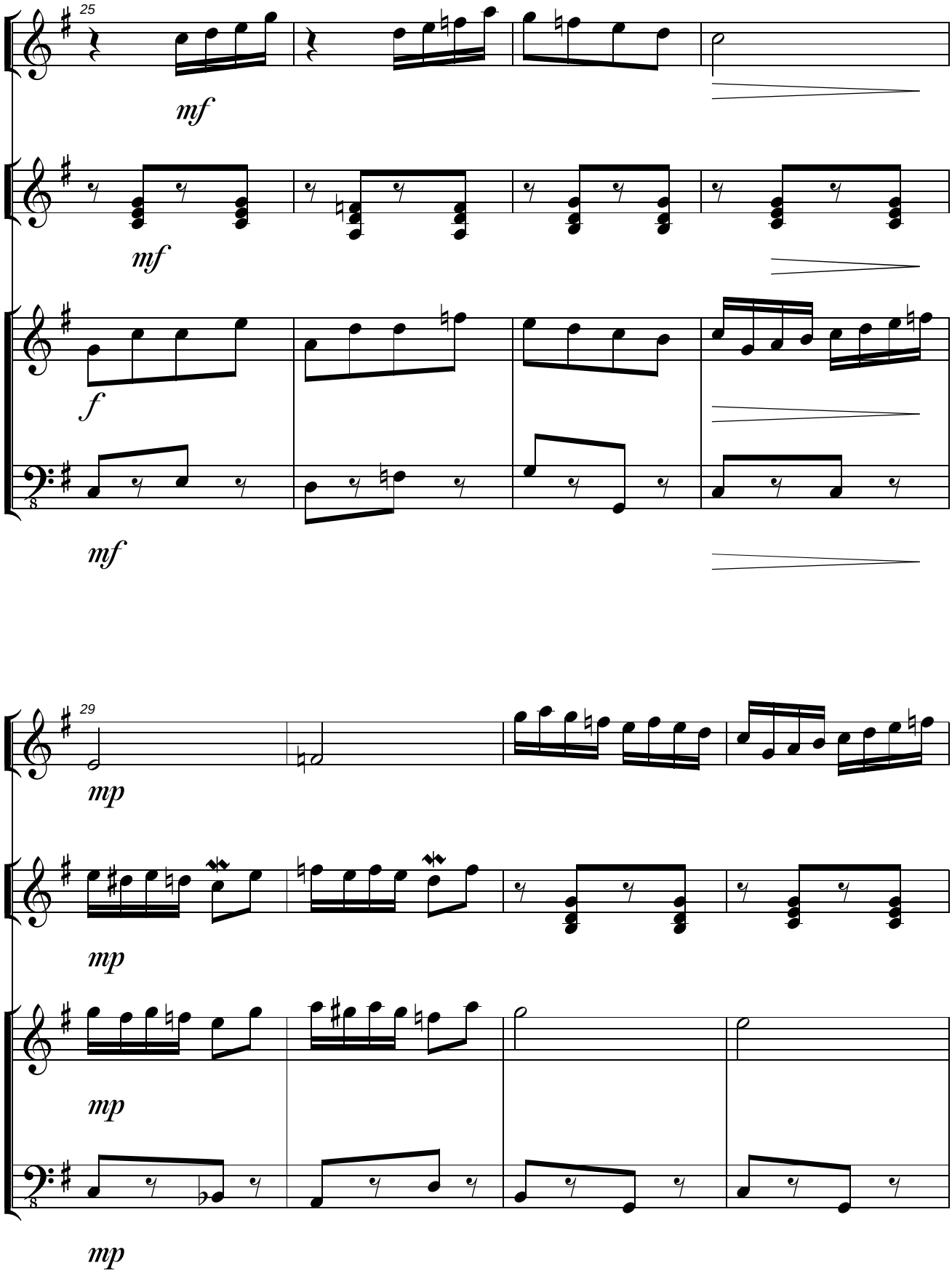
25
mf
mf
f
mf
29
mp
mp
mp
mp

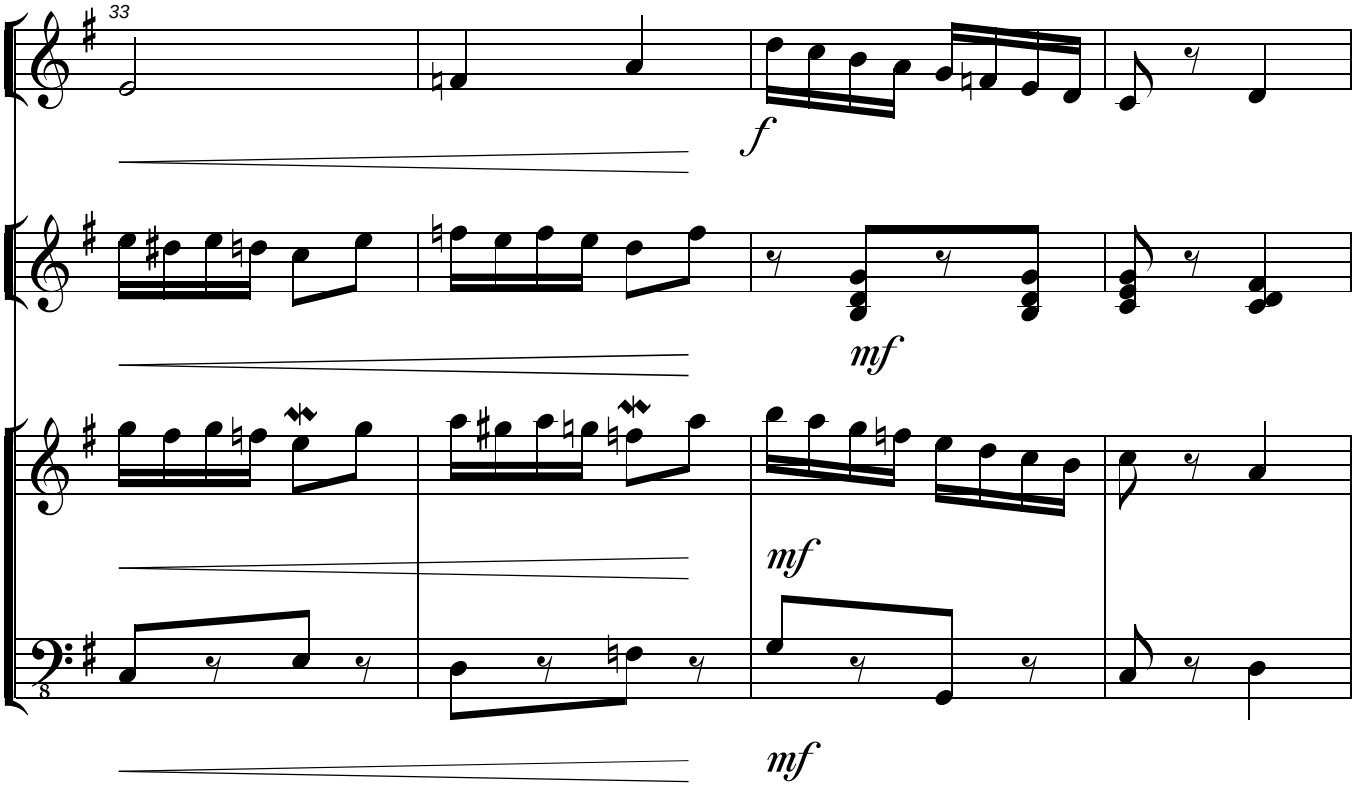

3

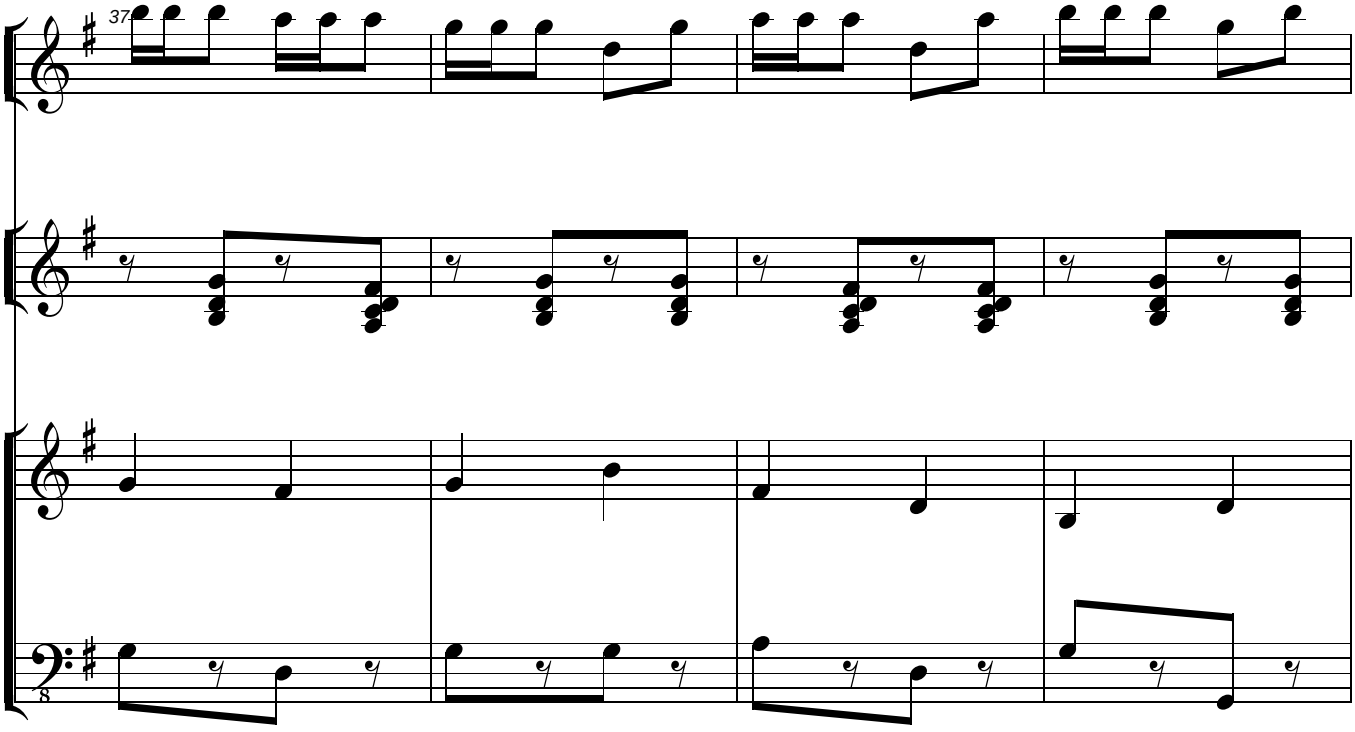

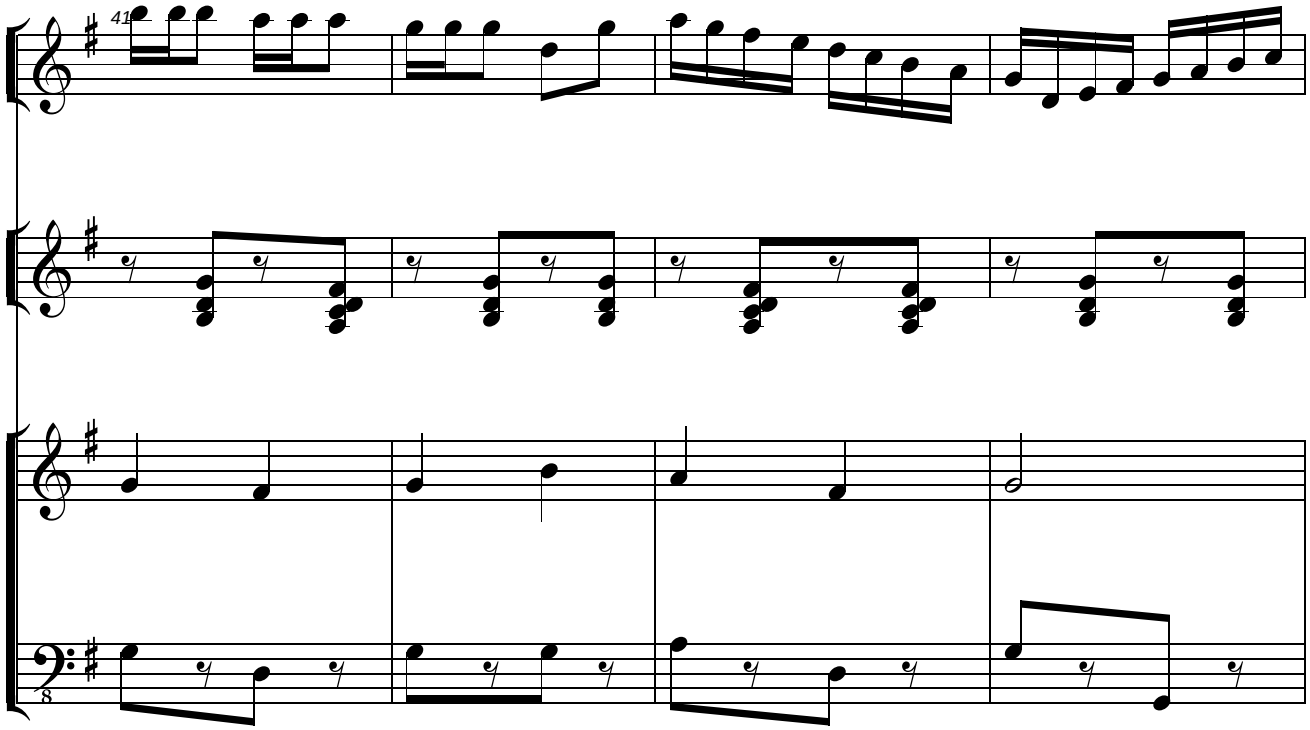
41

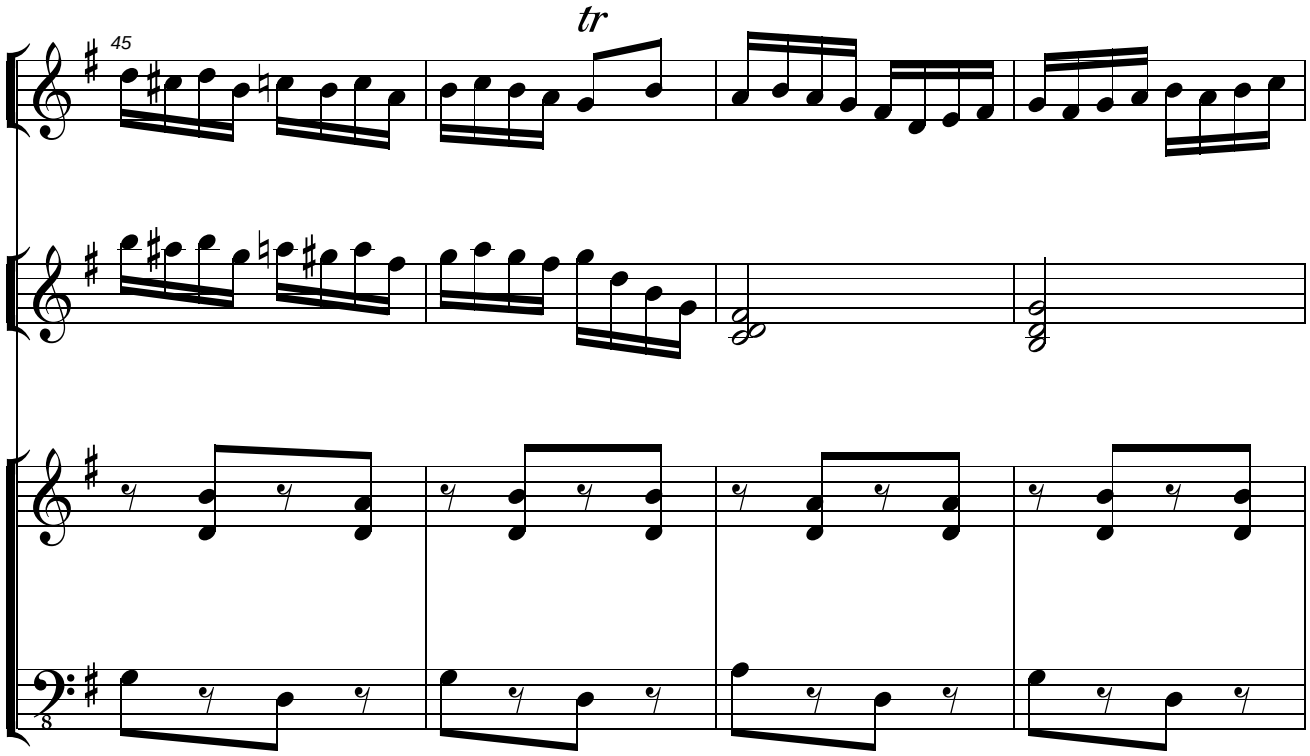
45
tr

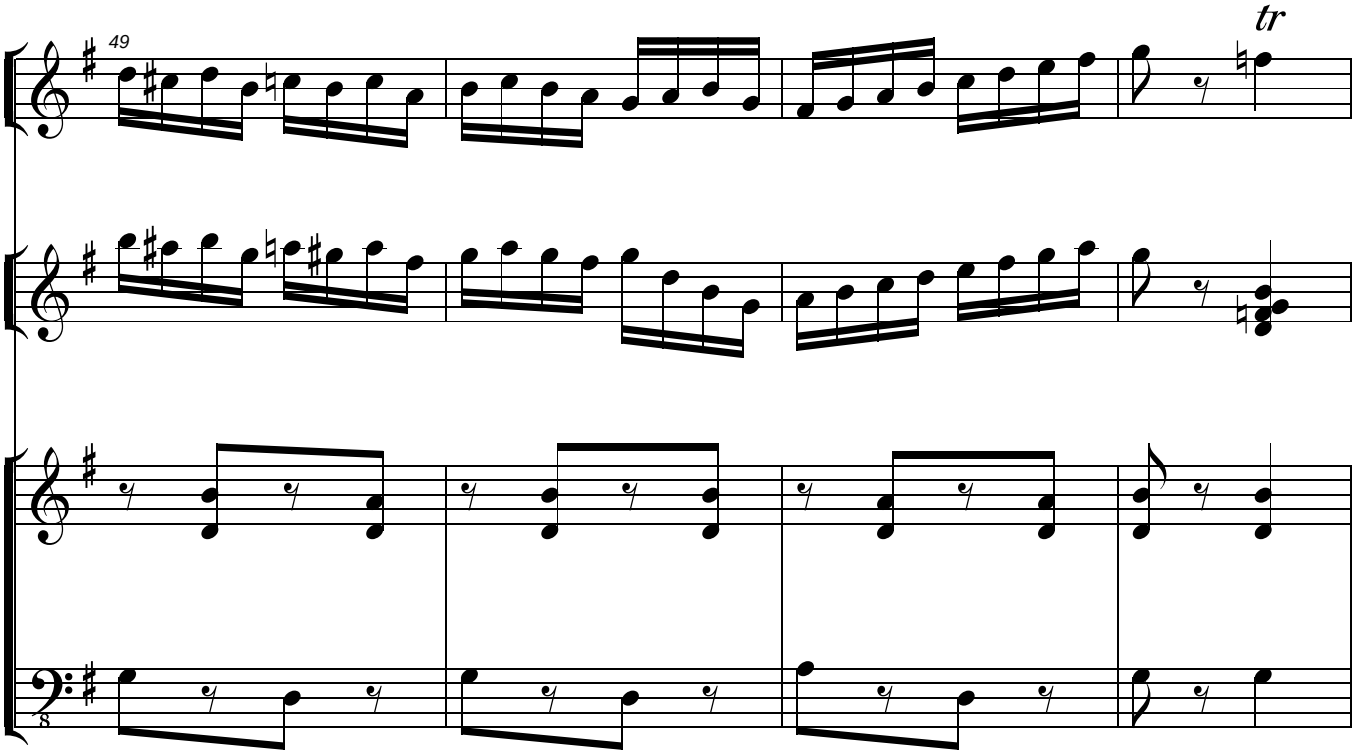

4

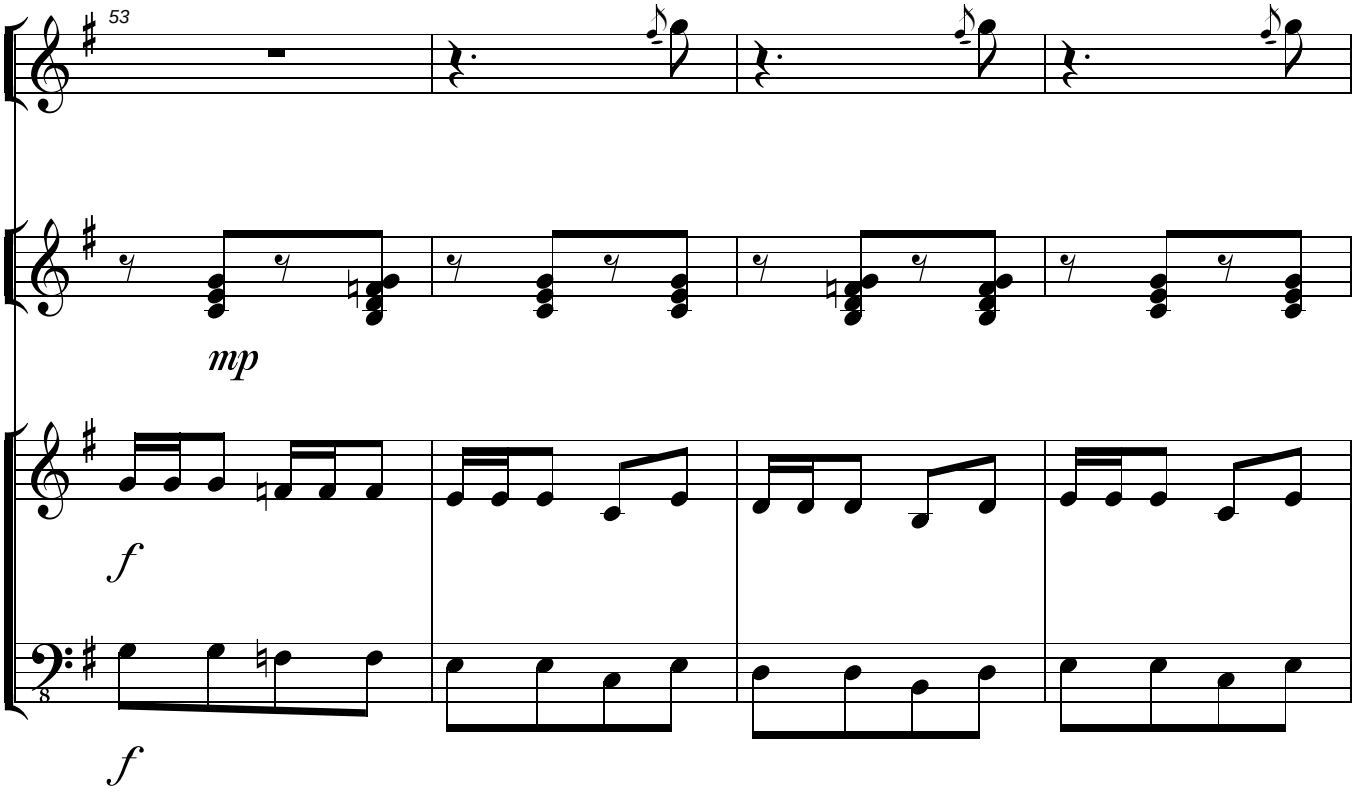

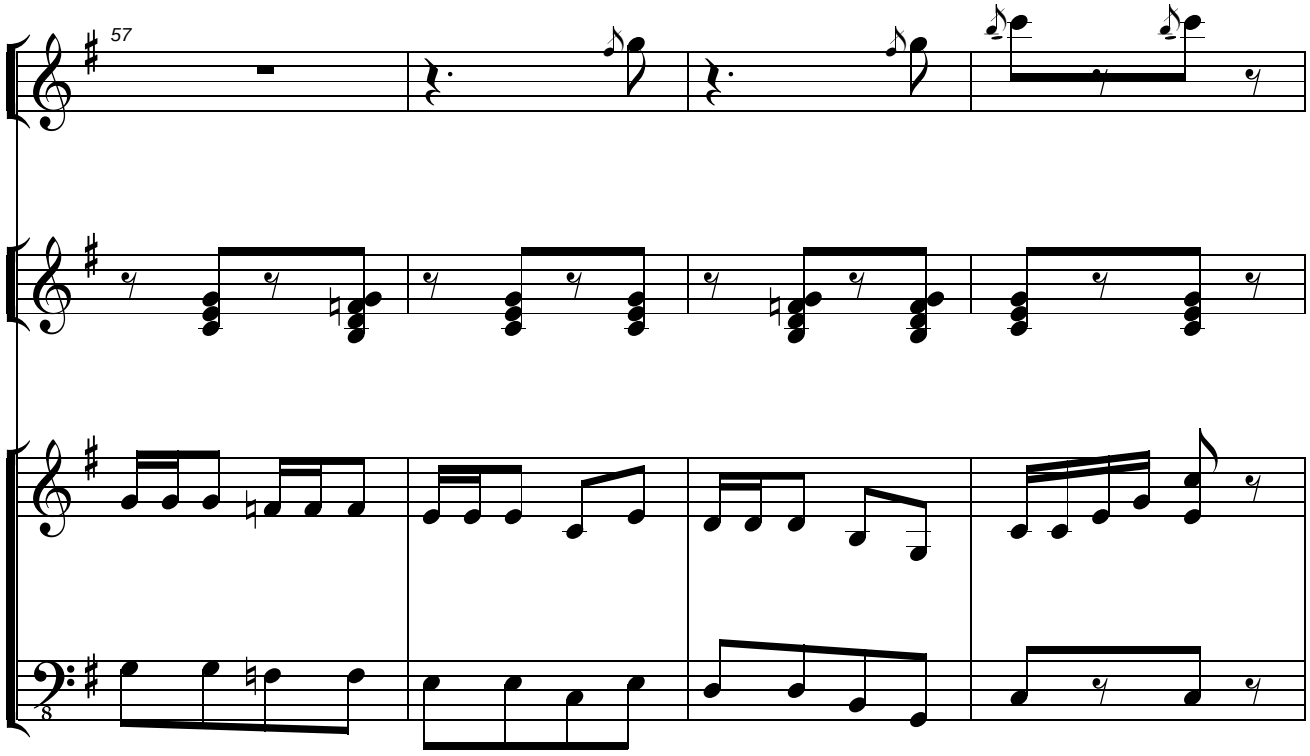

5

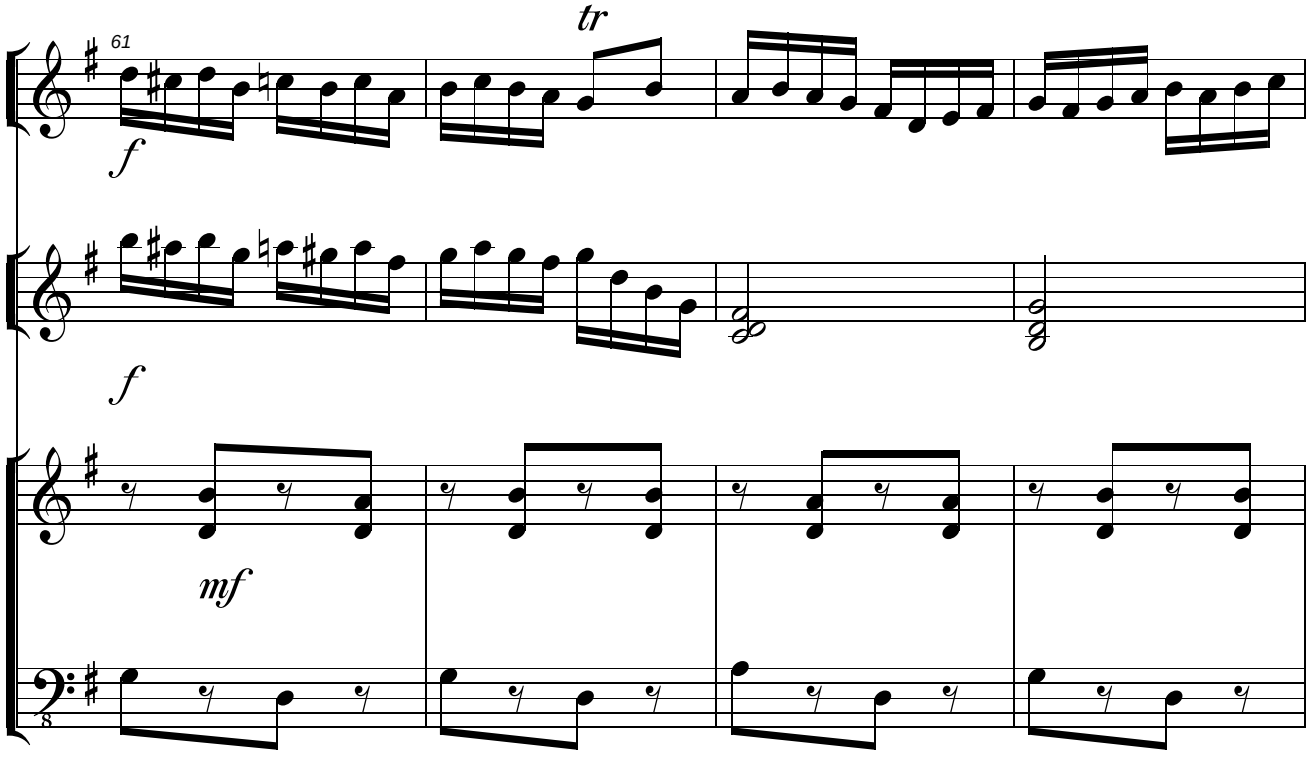

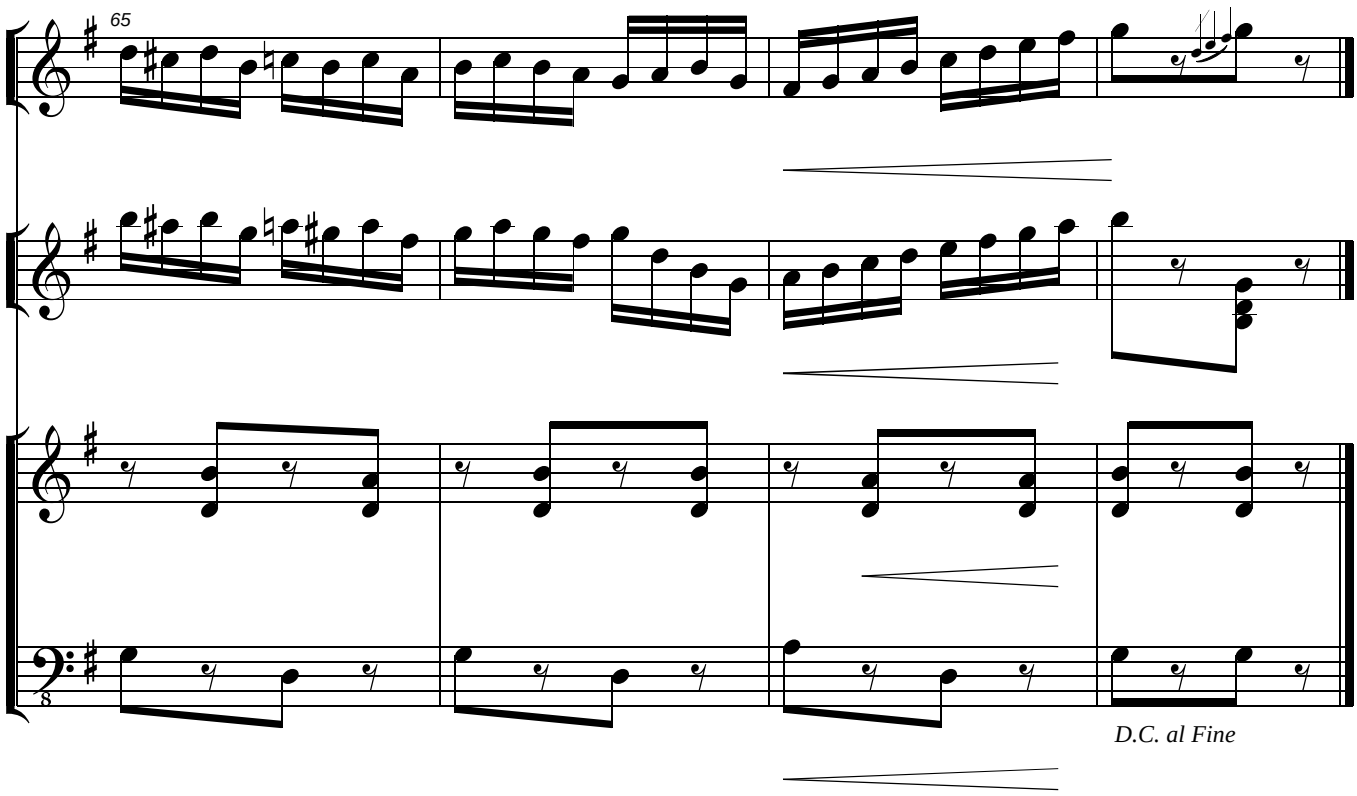
65
8
D.C. al Fine

ЛІТЕРАТУРА

1. Барсова І. Книга про оркестр / І. Барсова – К. : Муз. Україна, 1988. – 157 с.
2. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти / А. Гуменюк – К. : Муз. Україна, 1967. – 241 с.
3. Гуральник М. Л. Організація та керівництво народно-інструментальними колективами : навч.- метод. посіб. / М. Л. Гуральник. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2000. – 128 с.
4. Гуцал В. Грає оркестр українських народних інструментів / Гуцал В. // Райдуга. − 1978. – № 11. − 165 с.
5. Давидов М. Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва / М. Давидов. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. – 224 с.
6. Зелінська Г. Специфіка підготовки камерно-оркестрових виконавців у музичних навчальних закладах України / Музичне виконавство України: національні, регіональні та інтегративні аспекти : програма-тези. – Івано-Франківськ : ЦІТ Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2007. – С. 41– 42.
7. Іванов П. Г. Оркестр українських народних інструментів / П. Г. Іванов – К. : Муз. Україна, 1981. – 110 с.
8. Кучерук В. Ф. Інструментальний ансамбль : хрестоматія для вищ. навч. закл. / В. Ф. Кучерук, О. М. Олексюк, Н. П. Кучерук. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 148 с.
9. Кучерук В. Ф. Клас інструментального ансамблю : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. І / В. Ф. Кучерук, О. М. Олексюк, Н. П. Кучерук. – К. : РЕТРО-ПРИНТ, 2012. – 96 с.
10. Кучерук В. Ф. Клас інструментального ансамблю : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. ІІ / В. Ф. Кучерук, О. М. Олексюк, Н. П. Кучерук. – К. : РЕТРО-ПРИНТ, 2012. – 68 с.
11. Кучерук Н. П. Інструментальні ансамблі для ладкової кобзи у супроводі бандури, ансамблю бандур : навч.-метод. посіб. / Н. П. Кучерук, М. П. Сточанська. – Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2005. – 141 с.
12. Лапченко В. Методика початкового навчання гри в оркестрі народних інструментів / В. Лапченко. – К. : Муз. Україна, 1985. – 142 с..
13. Олексюк О. М. Методика викладання гри на народних інструментах : навч. посіб. для студ. мист. навч. закл. / О. М. Олексюк. – К. : ДАКККіМ, 2004. – 135 с.
14. Пляченко Т. М. Методика роботи з музично-інструментальними колективами : навч.-метод. посіб. для студ. мист. ф-ту пед. ун-ту / Т. М. Пляченко. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2009. – 232 с.
15. Черкаський Л. Українські народні інструменти / Л. Черкаський. – К. : Техніка, 2003. – 264 с.
16. Шиманський П. Й. Грає інструментальний ансамбль «Експромт» : навч. посіб. для студ. мист. навч. закл. ІІІ-ІV рівнів акредитації у 2-х ч. Ч. І / П. Й. Шиманський. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 142 с.
17. Шиманський П. Й. Грає інструментальний ансамбль «Експромт» : навч. посіб. для студ. мист. навч. закл. ІІІ-ІV рівнів акредитації у 2-х ч. Ч. ІІ / П. Й. Шиманський. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 134 с.
18. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник / Ю. Юцевич. – Т. : Навч. кн. – Богдан, 2003. – 352 с.

Зміст

Передмова…… 3
1. А. Хумпфат. Кларнет–полька. Інстр. В. Кучерука, П. Шиманського…….5
2. Полька Паша. Інстр. В Кучерука……..28
3. Козачок. Інстр. В. Кучерука……..38
4. О. Курінний. Вокаліз. Інстр. В. Кучерука……52
5. В. Кучерук. Українські візерунки…….62
6. М. Олейников. Полька. Інстр. В. Кучерука, Н. Кучерук……74
Література……...82

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

Кучерук Володимир Феофілович
Кучерук Надія Петрівна
Шиманський Петро Йосипович

Методика і практикум роботи з колективом

Навчальний посібник
для студентів закладів вищої освіти

Друкується в авторській редакції
Технічний редактор І. В. Захарчук

Формат 60х84 $^{1}/_{8}$. Обсяг 24,65 ум. друк. арк., 23,18 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 152. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.